

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์
แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

Exploration and Management of Historical Heritage for Tourism
Development and Conservation of Wiang Nong Lom, Mae Chan District,
Chiang Rai Province

โดย นิคม ธรรมปัญญา และคณะ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

พฤษภาคม 2557

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์
แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
Exploration and Management of Historical Heritage for Tourism
Development and Conservation of Wiang Nong Lom, Mae Chan District,
Chiang Rai Province

คณะผู้วิจัย

- 1.นายนิคม ธรรมปัญญา
- 2.นางประภาพร พนมไพร

สังกัด

- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นชอบด้วยเสมอไป)

คำนำ

โครงการ “การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย” เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ทำการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลเชิงปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อสืบค้นและถ่ายทอดเรื่องราวจากผู้สูงอายุ และแหล่งประวัติศาสตร์ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 บริเวณพื้นที่เวียงหนองล่อง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย โดยชุมชนมีส่วนร่วม รวมทั้งนำเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนา ส่งเสริม และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ชุมชนเวียงหนองล่อง ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหน่วยงานภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชน คณะครูและนักเรียนโรงเรียนจันจว้าวิทยา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

อนึ่ง ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ เป็นฐานข้อมูล ในการนำไปเผยแพร่ ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาชุมชน เวียงหนองล่องต่อไป

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2557

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยโครงการ “การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้เพราะการเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น

ขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และรศ.ดร.ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา ผู้ประสานงานเครือข่ายวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ - ภาคเหนือตอนบน ที่ให้โอกาสและสนับสนุนโครงการวิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย, นายกเทศมนตรีตำบลจันจว้า คุณบรรจง ยางยิ่น, ผู้อำนวยการ คณะครูโรงเรียนจันจว้าวิทยาคม ตลอดจนที่ปรึกษาโครงการทุกท่าน อาจารย์ธนากร สร้อยสุวรรณ, อาจารย์สาคร โรจน์คำลือ, อาจารย์นิภาพร ธัญชัย, อาจารย์อรุณ เสมอเหมือน และนายศรี จินดาธรรมที่ให้คำแนะนำ ให้ข้อมูล เสนอแนะแนวทาง และองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อโครงการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้สูงอายุชุมชนเวียงหนองล่องที่กรุณาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นข้อมูลที่ทรงคุณค่าแก่การบันทึกและถ่ายทอดเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองและคนรุ่นหลังสืบไป

ขอขอบคุณหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ทุกภาคส่วนที่ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการจนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณคณะครูและนักเรียนโรงเรียนจันจว้าวิทยาคม ที่ให้ความร่วมมือในการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์และเก็บข้อมูล การนำเสนอข้อมูล ตลอดจนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันจนเสร็จสิ้นโครงการ

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบคุณคณะผู้วิจัยทุกท่านที่ช่วยให้โครงการวิจัยดำเนินการได้อย่างราบรื่นและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าโครงการวิจัยฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในชุมชนเวียงหนองล่องสำหรับผู้สนใจต่อไป

คณะผู้วิจัย

พฤษภาคม 2557

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG56A0021

ชื่อโครงการ: การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนา และอนุรักษ์แหล่ง
ท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

หัวหน้าโครงการ: นายนิคม ธรรมปัญญา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

อีเมล: Nikom@Rmutl.ac.th, Nikom_tamma@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ: 15 กันยายน 2556–14 พฤษภาคม 2557 (ระยะเวลา 8 เดือน)

โครงการการสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่ง
ท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์
เพื่อสืบค้นและถ่ายทอดบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และ
เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โดย
กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเวียงหนองล่อง ทำการศึกษาบริบทชุมชน ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ
สงครามโลกครั้งที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อยู่ในเหตุการณ์และมีส่วนร่วมในสงคราม กระบวนการมี
ส่วนร่วมโดยผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตลอดจนการจัดเวทีประชาคมเพื่อทวนสอบข้อมูลและระดมความ
คิดเห็นจากทุกภาคส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ผลการ
ศึกษาวิจัยพบว่า บริเวณชุมชนเวียงหนองล่องเป็นแหล่งประวัติศาสตร์เส้นทางการเดินทัพของทหาร
ไทยในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยมีสถานที่ยืนยันทงประวัติศาสตร์จำนวน 3 แห่ง คือ คูคลองที่ใช้ใน
การหลบภัย, ต้นไม้ใหญ่ที่เป็นจุดสังเกตการณ์และเตือนภัย รวมถึงสถานที่ที่ทหารใช้ตั้งค่ายบริเวณ
ชุมชนบ้านกัวพร้าว และบ้านป่าสักหลวง โดยมีการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์
สงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงหนองล่องร่วมกันเพื่อให้ผู้มาเยี่ยมชมสามารถนำโปรแกรมการท่องเที่ยว
ดังกล่าวไปใช้ได้จริงในการนำนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าเยี่ยมชมพื้นที่ชุมชนเวียง
หนองล่อง

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และชุมชนเวียงหนองล่อง

ABSTRACT

Project Code: RDG56A0021

Project Name: Exploration and Management of Historical Heritage for Tourism Development and Conservation of Wiang Nong Lom, Mae Chan District, Chiang Rai Province

Project Head: Mr. Nikom Tammpanya, Rajamangala University of Technology Lanna Chiang Rai

Email Address: Nikom@Rmutl.ac.th, Nikom_tamma@hotmail.com

Project Period: September 15th, 2013 – May 14th, 2014 (8 months)

Exploration and Management of Historical Heritage for Tourism Development and Conservation of Wiang Nong Lom, Mae Chan District, Chiang Rai Province is a survey research initiated with two main objectives. The First is to investigate and document the history of community in the period after World War 2 and the Second is, by the participation of the community, to search for the guidelines in historic sites development, promotion and preservation. The investigation process includes the study of community context and data related to World War 2 history, the interview with seniors who have been in the period of World War 2, and also the community forums which taken place to verify the historical data as well as to obtain useful comment and suggestion from all sectors. The study result shows that the area of Wiang Nong Lom Community was once Thai military route used during World War 2, confirmed by three historical locations, which are ditches used for refuge, big tree used as observation and warning point, and military camp located at Ban Kew Prao and Ban Pa Sak Luang Community. The map of World War 2 Historical Sites in Wiang Nong Lom is made in order that young tourist guilds can actually use with both Thai and foreign tourists who come visiting Wiang Nong Lom Community.

Technical Terms: Historical Tourism, Sites Conservation, and Wiang Nong Lom Community

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รหัสโครงการ:	RDG56A0021
ชื่อโครงการ:	การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
หัวหน้าโครงการ:	นายนิคม ธรรมปัญญา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย
อีเมล:	Nikom@Rmutl.ac.th, Nikom_tamma@hotmail.com
ระยะเวลาโครงการ:	15 กันยายน 2556–14 พฤษภาคม 2557 (ระยะเวลา 8 เดือน)

โครงการการสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นโครงการวิจัยเชิงสำรวจ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสกว. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย) ร่วมกับคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้น บันทึก และถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และเพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อตอบสนองต่อนโยบาย HUB ทางด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในกลุ่มประเทศ AEC โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และลงพื้นที่สำรวจข้อมูลจากผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สืบค้นแหล่งประวัติศาสตร์ สอบถามผู้รู้และผู้มีส่วนร่วมในการทำสงคราม จัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมโดยนักวิจัยร่วมมือกับคณะครูและนักเรียนโรงเรียนจันจว้าวิทยาตามพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ นอกจากนี้จัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ตัวแทนผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน คณะครู นักเรียน และหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูล และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชนเวียงหนองล่อง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า บริเวณชุมชนเวียงหนองล่องเป็นแหล่งประวัติศาสตร์เส้นทางการเดินทัพของทหารไทยในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 จากจังหวัดเชียงรายผ่านอำเภอแม่จัน – อำเภอแม่สาย ไปยังเชียงตุงประเทศพม่า โดยมีสถานที่ยืนยันทิวทางประวัติศาสตร์จำนวน 3 แห่ง คือ คูคลองที่ใช้ในการหลบภัย ต้นไม้ใหญ่ที่เป็นจุดสังเกตการณ์และเตือนภัย รวมถึงสถานที่ที่ทหารใช้ตั้งค่ายบริเวณชุมชนบ้านกัวพร้าว และบ้านป่าสักหลวง นอกจากนี้ยังสามารถจัดทำแผนที่และสื่อวีดิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงหนองล่องร่วมกันเพื่อให้ยูมัคคุเทศก์สามารถ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

นำโปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าวไปใช้ได้จริงในการนำนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้า
เยี่ยมชมพื้นที่ชุมชนเวียงหนองล่อง

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อ	ค
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนผัง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตงานวิจัย	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.5 กรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย	3
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 บริบทชุมชนเทศบาลตำบลจันทวี	5
2.2 ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเวียงหนองล่อง	14
2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2	23
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน	34
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
บทที่ 3 กระบวนการดำเนินงานวิจัย	
3.1 ประชุมคณะวิจัย	46
3.2 แนะนำโครงการ	46
3.3 เก็บข้อมูล	47
3.4 การรวบรวมข้อมูล	48
3.5 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล	48
3.6 เผยแพร่ข้อมูล	48
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ข้อมูลทฤษฎี	49
4.2 ข้อมูลในชุมชนพื้นที่	53

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 สรุปข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคม	64
4.4 แผนที่ท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์เวียงหนองล่อง	65
4.5 ห้องนิทรรศการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช	66
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	68
5.2 ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	73
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่1: ข้อมูลรายชื่อผู้สูงอายุในตำบลจันทน์และตำบลจันทน์ใต้	74
ภาคผนวกที่2: ข้อมูลรายชื่อทหารผ่านศึกสมัยสงครามเย็นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2484-2487	87
ภาคผนวกที่3: กระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนจันทน์วิทยาคม	91
ภาคผนวกที่4: กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	125
ภาคผนวกที่5: กระบวนการจัดตั้งกลุ่มแม่ครัวท้องถิ่น	140
ภาคผนวกที่6: กระบวนการประชาคม	142
ภาคผนวกที่7: ประวัติผู้วิจัย	146

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ข้อมูลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลจันทบุรี	75
ตารางที่ 2 ข้อมูลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลจันทบุรี	82
ตารางที่ 3 ข้อมูลทหารผ่านศึกสมัยสงครามเวียดนาม	88

สารบัญแนผัง

หน้า

แนผังที่ 1: แสดงที่ต้งถิ่นฐานเดิมของประชากรในเขตเทศบาลตำบลจันจว้าที่ได้อพยพย้ายถิ่นมา 12

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่1: เวียงหนองหล่ม	7
ภาพที่2: หนองหล่ม	7
ภาพที่3: คนหาปลาในเวียงหนองหล่ม	7
ภาพที่4: ที่พักคนเลี้ยงควาย	8
ภาพที่5: ปางควาย	8
ภาพที่6: ฝูงควาย	8
ภาพที่7: หนองมนโรรักษ์	8
ภาพที่8: หนองเขียว	9
ภาพที่9: วัดพระทศพล (วัดป่าหมากหน่อ)	9
ภาพที่10: พระเจดีย์ศรีสองเวียง	10
ภาพที่11: ศูนย์จันทศึกษา(ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช)	11
ภาพที่12: ประตูด้านหน้าศูนย์ฯ	11
ภาพที่13: มุมต้อนรับภายในศูนย์ฯ	11
ภาพที่14: มุมเฉลิมราช	11
ภาพที่15: มุมมนุษย์โบราณ	11
ภาพที่16: มุมเครื่องบิน	11
ภาพที่17: มุมวิถีชีวิต	11
ภาพที่18: แผนที่การทำสงครามของเยอรมัน	25
ภาพที่19: ระเบิดอีโรซิมา	33
ภาพที่20: ระเบิดนางาซากิ	33
ภาพที่21: คูคลองที่ใช้ในการชลประทาน	62
ภาพที่22: ต้นไม้ที่ใช้บอกสัญญาณเมื่อเครื่องบินรบมา	62
ภาพที่ 23 ตัวอย่างกะหล่ำ	63
ภาพที่24: วัดกิ้วว้าว	63
ภาพที่25: วัดป่าสักหลวง	63
ภาพที่26: วัดพระธาตุดอยแก้ว	63
ภาพที่27: วัดหนองปีง	63
ภาพที่28: โรงเรียนบ้านกิ้วว้าว	64
ภาพที่29: แผนที่ท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงหนองหล่ม	65
ภาพที่30: ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช	66
ภาพที่31: มุมเฉลิมพระเกียรติ	66

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่32: มุมแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชนเวียงหนองหล่ม	67
ภาพที่33: มุมวิถีชีวิต	67
ภาพที่34: มุมโบราณวัตถุที่ขุดพบบริเวณเวียงหนองหล่ม	67
ภาพที่35: นักเรียนศึกษาวิถีทัศน์	92
ภาพที่36: นักเรียนศึกษาวิถีทัศน์	92
ภาพที่37: นักเรียนตอบแบบสอบถาม	93
ภาพที่38: นักเรียนเสนอแนะความคิดเห็น	93
ภาพที่39: นักเรียนลงพื้นที่ชุมชนเก็บข้อมูล	94
ภาพที่40: ตัวอย่างการนำเสนอของนักเรียน	94
ภาพที่41: ตัวอย่างการนำเสนอของนักเรียน	95
ภาพที่42: ตัวอย่างการนำเสนอของนักเรียน	95
ภาพที่43: นายดีบ อุ่นญาติ	96
ภาพที่44: นางดี กันแก้ว	97
ภาพที่45: นายสม กันแก้ว	97
ภาพที่46: พระครูประสิทธิ์ บุญญาคม	98
ภาพที่47: นายบุญมา เตชะชื่น	98
ภาพที่48: นายดำบุญลือ วัณญา	99
ภาพที่49: นายกาบแก้ว ต๊ะต่องใจ	99
ภาพที่50: นางบัวถา ต๊ะต่องใจ	100
ภาพที่51: นายบุญละ กันแก้ว	100
ภาพที่52: นางเกต กันแก้ว	101
ภาพที่53: นางอิน ไพศาล	101
ภาพที่54: นางเกียงคำ แก้วคำ	102
ภาพที่55: นายแก้ว ไชยรินทร์	102
ภาพที่56: นางศรี ยามงคล	103
ภาพที่57: นายอ้าย ลาวนน	103
ภาพที่58: นางสุข ใจมะณา	104
ภาพที่59: นางทา ทาศักดิ์	104
ภาพที่60: นางคำ ดวงแจ่ม	105
ภาพที่61: นางฟอง วงศ์คำ	105
ภาพที่62: นางนนท์ หน่อแก้ว	106
ภาพที่63: นายสิงห์แก้ว หน่อแก้ว	106

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่64: นางเอ้ย กาวิชัย	107
ภาพที่65: นายบุญส่ง จันทาพูน	108
ภาพที่66: นางปา ชุ่มมงคล	109
ภาพที่67: นางกอบ ร้องหาญแก้ว	109
ภาพที่68: นายบุญ ชุ่มมงคล	110
ภาพที่69: นางนวล สุวรรณเมฆ	111
ภาพที่70: นางลด ชัยแสงม	112
ภาพที่71: พระครูสุทิสังวร	112
ภาพที่72: นางบัวนาค ปงกันคำ	113
ภาพที่73: นายสุข สุธิแสน	113
ภาพที่74: นางบัวนาค สุธิแสน	114
ภาพที่75: นางคำแปลง จันทาพูน	115
ภาพที่76: นายบุญเป็ง จันทาพูน	116
ภาพที่77: นายบุญเถิง ราวิชัย	116
ภาพที่78: นายสุภาพ ปิงเมือง	117
ภาพที่79: นายพรม บุญใส	118
ภาพที่80: นางเกียงคำ จันแดง	118
ภาพที่81: นายดวง จินดาธรรม	119
ภาพที่82: นางเกียง ปือกชะดา	119
ภาพที่83: นางเชียว บุญใส	120
ภาพที่84: นายปั่น บุญเลา	121
ภาพที่85: นางไข ไทรวันดี	121
ภาพที่86: นางสอน ปิงยอง	122
ภาพที่87: นางอิน ชมพู	122
ภาพที่88: นายแก้ว ภีระบรรณ	123
ภาพที่89: นางแปง ภีระบรรณ	124
ภาพที่90: นายตา ลือเลิศ	127
ภาพที่91: นายเปง ชมพู	128
ภาพที่92: นายตัน อายนา	129
ภาพที่93: นายแก้ว จินดาธรรม	130
ภาพที่94: นายตีบ อภิวงค์	131
ภาพที่95: นายอินทร์ จินดาธรรม	132

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่96: นายปั่น บุญเลา	133
ภาพที่97: นายสว่าง เลิศหล้า	134
ภาพที่98: นางยอน ไชยรินทร์	135
ภาพที่99: นางพองคำ เตชะขึ้น	136
ภาพที่100: นายบุญมา เตชะขึ้น	137
ภาพที่101: นางนาง จินดาธรรม	138
ภาพที่102: นางต่อม จินดาธรรม	139
ภาพที่103: การเปิดเวทีประชาคม	143
ภาพที่104: ผู้เข้าร่วมประชาคมชมวีดิทัศน์ข้อมูลสงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชน	143
ภาพที่105: การบรรยายสรุปแผนที่แหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงหนองล่อง	143
ภาพที่106: ผู้ร่วมประชาคมเสนอแนะความคิดเห็น	144
ภาพที่107: กลุ่มมัคคุเทศก์น้อยเสนอแนะความคิดเห็น	144
ภาพที่108: ครูโรงเรียนจันจว้าวิทยาคมเสนอแนะความคิดเห็น	144
ภาพที่109: มัคคุเทศก์น้อยพาเยี่ยมชมห้องนิทรรศการสงครามโลกครั้งที่ 2	145
ณ.ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช	
ภาพที่110: ผู้เข้าประชาคมเยี่ยมชมห้องนิทรรศการสงครามโลกครั้งที่ 2	145

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์นิยมมาท่องเที่ยวกันมาก เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ ซึ่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ในแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน พื้นที่ทางภาคเหนือของประเทศไทยมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมประเพณีแบบล้านนา ในเขตอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ เนื่องจากในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482-2488) ในวันที่ 24 ธันวาคม 2484 ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งกองทัพอากาศพายัพ ได้ทำการจัดตั้งกองทัพอากาศที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เพื่อทำการเคลื่อนทัพเข้ายึดเมืองเชียงตุงและเมืองยอง และได้ทำการเกณฑ์ชาวบ้านที่เป็นชายไทยในอำเภอแม่จันเข้าร่วมขบวนการในสงครามโลกครั้งที่ 2 นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นแหล่งประวัติศาสตร์การเดินทาง เมื่อเสร็จสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนหนึ่งซึ่งอยู่ในเหตุการณ์ยังคงจดจำภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ครั้งนั้นได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงยังมีสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ อาทิ สถานที่จัดตั้งกองทัพอากาศซึ่งได้มีการจัดตั้งอยู่ในบริเวณวัดป่าสักหลวง วัดห้วยน้ำราก วัดพระธาตุตออุกแก้ว วัดกิ้วพรวัว และวัดป่าอ่อน เป็นต้น แหล่งเส้นทางทางการเดินทางของทหาร สถานที่บอกสัญญาณเตือนภัย รวมถึงสถานที่ที่ใช้หลบภัย นอกจากนี้หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ต่อมาในปีพ.ศ. 2512 ในพื้นที่อำเภอแม่จัน ยังมีการสู้รบระหว่างรัฐบาลไทยและคอมมิวนิสต์ โดยรัฐบาลไทยได้มีการให้กองกำลังเงินอพยพ (กองพล93) ร่วมกับทหารและตำรวจเข้าสู้รบกับกองกำลังคอมมิวนิสต์ จนกระทั่งในปีพ.ศ. 2516 เหตุการณ์ผู้ก่อการร้ายจึงได้สงบไป และได้ตั้งหมู่บ้านให้อดีตทหารจีน (กองพล93) ในพื้นที่ตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน ส่งผลให้ในเขตอำเภอแม่จันมีพื้นที่ทางประวัติศาสตร์รวมถึงเรื่องราวในอดีตจากผู้สูงอายุในพื้นที่ที่อยู่ในเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 และเหตุการณ์สู้รบระหว่างรัฐบาลกับคอมมิวนิสต์ที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญในการสืบค้นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์จากคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุและเป็นผู้อยู่ร่วมหรือรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเมื่อครั้งอดีต สามารถสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวัฒนธรรมพื้นถิ่นนอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของเรื่องราวประวัติศาสตร์ในชุมชนของตนเอง อีกทั้งยังเป็นการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่หลายคนอาจหลงลืมหรือคนรุ่นใหม่อาจยังไม่ทราบถึงความสำคัญและความเป็นมา ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไปได้

การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี 2558 จะทำให้เกิดการท่องเที่ยวเข้าออกประเทศได้อย่างเสรีไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เห็นความสำคัญจึงได้ผลักดันให้มีแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในจังหวัดเชียงราย อีกทั้งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ว่าด้วยยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้ให้ความสำคัญในเรื่อง

วัฒนธรรมประเพณีและประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวเวียงหนองหล่มในจังหวัดเชียงรายมีความน่าสนใจทางการท่องเที่ยว และจังหวัดเชียงรายยังเป็นทางเชื่อมต่อระหว่างเมืองขุนหมิง มณฑลยูนนานในจีนตอนใต้ผ่านบ่อเต็น แขวงหลวงน้ำทา และแขวงบ่อแก้วของ สปป.ลาว เข้าสู่ประเทศไทย โดยมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 เป็นที่เชื่อมต่อ ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายในการเดินทางมาท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ในพื้นที่เขตอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจอีกมากมายหลายด้านที่สะท้อนวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนาความเชื่อ ประวัติศาสตร์ วัตถุโบราณ ระบบนิเวศวิทยาในพื้นที่ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งในปัจจุบันการตื่นตัวของภาคประชาชน พร้อมกันนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐช่วยขับเคลื่อนให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในประเทศไทย การศึกษาวิจัยการสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสืบค้นและถ่ายทอดบันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
2. เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อนโยบาย HUB ทางด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทยในกลุ่มประเทศ AEC

ขอบเขตงานวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้มีความเกี่ยวเนื่องกับการสืบค้นข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ย้อนหลังไป 72 ปี โดยมุ่งเน้นการสืบค้นข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะครู นักเรียน โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุและผู้นำชุมชน

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษานี้ครอบคลุมหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

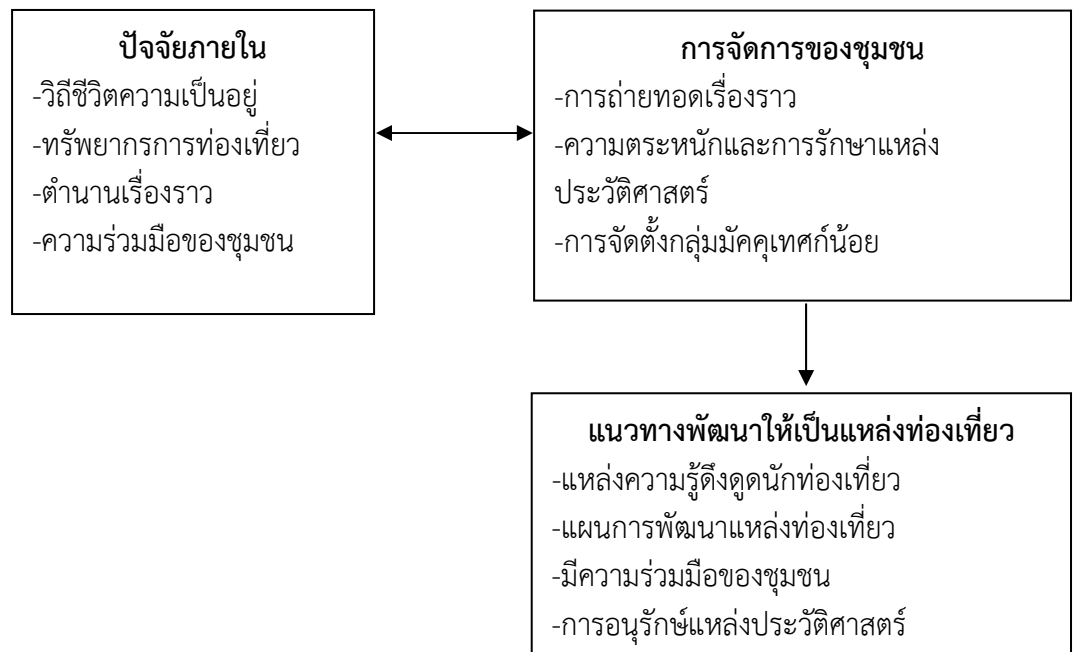
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้รับทราบข้อมูล เรื่องราว ประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ใช้ในการสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงแหล่งประวัติศาสตร์ของชุมชนและหน่วยงานสนับสนุนในการหาแนวทางการพัฒนาส่งเสริมและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

2. เกิดกระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่นักเรียนลงไปศึกษาข้อมูลในชุมชนอย่างจริงจังด้วยกระบวนการศึกษาข้อมูลที่เหมาะสม และใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่นประกอบโดยมีครูเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้สนับสนุนอย่างใกล้ชิด
3. แผนที่ท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงหนองหล่ม
4. สื่อวีดิทัศน์ เรื่องราวแหล่งประวัติศาสตร์เวียงหนองหล่ม
5. ชุมชนเกิดความตระหนักและร่วมกันรักษาแหล่งประวัติศาสตร์ของชุมชนเวียงหนองหล่ม

กรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย

กรอบแนวความคิดมุ่งเน้นการทำให้เกิดการสังเคราะห์ข้อมูลในเรื่องราวประวัติศาสตร์เวียงหนองหล่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การสืบค้น** หมายถึง การค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ นำมาประกอบกับเนื้อหาการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงและเป็นจริงที่สุด
2. **ประวัติศาสตร์** หมายถึง เหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในอดีต และสิ่งที่มนุษย์ได้กระทำ หรือสร้างแนวความคิดไว้ทั้งหมด รวมถึงเหตุการณ์ที่เกิดจากเจตจำนงของมนุษย์ ตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หรือธรรมชาติที่มีผลต่อมนุษยชาติ
3. **การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์** หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยวได้ความรู้มีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ตลอดจนมีจิตสำนึกต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

4. **การจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์** หมายถึง การวางแผนงาน และการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ดูแลรักษา หรือการจัดการข้อมูล สถานที่ พื้นที่ หรือทรัพย์สิน รวมไปถึงการตรวจสอบเรื่องราวทั้งหมดที่เกิดขึ้นในอดีต
5. **ชุมชนเวียงหนองล่อง** หมายถึง พื้นที่ชุ่มน้ำในตำบลจันทน์จ้าวที่เคยเกิดเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ของไทย

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย คณะผู้วิจัยได้ศึกษาริบทุมนชนแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. บริบทชุมชนเทศบาลตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
2. ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเวียงหนองล่อง
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทชุมชนเทศบาลตำบลจันจว้า

1.1 ความหมายและความเป็นมา

“จันจว้า” เป็นภาษาพื้นถิ่นของคนในเขตเทศบาลตำบลจันจว้า ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดลำพูน โดยเรียกตนเองว่า “คนยอง” มีสำเนียงการพูดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตน โดยคำว่า “จัน” หมายถึง แม่น้ำจันซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญสายหนึ่งที่หล่อเลี้ยงแอ่งที่ราบลุ่มแม่จันแม่สาย เชียงแสน ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตพื้นที่เทศบาลตำบลจันจว้า เมื่อแม่น้ำจันไหลผ่านพื้นที่แห่งนี้สายน้ำบางส่วนถูกปรับเป็นลำเหมืองเล็ก ๆ หลายสายเพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่ทำการเกษตรบริเวณจันจว้าทำให้ชาวบ้านเรียกสิ่งที่เกิดขึ้นว่า “จว้า” กล่าวโดยสรุปแล้ว “จันจว้า” หมายถึง น้ำแม่จันที่ไหลมาแล้วแพร่กระจายหายไปในพื้นที่ชุ่มน้ำในพื้นที่ของเขตเทศบาลตำบลจันจว้า ซึ่งเดิมเทศบาลตำบลจันจว้ามีเพียงตำบลเดียว คือ “ตำบลจันจว้า” เป็นเขตการปกครองของสุขาภิบาล ต่อมาแบ่งเขตเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลจันจว้า และตำบลจันจว้าใต้ ปัจจุบันได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่เขตเทศบาลตำบลจันจว้าแบ่งได้ 3 ลักษณะดังนี้

- 1) พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำจัน และแม่น้ำคำ จัดเป็นพื้นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์เนื่องด้วยมีสายน้ำจัน และน้ำคำที่ไหลมาจากเทือกเขาสูงทางด้านตะวันตกลงมาหล่อเลี้ยงพื้นที่ซึ่งเหมาะสำหรับการเพาะปลูก โดยสามารถทำการปลูกข้าวได้ถึงปีละ 2 ครั้ง
- 2) พื้นที่เนินเขาเตี้ยอยู่ทางทิศตะวันออกเนินเขาดังกล่าวทอดตัวยาวตั้งแต่อำเภอแม่จัน พาดผ่านพื้นที่ของเทศบาลตำบลจันจว้า และทอดยาวไปจนถึงเขตอำเภอเชียงแสน มีความสูงประมาณ 400-500 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง เนินเขาที่สำคัญได้แก่ ดอยกู่แก้ว ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุดอยกู่แก้ว ตามตำนานสิงหนวัติ ได้ระบุไว้ว่าเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่สมัยอาณาจักรโยนกนคร มีอายุประมาณ 1,000 ปี
- 3) พื้นที่ที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำได้แก่บริเวณทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเทศบาลตำบลจันจว้า ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ของอำเภอแม่จันมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 10,000 ไร่

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ประกอบด้วยหนองน้ำ พุงหญ้า และป่าพรุน้ำจืด ชาวบ้านเรียกว่า “เมืองหนอง หรือ เวียงหนองหล่ม” ซึ่งประชาชนในท้องถิ่น และนักวิชาการบางท่านเชื่อว่าบริเวณแห่งนี้เคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรโยนกนครในอดีต และเกิดแผ่นดินไหวจนทำให้บ้านเมืองนั้นถล่มจมลงกลายเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ โดยมีหลักฐานทางโบราณคดีที่พบได้กระจายโดยทั่วบริเวณของพื้นที่เวียงหนองหล่ม นอกจากนี้บริเวณกลางเวียงหนองหล่มยังมีหนองน้ำร้อนที่เกิดจากรอยเลื่อนแม่จัน – เชียงแสน ที่ลากผ่านบริเวณเวียงหนองหล่ม จึงสนับสนุนความเชื่อของประชาชนที่ว่าบริเวณนี้อาจจะเกิดแผ่นดินไหวแล้วทำให้บ้านเมืองถล่มจมลง พื้นที่บริเวณเวียงหนองหล่มนี้เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชุมชนโดยรอบ (โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม : เชียงราย. 2554)

1.2 ที่ตั้งและเขตการปกครอง

พื้นที่เทศบาลตำบลจันจว้า ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่จันมาทางทิศตะวันออกประมาณ 12 กิโลเมตร บนทางหลวงจังหวัด หมายเลข 1016 (แม่จัน-เชียงใหม่) ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 873 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 128 ตารางกิโลเมตร หรือ 80,000 ไร่ เขตปกครอง มีพื้นที่ครอบคลุม 2 ตำบล 23 หมู่บ้านดังนี้

ตำบลจันจว้า มี 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านใหม่, หมู่ 2 บ้านทรายมูล, หมู่ 3 บ้านแม่คำน้ำลาด, หมู่ 4 บ้านห้วยน้ำราก, หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำราก, หมู่ 6 บ้านดงร่องเรือ, หมู่ 7 บ้านต้นยาง, หมู่ 8 บ้านหนองร่อง, หมู่ 9 บ้านห้วยน้ำราก, หมู่ 10 บ้านสันนา และหมู่ 11 บ้านหัวฝาย

ตำบลจันจว้าใต้ มี 12 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านป่าสักหลวง, หมู่ 2 บ้านป่าสักหลวง, หมู่ 3 บ้านป่าบงหลวง, หมู่ 4 บ้านกัวพร้าว, หมู่ 5 บ้านหนองปิง, หมู่ 6 บ้านหนองครก, หมู่ 7 บ้านม่วงหมูสี, หมู่ 8 บ้านป่ากุก, หมู่ 9 บ้านแม่คำฝ้างหมื่น, หมู่ 10 บ้านสันหลวง, หมู่ 11 บ้านป่าถ่อน และหมู่ 12 บ้านสันทางหลวง

อาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงทิศเหนือติดกับตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน และตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน ทิศตะวันออกติดกับตำบลท่าข้าวเปลือก อำเภอแม่จัน ทิศตะวันตกติดกับตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน ทิศใต้ติดกับตำบลจอมสวรรค์ อำเภอแม่จัน

ประชากรเทศบาลตำบลจันจว้า มีประชากรทั้งสิ้น 15,346 คน 5,457 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 7,345 คน หญิง 8,001 คน

1) ตำบลจันจว้าประชากร 7,225 คน

2) ตำบลจันจว้าใต้ ประชากร 8,121 คน (สำนักงานเทศบาลตำบลจันจว้า : มกราคม 2556)

1.3 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนาข้าว ซึ่งสามารถปลูกได้ถึง 2 ครั้งต่อปี นอกจากนี้ยังมีการเพาะปลูกพืชอื่นๆ เช่น พืชผัก ถั่วลิสง ข้าวโพด กก หรือ ผลไม้ เป็นต้น ฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวมประชากรอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้า เช่น กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มยาสมุนไพร หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น แหนม แคบหมู ข้าวแต่น เป็นต้น

สภาพสังคมประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทลื้อ (คนยอง) ที่อพยพมาจากลำพูน แต่มีบางกลุ่มที่มาจากเชียงใหม่ (บ้านป่าสักหลวง) มาจากลำปาง (บ้านกัวพร้าว) เป็นต้น ทำให้ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมของตนที่สืบทอดกันมา โดยเฉพาะเอกลักษณ์ทางด้านภาษาพูดที่มี

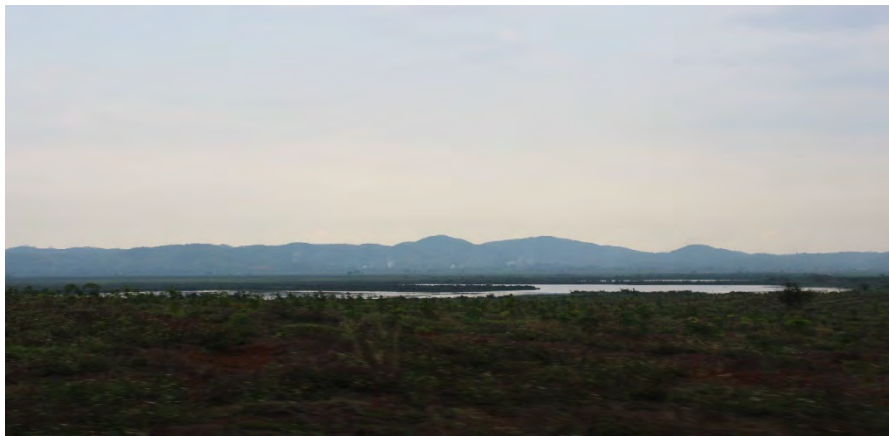
การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สำเนียงเฉพาะกลุ่มคนเช่น คำยอง และคำเชียงใหม่ เป็นต้น (โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม : เชียงราย. 2554)

1.4 แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในเทศบาลตำบลจันจว้า

1) เวียงหนองล่อง

พื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่องปัจจุบันมีพื้นที่ประมาณ 10,000 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 2 อำเภอได้แก่ อำเภอแม่จัน และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ถือเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย และภาคเหนือ มีความหลากหลายทางชีวภาพ จากการศึกษาวิจัยของ ธนิตา ปิงเมือง และคณะ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย : 2547) ได้พบว่า ในพื้นที่นี้มีพรรณพืชทั้งหมดจำนวน 286 ชนิด มีปลาจำนวน 22 ชนิด มีนกจำนวน 96ชนิด สภาพพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่องมีทั้งพื้นที่ที่เป็นพื้นน้ำ ป่าพรุน้ำจืด สันดอนกลางน้ำ และส่วนที่ถูกวัชพืชปกคลุมหนาแน่นลอยอยู่บนผิวน้ำโดยที่ผู้คนสามารถเดินไปมาข้างบนได้ ภาษาท้องถิ่นเรียก “ปิ้ง” นอกจากนี้ยังมีการค้นพบแหล่งโบราณคดีจำนวน 34 แห่ง อีกทั้ง นฤมล เรืองรังษี และคณะ (2553) ยังได้สำรวจพบอีก 33 แห่ง รวม 67 แห่ง

ภาพที่ 1 เวียงหนองล่อง

ภาพที่ 2 หนองล่อง

ภาพที่ 3 คนหาปลาในเวียงหนองล่อง

2) ปางควาย

ปางควาย คือ บริเวณที่ชาวบ้านนำควายมาพักในตอนกลางคืน ก่อนที่จะปล่อยออกไปหากินในตอนเช้า โดยมีบ้านพักชั่วคราวสำหรับผู้เลี้ยงอยู่ในปางควายเพื่อดูแลสัตว์เลี้ยงของตน ปางควายที่พบ มีการตั้งกระจายโดยรอบบริเวณเวียงหนองล่อง หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจันจว้าที่ยังมีปางควาย ริมเวียงหนองล่อง ได้แก่ บ้านป่าสักหลวง บ้านป่าอ่อน บ้านต้นยาง บ้านห้วยน้ำราก เป็นต้น

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 4 ที่พักคนเลี้ยงควาย

ภาพที่ 5 ปางควาย

ภาพที่ 6 ผูกควาย

3.หนองมนโรรักษ์

หนองมนโรรักษ์ชาวบ้านมีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาว่าพบหินบริเวณริมเนินเขาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหนอง ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นแท่นอาบน้ำของนางมโนราห์ จึงตั้งชื่อหนองว่า “หนองมนโรรักษ์” ที่ตั้งอยู่เขตบ้านป่าสักหลวง หมู่ที่ 2 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยได้มีการขุดลอก และปรับปรุงให้เป็นที่สาธารณะสำหรับการพักผ่อนของชุมชนที่ร่มรื่นสวยงาม โดยมีอาคารเอนกประสงค์สำหรับจัดกิจกรรมสำคัญ ๆ ของทางเทศบาลตำบลจันจว้า เช่น การประชุม งานประเพณีสงกรานต์ปีใหม่เมือง เป็นต้น

ภาพที่ 7 หนองมนโรรักษ์

4) หนองเขียว

หนองเขียว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของโรงเรียนจันจว้าวิทยาคม ระหว่างบ้านป่าสักหลวง หมู่ที่ 2 และบ้านกัวพร้าว หมู่ที่ 4 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ส่วนที่เป็นน้ำประมาณ 400 ไร่ และส่วนที่เป็นพื้นที่ป่าชุมชนจำนวน ประมาณ 80 ไร่ พื้นที่นี้จัดเป็น แหล่งอาหาร และแหล่งน้ำที่สำคัญต่อชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงและในพื้นที่เทศบาลตำบลจันจว้า นอกจากนี้ในช่วงฤดูหนาวพื้นที่นี้ยังเป็นที่พักสำหรับนกอพยพที่มาจากไซบีเรีย เช่น นกกระสาแดง นก เป็ดแดง นกเป็ดผีเล็ก นกเป็ดหางแหลม และนกเป็ดดำหัวสีน้ำตาล เป็นต้น

ภาพที่ 8 หนองเขียว

5) วัดพระทศพล (วัดป่าหมากหน่อ)

วัดพระทศพล หรือ วัดป่าหมากหน่อ ลักษณะพื้นที่เป็นเกาะริมเวียงหนองหล่มที่ตั้งอยู่ บริเวณบ้านห้วยน้ำราก หมู่ 4 ตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่า บริเวณที่ตั้งของวัดนั้นเคยเป็นที่ตั้งของเกาะแม่ม้าย ตามพงศาวดารโยนกที่รอดชีวิตมาจากเมืองโยนก ได้ล่มสลายกลายเป็นหนองน้ำ มีการพบโบราณสถาน และโบราณวัตถุจำนวนมาก โดยทั่วบริเวณวัด

ภาพที่ 9 วัดพระทศพล (วัดป่าหมากหน่อ)

6) วัดพระธาตุดอยกู่แก้ว

ตั้งอยู่บ้านป่าสักหลวงหมู่ที่ 1ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ถือเป็น โบราณสถานที่เก่าแก่คู่บ้านคู่มืองของอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยมีการกล่าวถึงในคำขวัญ ประจำอำเภอแม่จัน ไว้ว่า “พระธาตุดอยกู่แก้วคู่บ้าน แม่น้ำจันคู่มือง ลั่นจี่หวนลือเลื่อง รุ่งเรือง วัฒนธรรม” โดยประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่า เป็นวัดพระธาตุดอยกู่แก้ว ที่ระบุไว้ตามตำนานสิงหนวัติ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

กุมาร ในอดีตพบซากโบราณสถานมีทั้งเจดีย์ วิหาร และพระพุทธรูปปูนปั้น อยู่บนเนินเขาซึ่งได้รับการบูรณะเรื่อยมาตั้งแต่ปี 2499 จนถึงปัจจุบัน

7) พระเจดีย์ศรีสองเวียง

ตั้งอยู่บ้านกัวพร้าว หมู่ที่ 4 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ได้สร้างพระเจดีย์ศรีสองเวียงขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และประจวบกับในโอกาสที่เป็นปีมหามงคลสมัยมาบรรจบ 3 วาระ คือ

- 1) เป็นมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมายุพรรษาครบ 7 รอบ 84 พระชนมพรรษา ปี 2554
- 2) จังหวัดเชียงรายสมโภชการสร้างเมืองของพญามังราย ครบ 750 ปี ในปี 2555
- 3) เป็นปีพุทธชยันตีที่พระพุทธรศาสนาครบ 26 พุทธศตวรรษ วิสาขบูชา 2554 ถึง วิสาขบูชา 2555 โครงการอุทยานพุทธศาสนาเพื่อการเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ จึงได้ร่วมถวายเป็นราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อสนองพระราชดำริ ดิน น้ำ ป่า เศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 10 พระเจดีย์ศรีสองเวียง

8) ศูนย์จันจว้าศึกษา (ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช)

ศูนย์จันจว้าศึกษาจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 และเปิดเพื่อให้บริการกับนักเรียนและชุมชน ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545 และในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการเปิดให้บริการห้องพิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองล่อง โดยการดำเนินงานเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์นั้นโรงเรียนจันจว้าได้เริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2525 ในปี พ.ศ. 2530 ได้มีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชาวนา และได้พัฒนาจนเป็นศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช ตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2555 จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมายุครบ 84 พรรษาเพื่อปรับปรุงพิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองล่อง ศูนย์จันจว้าศึกษาให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช เพื่อเป็นแหล่งรวบรวม อนุรักษ์ ถ่ายทอด สืบสาน และใช้ประโยชน์องค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจันจว้า เพื่อปรับปรุงระบบฐานข้อมูลสารสนเทศมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจันจว้าให้เป็นระบบทันสมัย โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้อย่างเหมาะสมสำหรับการศึกษาค้นคว้า เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรม จากทุกภาคส่วนในท้องถิ่นจันจว้า ระหว่างหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน วัด กลุ่มพลังมวลชน ประชาชน เยาวชน และนักเรียนใน

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศักยภาพมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของท้องถิ่น เป็นจุดประสานงานและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจันทวี โดยเปิดให้บริการกับผู้ที่สนใจในวันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 09.00-16.00น.

ภาพที่ 11 ศูนย์จันทวีศึกษา
(ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช)

ภาพที่ 12 ประตูด้านหน้าศูนย์ฯ

ภาพที่ 13 มุมต้อนรับภายในศูนย์ฯ

ภาพที่ 14 มุมเฉลิมราช

ภาพที่ 15 มุมมนุษย์โบราณ

ภาพที่ 16 มุมเครื่องปั้น

ภาพที่ 17 มุมวิถีชีวิต

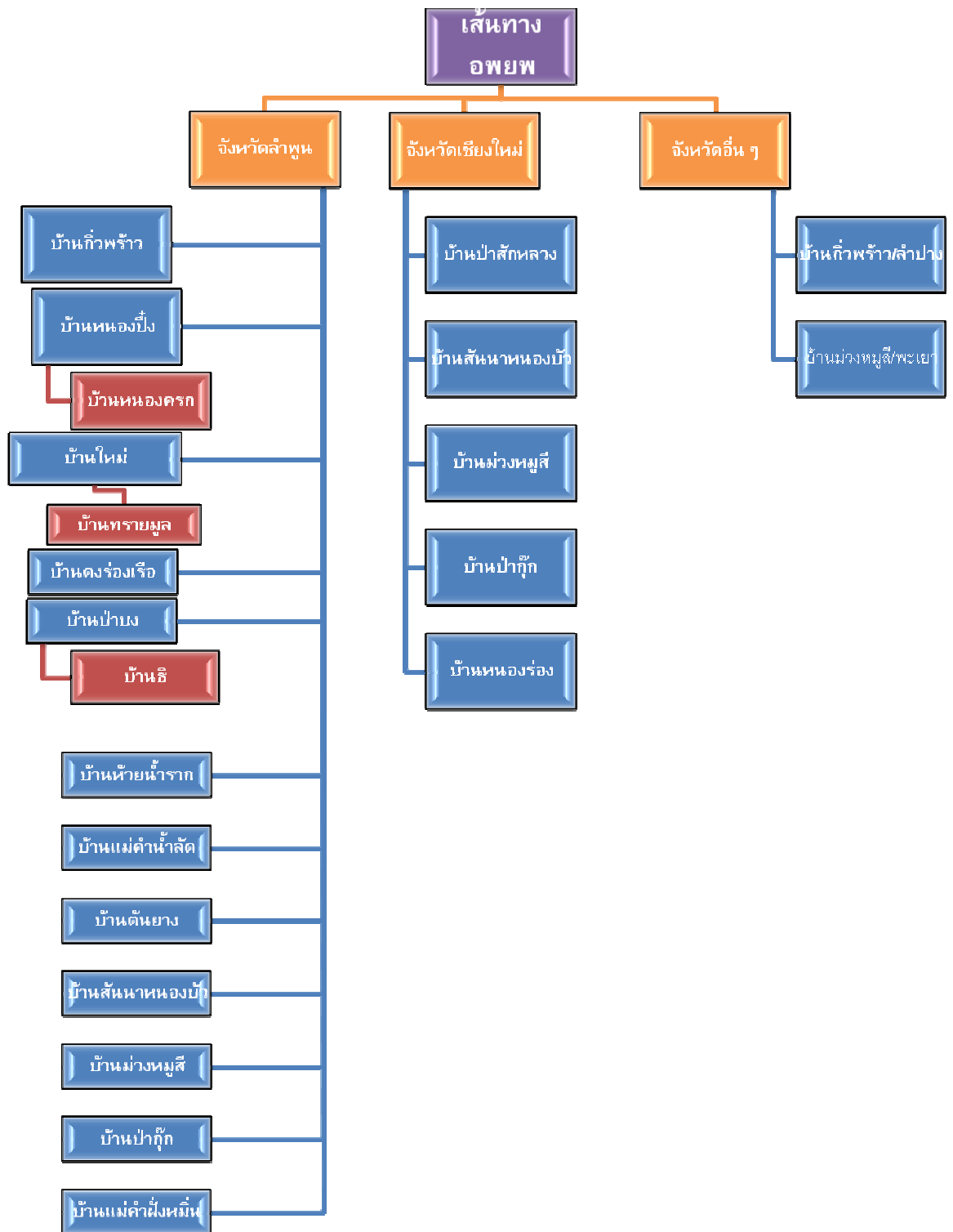
1.5 ดินแดนแห่งตำนานโยนกนคร

บริเวณพื้นที่เขตเทศบาลตำบลจันทวีนั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับตำนานโยนกนคร หรือ ตำนานสิงหนวัติกุมาร โดยมีพื้นที่ที่ประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นที่ตั้งของ เมืองโยนกนครในตำนาน ซึ่งเรียกว่า เมืองหนอง หรือ เวียงหนองหล่ม ลักษณะของพื้นที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ มีเนื้อที่ประมาณ 10,000 ไร่ มีอาณาเขต 5 ตำบล 2 อำเภอได้แก่ ตำบลจันทวี ตำบลจันทวีใต้ตำบลจอมสวรรค์ และตำบลท่าข้าวเปลือก อำเภอแม่จันและตำบลโยนก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย บริเวณโดยรอบพบแหล่งโบราณคดีจำนวนมาก จากการสำรวจของ ธนิตา ปิงเมือง และคณะ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย : 2547) พบจำนวน 34 แห่ง และในปี พ.ศ. 2553 จากการสำรวจของ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

นฤมล เรืองรังษี และคณะ พบแหล่งโบราณคดีอีก 33 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 67 แห่ง นอกจากนี้ยังพบหนองน้ำร้อนที่เกิดจากรอยเลื่อนแม่จัน - เชียงแสน ที่มีพื้นที่ประมาณ 4 ไร่ ดังนั้นจึงเป็นมูลเหตุให้ประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่าบริเวณแห่งนี้เป็นที่ตั้งของเมืองโยนกนคร โดยในสมัยของพระองค์มหาชัยชนะกษัตริย์ที่ปกครองเมืองโยนกนคร ได้มีประชาชนชาวเมืองจับปลาไหลเผือกตัวโตเท่าลำต้นตาล ยาว 7 วา ได้มีการนำมาแบ่งกันกินภายในเมืองอันเป็นเหตุให้เกิดแผ่นดินไหวอย่างรุนแรงทำให้บ้านเมืองถล่มจมลงกลายเป็นหนองน้ำใหญ่ แต่ยังมีเหลือแม่ม้ายคนหนึ่งที่มิได้กินที่รอดชีวิตมาได้ ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นบ้านของแม่ม้ายที่ตั่งนั้นปัจจุบันได้แก่ วัดพระทศพล หรือวัดหนองตุ่มคำ หรือวัดป่าหมากหน่อ

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ตั้งถิ่นฐานเดิมของประชากรเทศบาลตำบลจันจว้า

แผนผังที่ 1 : แสดงที่ตั้งถิ่นฐานเดิมของประชากรในเขตเทศบาลตำบลจันจว้าที่ได้อพยพย้ายถิ่นมา

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

2. ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเวียงหนองหล่ม

2.1 ประวัติเวียงหนองหล่ม

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศไทย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบแคบ ๆ สลับภูเขา โดยมีลุ่มน้ำที่สำคัญได้แก่ ลุ่มน้ำแม่กก ลุ่มน้ำแม่ลาว ลุ่มน้ำแม่อิง ลุ่มน้ำจัน ลุ่มน้ำสาย และลุ่มน้ำแม่คำ ซึ่งค้อยเลียงชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่ตามลุ่มน้ำต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงราย

ตามหลักฐานทางโบราณคดีที่ได้มีการค้นพบ ร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จากการขุดค้นทางโบราณคดี พบอาวุธหิน เครื่องมือ เครื่องใช้ทั้งในบริเวณที่ราบตามหุบเขากระจัดกระจายอยู่ทั่วไปร่องรอยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ที่เร่ร่อนล่าสัตว์เป็นอาหารอาศัยอยู่ตามถ้ำ หรือบนที่สูงแล้วค่อยๆ เคลื่อนย้ายลงมาสู่เนินเขาเตี้ย ๆ บนที่ราบลอนลูกคลื่น หรือที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง เริ่มทำการเพาะปลูกกลายเป็นสังคมกสิกรรมอย่างเต็มที่ มีการปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัย รู้จักการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ได้โลหะ เช่น สำริด และเหล็ก วิถีชีวิต ของคนในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย คงใช้ระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร ก่อนที่จะเริ่มต้นเข้าสู่สังคมแบบเมืองที่มีการขุดคูน้ำ ทำคันดิน สร้างบ้านสร้างเมือง

หลักฐานที่สำคัญประการหนึ่งคือการพบร่องรอยของคันดิน คูดิน ตามเนินเขาสูงกว่า 100 แห่ง ในเขตจังหวัดเชียงราย และพบร่องรอยของการอยู่อาศัยของชุมชนกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ตามบริเวณริมแม่น้ำ หรือในหุบเขา น่าจะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการตั้งหลักฐานที่อยู่อาศัยของชุมชนในแถบนี้มานานแล้ว

แม้ว่าจะมีการค้นพบร่องรอยชุมชนโบราณ มากมายในเขตเชียงราย แต่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาของชุมชนว่ามีวิวัฒนาการมาอย่างไรและมีกระบวนการสร้างบ้านสร้างเมืองอย่างไรการค้นพบชุมชนโบราณในเขตจังหวัดเชียงรายจากการสำรวจหลักฐานทางภาพถ่ายทางอากาศจำนวนทั้งสิ้น 108 แห่ง หรือประมาณครึ่งหนึ่งของชุมชนโบราณในเขตล้านนาทั้งหมดแห่งชุมชนโบราณเหล่านี้กระจัดกระจายอยู่ในบริเวณหุบเขาและบริเวณลุ่มแม่น้ำ เช่น แม่น้ำกก แม่น้ำลาว แม่น้ำอิง แม่น้ำคำ แม่น้ำจัน และแม่น้ำสาย

ซึ่งการศึกษาเรื่องราวการตั้งถิ่นฐานชุมชนต่าง ๆ ในบริเวณจังหวัดเชียงราย ยังมีข้อมูลที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางด้านหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งไม่อาจจะระบุได้แน่ชัดว่าเขตเชียงราย ได้มีการสร้างบ้านสร้างเมืองขึ้นมาตั้งแต่เมื่อใด และคนไทยได้อพยพมาตั้งบ้านเมืองเมื่อใดซึ่งจากหลักฐานตำนานที่มีการค้นพบ เช่น ตำนานสุวรรณโคตมคำตำนานสิงหนวัติ ตำนานเมืองโยนกนาคนครไชยบุรีศรีช้างแสน ชินกาลมาลีปกรณ์ พงศาวดารโยนก ฯลฯ กล่าวถึงการตั้งหลักแหล่งชุมชนของผู้คนในดินแดนแถบนี้ ที่ย้อนไปถึงพุทธศตวรรษที่ 7-8 โดยตำนานต่างๆ เหล่านี้พยายามอธิบายความเป็นมาของชุมชนบรรพบุรุษของตน การสร้างเวียง และปูชนียสถานต่าง ๆ ภายใต้กรอบความคิดที่มีอิทธิพลของการเขียนตำนานตามคัมภีร์มหาวงศ์ของลังกา โดยพยายามเชื่อมโยงให้บ้านเมืองของตนเข้ากับดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์คือ ชมพูทวีป การกล่าวถึงพุทธทำนายในตำนานพระเจ้าเลียบโลกเกี่ยวกับการจำเริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองต่าง ๆ (ยิ่งยง เทาประเสริฐ : 2542)

จากการศึกษาของนักประวัติศาสตร์หลายๆท่านได้กล่าวถึงอาณาจักรต่าง ๆ ที่ได้ตั้งขึ้นในจังหวัดเชียงราย โดยสามารถสร้างเป็นสมัยต่าง ๆ ดังนี้

1) สมัยเชียงลาว ราว พ.ศ. 50 อพยพมาจากตอนใต้ของจีน หนีการรุกรานของจีนลงมาตั้งอาณาจักรที่แม่น้ำละว้า หรือแม่น้ำสายตา ปัจจุบันคาดว่า ได้แก่ แม่น้ำสาย และมีกรกล่าวถึงชนเผ่าโยน ว่ามีการอพยพลงมาเป็นระยะ ๆ (นคร สารสมุทร : 2536)

2) สมัยแวนแคว้นยวนเชียง ราวพุทธศตวรรษที่ 5 พระเจ้าหาญเสือ ได้รวบรวมกำลังพลเมืองตั้งเป็นแวนแคว้น เรียกว่า ยุนเชียง หรือ ยวนเชียง เมื่อ พ.ศ.590 แวนแคว้นนี้เป็นส่วยประเทศอ้ายลาว โดยแคว้นยวนเชียงได้ขยายออกไปจนถึงลำปาง (พระบริหารเทพธานี : 2541)

3) สมัยสุวรรณโคมคำ ซึ่งเป็นตำนานที่กล่าวถึงเมืองของอาณาจักรกอม (ขอม) ที่มีอาณาเขตขยายขึ้นมาจนถึงตอนใต้ของจีนโดยตั้งอยู่ บริเวณเกาะในลำน้ำโขงเยื้องปากแม่น้ำกกกลงไปทางใต้เล็กน้อย แต่ก็ล่มสลายลงเพราะถูกน้ำโขงกัดเซาะเมืองจนพังทลายลง (นคร สารสมุทร : 2536)

4) สมัยอาณาจักรโยนกนครไชยบุรีราชธานีศรีช้างแส่น ซึ่งก่อตั้งโดยพระเจ้าสิงหนวัติ มีกษัตริย์สืบต่อมาจนถึง 48 พระองค์แล้วก็ล่มสลายลงจ่มกลายเป็นหนองน้ำในสมัย มหาชัยชนะ (สภาพวัฒนธรรมเชียงราย : 2543)

5) สมัยหิรัญนครเงินยาง ซึ่ง ลาวจกราช เป็นผู้ก่อตั้งหลังจากที่โยนกนครได้ล่มสลายไป ตั้งเมืองหลวงอยู่ในแถบ อำเภอแม่สาย หรือ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายมีกษัตริย์ปกครองสืบกันมาจนถึงพ่อขุนเม็งรายมหาราชที่ได้ก่อตั้งอาณาจักรล้านนา

6) สมัยอาณาจักรล้านนา เริ่มตั้งแต่สมัย พ่อขุนเม็งรายมหาราช หรือ มังรายมหาราช ที่ได้สถาปนาอาณาจักรล้านนาขึ้นมา มีกษัตริย์ปกครอง 44 พระองค์ จนถึงปี พ.ศ. 2111 สมัยนางพระยาราชเทวี ซึ่งล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า เป็นเวลาถึงสองร้อยกว่าปี ซึ่งถือเป็นจุดสิ้นสุดของยุคราชวงศ์มังราย และต่อมากรุงรัตนโกสินทร์ก็ได้ผนวกเอาอาณาจักรล้านนาเข้าเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน

ยุคแรก การก่อตั้งอาณาจักรโยนกนคร

จากตำนานสิงหนวัติ พระเจ้าสิงหนวัติ ซึ่งเป็นพระโอรสพระเจ้ากาลหงส์ กษัตริย์เมืองหนองแส (เป็นหลานของขุนบรม) (พระบริหารเทพธานี : 2541) แต่จากการศึกษาของ อ.นคร สารสมุทร ได้กล่าวไว้ว่าพระเจ้าสิงหนวัติเป็นโอรสองค์ที่ 4 ของพ่อขุนบรมผู้ครองเมืองแฉ่ง ซึ่งมีนามว่า ท้าวโสมงหรือไชยพงษ์ หรือ สิงหนวัติ ได้พาชายฉกรรจ์พวกบวราได้ถึง 200,000 ครั้วเรือน (นครสารสมุทร : 2536) ออกจากเมืองนครไทยเทตราชกะ (เมืองหนองแส) ในเดือนอาสาฬหมาส ขึ้น 2 ค่ำ วันพุธผ่านเมืองหลวง (เมา) แล้วข้ามแม่น้ำสารยู (แม่น้ำสาระวิน) ณ ที่แห่งหนึ่ง ลงมาทางหนาคเนย์ เสร็จสัญจรได้ 4 เดือน เพื่อหาที่ตั้งเมืองหลวงใหม่ ก็มาขึ้นแม่น้ำขละนที (แม่น้ำโขง) อันเป็นแวนแคว้นอาณาจักรแห่งเมืองสุวรรณโคมคำ ซึ่งเป็นเมืองร้างมาแต่ก่อนได้พักพลที่ริมฝั่งแม่น้ำละว้าวันที่ (แม่น้ำสาย) (พระบริหารเทพธานี : 2541) บริเวณเมืองเชียงลาวได้พิจารณาว่าเมืองเชียงลาวนั้นอยู่ใกล้บริเวณที่เป็นเทือกเขาทั้งด้านเหนือ และด้านตะวันตกไม่เหมาะสมที่จะเป็นศูนย์อำนาจ จึงเห็นควรให้สร้างเมืองหลวง ที่บริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ที่มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีน้ำหล่อเลี้ยงไร่นาได้ตลอดทั้งปีเหมาะสมเป็นอยู่ข้าวอู่น้ำ ที่ตั้งเมืองหลวงใหม่กล่าวได้อย่างชัดเจนในตำนานโยนกว่า... ตั้งอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำของ (แม่น้ำโขง) ห่างจากฝั่งแม่น้ำของ 7,000 วา มีแม่น้ำใหญ่ (แม่น้ำโขง) แม่น้ำราม (แม่น้ำกก) และแม่น้ำน้อย (แม่น้ำคำและแม่น้ำจัน) ไหลผ่านหล่อเลี้ยงไร่นาตลอดปี พื้นดินอุดมสมบูรณ์ยิ่งนัก....

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ในการก่อสร้างเมืองหลวงใหม่ชื่อ เมืองโยนกนาคนครแห่งรัตนนคร ในการก่อตั้งเมืองครั้งนี้ได้เกณฑ์พวกลาวและนาคมาช่วย พวกที่ไม่ยอมอยู่ใต้อำนาจไทยโยนกต้องหลบหนีไปอยู่ถิ่นอื่นบางพวกหนีไปพึ่งขอมที่เมืองอุโมงคเสลา (ปัจจุบันอยู่ ณ บ้านทุ่งยั้งและบ้านป่าห้า อ.เวียงชัย จ.เชียงราย) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ของเมืองพันธุสิง - รัตนนคร ระยะทางประมาณ 4 คืบทำให้พระเจ้าสิงหนวัติต้องทำสงครามกับขอมที่เมืองอุโมงคเสลา โดยได้รับชัยชนะโดยทำให้ขอมต้องหลบหนีไปทางใต้ ซึ่งเป็นผลดีต่อการรวบรวมอาณาจักรให้เป็นปึกแผ่นต่อไป

เมื่อเสร็จศึกสงครามปราบปรามหัวเมืองต่างๆ โดยเฉพาะขอมแล้วก็กลับมาสร้างบ้านเมืองต่องานหนักใช้แรงงาน เช่น ชนเผ่าเมือง สร้างกำแพงเมืองมักจะเกณฑ์ชาวพื้นเมืองเดิม มาเป็นแรงงาน ทำนองเชลยศึกแต่การปกครองครั้งนั้นไม่มีการกดขี่ข่มเหงพวกชาวพื้นเมืองเดิมเพราะหวังจะให้เป็นการปลงพลของโยนกต่อไป ชาวพื้นเมืองเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็น ลัวะ นาค ข่า ต่างก็ได้รับยกย่องเป็นชาวโยนกด้วยกันทั้งนั้น แสดงถึงความฉลาดของพระเจ้าสิงหนวัติที่ไม่สร้างศัตรูแต่พยายามดึงคนเหล่านั้นมาเป็นพรรคพวกเพื่อสถาปนาอาณาจักรให้ยิ่งใหญ่ต่อไป เมืองหลวงที่สร้าง จึงโปรดให้มีชื่อขวานาคอยู่ด้วย เพื่อให้ขวานาคจะได้เข้ามาอยู่ในอาณาจักรโยนกมากขึ้น เมืองหลวงแห่งใหม่นี้ได้ชื่อว่า เมืองโยนกนาคนครแห่งรัตนนคร ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นเมือง โยนกนาคนครไชยบุรีศรีช้างแสน (นครสารสมุท. 2536)

อาณาเขตของอาณาจักรโยนกครั้งนั้นกว้างใหญ่ไพศาลมาก ทิศเหนือติดกับปากหนองกระแสนหลวงพระยาจากจ คือ แคสนจกในเมืองจันทบุรี เมืองเสฉวน ทิศใต้ติดกับปากแม่น้ำระมิงค์ (ปากน้ำโพ) ทิศตะวันตกติดกับดอยรูปช้าง ขุนน้ำย้อย (น้ำตก) ปากตะวันตกแม่น้ำคง (สาละวิน) ตลอดรัชสมัยของพระเจ้าสิงหนวัติเป็นระยะเวลาที่บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองมากถือได้ว่าเป็นยุคทองของอาณาจักรโยนกที่เดียวทะเลทั่วหาความสามารถในเชิงรบสูง ไม่มีบ้านเมืองใดกล้าขัดขืนพระบรมเดชานุภาพได้ บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์

จากตำนานโยนกนาคนคร ได้กล่าวถึงการสร้าง พระธาตุดอยกู่แก้ว ในสมัยของพระเจ้าสิงหนวัติไว้ว่า เมื่อนั้นยังมีพญานาคหนึ่งเป็นเจ้าเมืองสุวรรณวดี ชื่อว่า พญาอโศกได้เข้าไปเป็นอุบาสกตามอุปฐากพระพุทธรูปไปทุกแห่ง ยามพระพุทธรูปเสด็จไปถึงสันดอยน้อยที่เมืองริมเวียงพันธุสิงหนนครด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือไกลประมาณ 1,000 วา ยังมีอารามดอยที่นั่นเป็นสันเป็นมีห้วยน้อยหนึ่ง เป็นป่าไม้ยางพลาญ อันร่มเย็นเหมือนดังเขาแก้วได้เอาหัตถะช้างขวาลูกเอาอูมั่งคลแห่งตน ได้ออกเส้นหนึ่งแล้วก็เอาใส่โกศแล้วขุดดอยนั้นให้เป็นอุโมงค์ แล้วก็พร้อมกันเอาลงบรรจุไว้พญาอินทร์ก็ไสยนต์ทิพย์ถือ ดาบสรีภักไชยเฝ้าอยู่แล้วก็ถมเสีย และให้ชื่อว่า ดอยกู่แก้วว่าอันแล (สภาวัฒนธรรมเชียงราย : 2543) พระเจ้าสิงหนวัติสร้างเมื่อปี พ.ศ. 1307 พระองค์ครองราชย์สมบัติอยู่นานถึง 50 ปี ก็เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 1367 มีพระมหากษัตริย์ขึ้นครองราชย์ต่ออีก 3 พระองค์ แต่ไม่ปรากฏรายนามพระมหากษัตริย์ว่าเป็นใคร เข้าใจว่าน่าจะเป็นระยะเวลาที่บ้านเมืองปกติสุข เนื่องจากบุญของพระเจ้าสิงหนวัติที่ได้สร้างสมมาอย่างมากมายนั่นเอง ประวัติศาสตร์โยนกตอนนี้งบจบไปถึง 85 ปี มีพระมหากษัตริย์ครองราชย์สมบัติถึง 3 พระองค์

จากพงศาวดารโยนกของ พระยาประจักษ์จักรจักร (แช่ม บุนนาค) ได้กล่าวไว้ว่าหลังจากพระเจ้าสิงหนวัติได้เสด็จสวรรคตแล้วพระเจ้าคันทกุมาร ได้เสด็จสวรรคต พระเจ้าอชุตราช พระองค์ได้ขึ้นครองราชย์สมบัติในปี พ.ศ. 1452 ในสมัยนี้ที่ไม่มีเหตุการณ์ผิดปกติ ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมพุทธ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองพระมหากษัตริย์อยู่ในศีลอยู่ในธรรม ปี พ.ศ. 1454 มีพระภิกษุจากประเทศลังกาได้รุดตงเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลายรูป มีพระมหากัสสปเถระเป็นหัวหน้า ได้นำเอาพระบรมอัฐธาตุพระราชขั้วชัยเข้ามาถวาย ซึ่งเป็นครั้งแรกที่พระพุทธศาสนาได้ลี้ภัยจากวงศ์ได้เข้ามาเผยแผ่ในอาณาจักรโยนกนคร พระเจ้าอู่ทองทรงโปรดเกล้าให้สร้างพระมหาสถูปไว้บนดอยปู่เฒ่าเฒ่า (ดอยนางนอน หรือ ดอยคุง) เสร็จแล้วให้จัดพิธีฉลองใหญ่โตมโหฬาร มีการทำบุญไหว้พระจนกลายเป็นประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันในเดือนมีนาคม ของทุกๆปีที่พระพุทธศาสนิกชนหลังไหลขึ้นไปนมัสการพระธาตุดอยตุงกันไม่ขาดสาย คำว่า ตุง หมายถึง ธง ที่ใช้ประดับประดาบริเวณงานในงานเฉลิมฉลองพระบรมธาตุดอยตุงตั้งแต่ทางขึ้นจนถึงบริเวณพระธาตุดอยตุง พระบรมธาตุดอยตุงจึงถือว่าเป็นพระปฐมเจดีย์แห่งล้านนาอีกแห่งหนึ่ง

นอกจากนี้สมัยพระเจ้าอู่ทอง ได้นำกระดูกดาตุมพระพุทธรูปเจ้าประดิษฐานยังพระธาตุดอยกู่แก้ว อีกครั้งหนึ่ง จึงให้สร้างเจดีย์แล้วใส่ยอดฉัตรแก้วแล้วเฉลิมฉลองพระธาตุ (สภากาชาดธรรมจังหวัดเชียงราย : 2543) ในสมัยพระเจ้าอู่ทองพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก แต่กองทัพพม่ากำลังลงมาให้อาณาจักรใหญ่น้อยที่เคยอยู่ภายใต้ของอาณาจักรโยนกนคร ได้หมดความยำเกรงในอำนาจของโยนกนคร กระด้างกระเดื่อง และขอมที่เคยถูกขับไล่ออกจากเมืองอุมงค์เสลาได้พากันกลับเข้ามาฟื้นฟูเมืองที่เมืองอุมงค์เสลาใหม่ให้พระเจ้าอู่ทองไม่มีนโยบายที่จะรุกรานใครจึงให้ขอมฟื้นฟูเมืองได้สำเร็จในปี พ.ศ.1469 ขอมที่เมืองอุมงค์เสลาได้ยกกองทัพเข้ามารุกรานอาณาจักรโยนก ชาวโยนกซึ่งในขณะนั้นไม่ทันตั้งตัวจึงเสียทีให้กับขอมอย่างง่ายดายแต่อย่างไรก็ตามเมื่อชาวโยนกนครสามารถตั้งตัวได้รุกรบแย่งชิงเอาเมืองกลับคืนมาได้อีกครั้งในปี พ.ศ.1470การสู้รบกับขอมในครั้งนี้ทำให้อาณาจักรโยนกนครต้องสูญเสียไพร่พลจำนวนมาก

เมื่อพระเจ้าอู่ทองเสด็จสวรรคตแล้วราชสมบัติตกอยู่กับพระเจ้ามังรายนราชพระราชโอรส ซึ่งมีพระชนมายุได้ 46 พรรษารัชสมัยนี้ต้องทำการบูรณะบ้านเมืองอย่างหนักเนื่องจากผลของสงครามระหว่างขอมซึ่งยึดเยื้องหลายเดือน พระเจ้ามังรายนราชมีพระราโชบายในการสร้างความมั่นคงของบ้านเมืองโดยพยายามหาไพร่พลเข้ามาเป็นพลเมืองให้มากที่สุด มีการชักชวนชนพื้นเมืองให้มาเป็นพลเมือง มีการสร้างเมืองหน้าด่านป้องกันศัตรู โดยได้แต่งตั้งพระองค์เป็นพระมหาอุปราชช่วยกำกับงานด้านทหารป้องกันพระนคร กวดขันการฝึกไพร่พลทหารให้เข้มแข็งเหมือนแต่เดิม และให้พระโอรสองค์เล็กนามว่าพระเจ้าไชยนารายณ์โปรดให้ทรัพย์สินพร้อมไพร่พลไปสร้างเมืองใหม่เป็นเมืองหน้าด่านฝั่งซ้ายแม่น้ำกก (สมัยโบราณจะมองทิศเหนือเป็นหลักหรือมองจากปากน้ำขึ้นไปเป็นหลัก) ให้ชื่อตามพระนามเจ้าเมืองว่า เมืองไชยนารายณ์ (ปัจจุบันตั้งอยู่บริเวณกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้งบริเวณบ้านทุ่งก่อ ซึ่งพบคูเมือง และโบราณสถานเป็นหลักฐานอยู่) ชัยภูมิเมืองไชยนารายณ์เป็นที่ราบลุ่มเช่นเดียวกับเมืองโยนกนคร มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่าน ซึ่งเรียกว่าบริเวณแอ่งเชียงราย มีแม่น้ำกกไหลผ่านทิศเหนือ แม่น้ำลาวาไหลผ่านทิศใต้และทิศตะวันตก นอกจากนั้นมีน้ำสายเล็กๆ อีกมากมาย

ด้านพุทธศาสนาสมัยพระเจ้ามังรายนราชได้รับการทุนบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งหนึ่งเช่นเดียวกับสมัยพระเจ้าอู่ทอง พระภิกษุจากอินเดีย นามว่าพระมหาวชิโรตเถระพร้อมบริวารได้นำเอาพระบรมสารีริกธาตุมาถวาย พระเจ้ามังรายนราชให้การต้อนรับเป็นอย่างดีแล้วโปรดเกล้าฯให้นำเอาพระบรมสารีริกธาตุไปบรรจุไว้ในพระเจดีย์บนดอยตุง เมื่อเสร็จพิธีแล้วพระมหาวชิโรตเถระก็เดินทางกลับประเทศอินเดียตลอดจนพระสมัยของพระเจ้ามังรายนราชบ้านเมืองสงบสุขปราศจากศัตรู

หลังจากพระเจ้ามังรายได้พระราชเสด็จสวรรคตแล้วราชสมบัติตกอยู่กับราชโอรสองค์โตคือ พระองค์เชื่อง พระองค์ได้เสด็จไปสถาปนาพระสอุปเจดีย์บรรจุพระเกตุธาตุที่ถ้ำแก้วทางทิศ ตะวันออกเฉียงเหนือของโยนกนครแล้วให้ขุดเหมืองใหญ่ต่อแม่น้ำสายเพื่อทดแทนน้ำเข้าไปเลี้ยงไร่นา ในแคว้นซ้าย (ฝั่งซ้ายแม่น้ำสายคือที่ตั้งอำเภอแม่สายในปัจจุบัน) คนสมัยนั้นนิยมเรียกฝั่งซ้ายว่าโดย มองย้อนขึ้นไปทางทิศเหนือซึ่งต่างจากหลักภูมิศาสตร์ในปัจจุบัน ในสมัยพระองค์เชื่องได้มี การพัฒนา ชลประทานเป็นอย่างมาก มีการฟื้นฟูเมืองเชียงลาวให้เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวโยนกนครอีกแห่งหนึ่ง หลังจากพระองค์เชื่องได้สวรรคตแล้ว ตามพงศาวดารโยนกได้บันทึกไว้ว่าหลังจากพระองค์เชื่อง สวรรคตแล้ว พระองค์ขึ้นได้เสด็จครองราชย์สมบัติสืบต่อมา เมื่อพระองค์ขึ้นสวรรคตพระองค์คำซึ่งเป็นพระราชโอรสได้ขึ้นครองราชย์สืบต่อมา (พระยาประชากิจกรจักร : 2515) แต่จากการศึกษาเอกสารของ อ.นคร สารสมุทร พบว่าพระองค์เง็กได้ครองราชย์สืบต่อจากพระองค์เชื่อง ทรงโปรดให้ขุน บำรุงพระพุทธศาสนาอีกครั้ง มีพระมหารัทธิศีลเถระแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนที่ หนึ่ง มี หก องค์นำไป ประดิษฐานไว้สอุปตอยตุง ส่วนที่ สอง อีก สาม องค์ให้พระมหาอุปราชแสนเมืองมานำไปถวายพระยา สม พระราชบิดา ณ เมืองไชยนารายณ์ หรือ ดอยจอมตอง (ตอง หมายถึง ทองเหลืองที่นำมาหุ้มองค์ เจดีย์)

ยุคที่สอง บ้านเมืองสงบสุขเจริญรุ่งเรือง

เมื่อพระองค์เง็กเสด็จสวรรคตไม่ปรากฏชื่อพระมหากษัตริย์องค์ที่ 9 สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพระมหาอุปราชแสนเมืองมา (นคร สารสมุทร :2536) แต่ตามพงศาวดารโยนกพระมหากษัตริย์องค์ ที่ 9ได้แก่พระองค์ชาติ (พระยาประชากิจกรจักร : 2515) พระมหากษัตริย์องค์ที่ 10 คือ พระองค์เวา พระองค์ได้นำพระบรมสารีริกธาตุบรรจุไว้ที่ดอยเวา พระมหากษัตริย์องค์ที่ 11 ทรงทรงพระนามว่า พระองค์แวน หรือ แวน ได้สร้างพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุองค์หนึ่งบนฝั่งตะวันออกแม่น้ำ โขง พระมหากษัตริย์องค์ที่ 12 มีพระนามว่าพระองค์แก้วได้สร้างสอุปและพระอารามไว้ ณ ฝั่ง ตะวันออกแม่น้ำโขง พระมหากษัตริย์องค์ที่ 13 พระนามว่าองค์เงิน ได้สร้างสอุปและอารามไว้หลังผา รูปเต่า พระมหากษัตริย์องค์ที่ 14 มีพระนามว่าพระองค์ตน ทรงสร้างพระวิหารพระพุทธบาทที่เขามา เรือ พระมหากษัตริย์องค์ที่ 15 มีพระองค์มีพระนามว่าพระองค์งาม โปรดให้สร้างเจดีย์ไว้ ณ จอมผา เล็งโลก

ยุคที่สาม การเสื่อมสลายของอาณาจักรโยนกนคร

หลังจากราชกาลของพระองค์งามประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่ปกครองโยนกนคร ได้ขาดหายไปถึง 27 รัชกาล อาจเป็นช่วงที่อาณาจักรโยนกได้เริ่มถึงจุดตกต่ำมีการแย่งชิงอำนาจกัน ซึ่งส่งผลให้ขอมที่อุ้มองคเสลาเห็นโอกาสจึงส่งกองทัพเข้ามารุกรานอาณาจักรโยนกนคร (นคร สารสมุทร : 2536)แต่ตามพงศาวดารโยนกเมื่อสิ้นราชกาลของ พระองค์งาม ได้มีพระมหากษัตริย์ ครองราชย์สืบต่อมา คือ พระองค์ลือ พระองค์รวัย ระองค์เชิง พระองค์กั้ง พระองค์เกา พระองค์ฟิง พระองค์ศรี พระองค์สม พระองค์สุวรรณย์ พระองค์แพง พระองค์พวน พระองค์จันทร์ พระองค์พู พระองค์ผั่น พระองค์วัง พระมังสิงห์ พระมังแสน พระมังสม พระองค์ทิพ พระองค์กอง พระองค์กม พระองค์ชาย พระองค์ชิน พระองค์ชม พระองค์กั้ง พระองค์กิง พระองค์เกียง พระองค์ฟ่ง หรือ ฟัง หรือพระเจ้าฟังคราช (พระยาประชากิจกรจักร : 2515) ในสมัยของพระเจ้าฟังคราชได้ถูกขอมที่เมือง อุ้มองคเสลายกทัพเข้ามารุกราน ซึ่งในอดีตขอมได้เข้ามาอยู่ที่เมืองสุวรรณโคตมตั้งแต่เมื่อเมืองสุวรรณ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม

อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

โคมคำล่อมพลเมืองขอมแตกหนีไปอยู่ที่อื่นโดยเฉพาะที่เมืองอุโมงคเสลาขอมหลังไหลไปอยู่มากมายกว่าที่อื่น ทำให้เมืองนี้มีพลเมืองเพิ่มมากขึ้นและสามารถระดมกำลังพลศึกได้มากมายกลายเป็นกองทัพที่เกรียงไกรเข้มแข็ง และเริ่มออกล่าเมืองขึ้นแผ่ไปในอิทธิพลในอาณาจักรน้อยใหญ่ทั้งใกล้และไกลราว พ.ศ.1459 –1460เมืองโยนกนคร ได้ถูกขอมยึด (สารสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2525) ตรงกับสมัยราชกาลของพระเจ้าฟ้างคราช ทำให้อาณาจักรโยนกต้องตกเป็นเมืองขึ้นของขอม และขอมได้เข้ามาอยู่ที่เมืองหลวงโยนกนครไชยบุรีราชธานีศรีช้างแส่น โดยขอมได้ขับไล่พระเจ้าฟ้างคราชให้เป็นจำบ้านอยู่ที่เวียงสีตวง (ปัจจุบันคือที่บ้านเวียงแก้ว หมู่ที่ 5 ตำบล ศรีดอนมูล อำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย โดยอยู่ห่างจากเวียงโยนกประมาณ 20-25กม. ห่างจากแม่น้ำโขง 8 กม. ห่างจากแม่น้ำมะ 1 กม. ห่างจากแม่น้ำรวกหรือแม่น้ำใส 2.5กม. ห่างจากดอยช้างงู (ดอยสะงัว) 4 กม. เนื้อที่ประมาณ 58-60 ไร่ อ้างโดย สารสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2543) และต้องคอยส่งส่วย หรือเสียส่วยเช่า (ส่วยเจ้า=ภาษีอากรที่ต้องเสียให้แก่เจ้าของแผ่นดิน) ให้กับขอม โดยเป็นทองคำ สีตวงปะป็น คือ ชิกหนึ่งของผลมะตูมแห้งที่คว้านเนื้อในออกแล้วแบ่งครึ่ง มาตราดวงทองคำ สำหรับส่วย เรียกว่า ปะป็นหลอด คือผลมะตูมขนาดเล็กกว่าธรรมดา อาจจะได้ปริมาณซัก 1 ซ่อนโตะ โดยมีธรรมเนียมว่าต้องส่งส่วยเป็นแร่ทองคำให้ครึ่งละ 4 ดวงปะป็นหลอดซึ่งมีราคาแพงและหายากยิ่งนัก ในระหว่างที่ตกเป็นเมืองขึ้นของขอม ในปี พ.ศ. 1580พระเจ้าฟ้างคราชได้พระราชโอรสองค์หนึ่งชื่อ เจ้ามุกขิตกุมาร พระนามตามเหตุการณ์บ้านเมืองที่เต็มไปด้วยทุกข์เข็ญจากการกดขี่ของขอม ต่อมาแม่สีแห่งองค์พัง ตั้งครรภ์ได้ 10 เดือน ก็ประสูติได้พระราชโอรสสร้างดงามคนหนึ่ง ได้ชื่อว่า พระพรหมกุมาร ในปี พ.ศ. 1582 หรือศักราช 283 ตัว ปีกาปไล่ เดือน 4 แรม 6 ค่ำ วันอาทิตย์ ได้โหรทำนายว่าจะมีบุญวาสนาจะเป็นผู้กอบกู้เอกราชของชาวโยนกต่อไป และได้ขนานนามว่า พระเจ้าพรหมกุมาร

พระเจ้าพรหมกุมารเจริญวันขึ้นท่ามกลางความทุกข์เข็ญจากการกดขี่ข่มเหงจากขอมที่เข้ามาตั้งมั่นในเมืองโยนกนคร (นครสารสมุทร : 2536) พระเจ้าพรหมกุมารเมื่ออายุได้เพียง 7 พรรษาก็เป็นผู้มีมีความสนพระทัยในศาสตร์อาวุธตั้งแต่ทรงพระเยาว์ โดยมีปณิธานจะยึดเมืองโยนกนครคืนจากขอมมาให้จนได้ เมื่อพระชนมายุได้ 13 พรรษาได้นิมิตว่า เทวดาทูลให้พระองค์ช้างมงคลขอเศษให้เตรียมตัดไม้ไผ่ แล้วไปสรงพระภักตร์ยังฝั่งแม่น้ำโขง จะได้ช้างเผือก 3 ตัวล่องตามน้ำโขงมา หากจับได้ตัวที่ 1 จะปราบได้ทวีปทั้งสี่ ได้ ถ้าจับได้ตัวที่ สอง จะปราบชมพูทวีปได้ ถ้าจับตัวที่ สามจะปราบล้านนาและขอมดำ พอรุ่งเช้าจึงได้พาบริวาร จำนวน 50 คน ไปตัดขอไม้ไผ่ (ไม้ไผ่ชนิดหนึ่ง) ออกเดินทางไปทรงพระภักตร์ที่ลำน้ำโขงตามนิมิต ทันใดนั้นได้เห็นงูตัวใหญ่เสวียนขาวมีเนื้อตัวกลายเป็นดวงด่างมันมะเมื่อมลอยตามน้ำมาพระองค์ทรงตกพระทัยไม่กล้าจับพออีกครู่หนึ่งมีงูตัวที่สองลอยน้ำมาใหญ่ประมาณเท่าลำต้นตาลเป็นเนื้อตัวเป็นลายดวงด่างมันมะเมื่อม น่ากลัวยิ่งนักก็พากันตัวสั่น ก็ไม่มีใครกล้าลงไปจับ มันก็ล่องไป พออีกสักครู่กับมีงูใหญ่ตัวที่สามใหญ่เท่าลำต้นตาลมีรูปร่างเหมือนเดิม ลอยตามน้ำมาอีก ได้ คิดถึงนิมิตรตอนกลางคืนที่ว่าช้างเผือกนั้นคงจะเป็นงูใหญ่ก็ทรงกระโดดลงไปจับงูใหญ่นั้นก็พลันกลายเป็นช้าง ในตอนนั้นเป็นเวลาเช้าตรู่วิสัยทัศน์ในการมองคงจะไม่ดีเท่าสมควร จึงเห็นช้างเผือกที่ลอยตามน้ำมาซึ่ง จะชูวงขึ้นมาเหนือหน้า ดูคล้ายกับงูตัวใหญ่จึงทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นงู ก็อาจจะเป็นไปได้ (สภาวัฒนธรรมเชียงราย : 2543) เมื่อกลายเป็นช้างเผือกแล้วพระองค์ได้บังคับช้างให้เข้ามายังริมฝั่งน้ำแต่ช้างไม่ยอมขึ้นบนฝั่งทำอย่างไรก็ไม่ยอมขึ้น จึงให้โหรทำนายโหรได้ทำนายว่าให้เอาทองคำพันหนึ่ง ตี เป็นผางลูกหนึ่ง (ระฆัง) แล้วให้พระเจ้าทุกข์ชิตะนำไปให้พระเจ้าพรหม เมื่อไปถึง

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

แล้วก็ตีฝางคำลูกนั้น ช้างเผือกนั้นจึงยอมขึ้นมายังบนฝั่งโดยดี และได้ตั้งชื่อว่า ช้างฝางคำ ครั้นเมื่อช้างฝางคำมาถึงบ้านเวียงสืตวงแล้วพระองค์ได้เร่งฝึกชายฉกรรจ์จำนวนมากสะสมอาวุธต่างๆ และทรงให้ขุดคูเมืองและชักนำเข้าในคูเมืองพร้อมสร้างประตูเมืองที่แข็งแรงและกำแพงเมืองเพื่อเตรียมการทำศึกกับขอมในการกอบกู้เอกราชเป็นของพระองค์ต่อไป ซึ่งพระองค์ได้ฝึกช้างฝางคำฝึกพวกสีนาคป็นไฟ เป็นประจำ นอกจากนี้ได้ส่งอุปนิชิต (สายลับ) ไปยังเวียงโยนกนครเพื่อคอยฟังเหตุการณ์ของพญาขอมดำ ขณะนั้นพระองค์มีอายุได้ 16 ปี และได้ขาดส่งส่วยกับขอมเป็นเวลา 3 ปีแล้ว เมื่อทุกอย่างพร้อม ครั้น เดือน 5 ปี วอก พ.ศ.1599พระเจ้าฟ้างคราชและพระเจ้าพรหมก็แข็งเมืองไม่ยอมส่งส่วยให้กับขอม ขอมจึงส่งคนมาทวงแต่ก็ไม่เป็นผลให้พญาขอมดำขัดเคือง เห็นว่าชาวโยนกกระด้างกระเดื่องต่อขอมจึงจะส่งกำลังเข้ามาปราบปรามบุกขี้เมืองสืตวงของพระเจ้าฟ้างคราช (สภาพวัฒนธรรมเชียงราย : 2543) โดยทางฝ่ายขอมคิดจะใช้กำลังทหารที่มีมากกว่าปิดล้อมเวียงสืตวงเพื่อให้ชาวเมืองอดอยากแล้วยอมแพ้แต่โดยดี แต่ทางพระเจ้าพรหมได้อาสาพระเจ้าฟ้างคราชขอกรบกับขอมในครั้งนี้นำทัพของชาวโยนกไปตั้งรับขอม ซึ่งพระเจ้าพรหมได้จัดทัพเข้าสู่โดยเสร็จขึ้นขี่ช้างพานคำ มีหมอควาญถือ ฝางคำ (กระดิ่ง ระฆัง) ดินาหน้าลี้พลซึ่งมีประมาณ 100,000คน ออกจากเวียงพานคำ โดยพระองค์สละดาบสรีกัญไชย มือถือธนู กับปืน ซึ่งฝ่ายพญาขอมดำได้จัดทัพมาจำนวนลี้พลประมาณ 350,000คน มาทำการศึกในครั้งนี้ โดยทัพทั้งสองได้มาประจันหน้ากันกลางทุ่งสันทราย (ปัจจุบันคือบริเวณกลางทุ่งนา หลังหมู่บ้านโพธาราม ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย) ช้างของพญาขอมดำได้สะดุ้งเมื่อเห็นช้างฝางคำ (คงจะตกมัน) ได้วิ่งกลับไปทางใต้เหยียบย่ำลี้พลขอมล้มตายจำนวนมาก ทำให้ทัพขอมแตกตื่น พระเจ้าพรหมเห็นว่าเป็นโอกาสที่ดีได้ขับช้างพาทหารได้จัดการกับทัพขอมที่กำลังแตกตื่นอยู่ พญาขอมดำเมื่อเห็นว่าทัพคนต่อสู้กับ ทัพของพระเจ้าพรหมไม่ได้จึงได้นำทหารที่เหลือกลับมายังเวียงโยนกนคร แล้วปิดประตูเมือง เพื่อป้องกันข้าศึกที่ติดตามมาทันก็ได้ขับช้างเข้าพังประตูเมืองโยนกนครพังลง ทหารชาวโยนกก็ได้เข้าไปขับไล่ขอมที่อยู่ในเมือง พญาขอมเห็นว่าคงต้านทานทัพของเจ้าพรหม ไม่ได้แน่นอน จึงพาบริวารหนีลงมายังทางทิศใต้ของเมืองโยนกนคร เพื่อหวังที่จะไปพึ่งเมืองอุโมงค์เสลา พระเจ้าพรหมก็ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตพระเจ้าฟ้างคราชในการติดตามกวาดล้างขอมให้สิ้นซากต่อไป พระเจ้าฟ้างคราชก็ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตตั้งนี้กองทัพพระเจ้าพรหมก็ออก ติดตามขอมไปถึงเมืองอุโมงค์เสลาทำการปล้นชิงเมืองเพื่อขับไล่ขอมออกจากแคว้นโยนกให้ได้ พวกขอมเสียขวัญหลังจากพ่ายแพ้อย่างยับเยินที่สมรภูมิทุ่งสันทรายและศึกชิงเมืองโยนกนครแล้วก็ไม่กล้าสู้รบจากพวกชาวเมืองอุโมงค์เสลาที่เป็นขอมได้ยินกิตติศัพท์ความแกร่งกล้าสามารถของพระเจ้าพรหมหาราชต่างก็พากันทิ้งเมืองหนีเอาตัวรอดลงไปทางใต้กองทัพพระเจ้าพรหมหาราชหลังจากปล้นเอาเมืองอุโมงค์เสลาได้แล้วก็เก็บกวาดเอาทรัพย์สินส่งไปถวายพระเจ้าฟ้างคราชแล้วแจ้งถึงเรื่องที่จะติดตามลูกไล่ขอมไปทางใต้ต่อไป การรุกรไล่ของกองทัพพระเจ้าพรหมหาราชเลยเข้าเขตแดนอาณาจักรละโว้ ที่เรียกว่า สบแรมะมิงค์ หรือปากน้ำโพปัจจุบันรวมระยะทางก็ไกลมากกองทัพก็อ่อนแอมหาหลายเดือน ครั้นพระองค์รุกรไล่ต่อไปก็ต้องทำสงครามกับอาณาจักรละโว้ของขอม พระองค์จึงสั่งให้ทหารหยุดยั้งเพียงแค่นั้น

จากการที่พระเจ้าพรหมหาราชไล่ขอมผ่านเมืองต่าง ๆ เช่น สวรรคโลก ศรีสัชนาลัย พิษณุโลก ก็ได้สร้างไมตรีกับดินแดนเหล่านั้นบางเมืองก็ถึงกับได้รับพระราชทานพระราชธิดาเพื่อเป็นการผูกสัมพันธ์ไมตรีต่อกัน

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ทางด้านเมืองโยนกนครพระเจ้าพังคราชก็เสด็จกลับมาครองอย่างเดิม เพื่อพระเจ้าพรหมมหาราชยกทัพกับโยนกนครแล้ว พระราชธิดาได้ดำริจะแต่งตั้งให้เป็นพระมหาอุปราชแต่พระองค์ไม่ทรงยอมรับเพราะผิดราชประเพณี พระราชบิดาก็ไม่ขัดในน้ำพระทัยอันงดงามส่วนพระเจ้าพรหมราชก็ได้ขอพระบรมราชานุญาตพระราชบิดาไปบูรณะเมืองอุโมงค์เสลาขึ้นใหม่ ได้นำไพร่ฟ้าประชาชนครอบครัวไปส่วนหนึ่ง เพื่อสร้างเมืองหน้าด่านที่เมืองอุโมงค์เสลาแล้วให้นามใหม่ว่า เมืองไชยปราการ ทั้งนี้ถือเอาลักษณะ 3 มิติประเทศที่ล้อมรอบด้วยเทือกเขาเหมาะสมเป็นอย่างมากที่จะใช้เป็นเมืองหน้าด่านสกัดกั้นกองทัพข้าศึกที่จะเข้ามารุกรานโดยโยนกนครพระเจ้าพรหมมหาราชขึ้นครองเมืองไชยปราการในปี พ.ศ.1600 ในฐานะเมืองหน้าด่านของอาณาจักรโยนกนาคนันท์

ต่อมาในปี พ.ศ.1602 พระเจ้าพังคราชได้ไปลู่ขอพระราชธิดาเมืองไชยารายณ์บ้านพี่เมืองน้องกับพระยาเรือนแก้วเจ้าเมืองไชยารายณ์ พระนามว่าแก้วสุภา ให้อภิเษกกับพระเจ้าพรหมมหาราช ซึ่งได้ประสูติประโอรสองค์หนึ่งนามว่า เจ้าไชยศิริกุมาร ต่อมาเมื่อพระเถระองค์หนึ่งชื่อพระพุทโธโกษาจารย์ได้นำเอาพระบรมสารีริกธาตุ 3 ขนาด จำนวน 16 องค์มาถวาย พระเจ้าพรหมมหาราชได้ให้เสนาอำมาตย์พาพระเถระองค์นั้นไปเข้าเฝ้าพระเจ้าพังคราชที่เมืองโยนกนคร พระเจ้าพรหมมหาราชได้โปรดให้แบ่งพระบรมธาตุส่งไปให้พระยาเรือนแก้วที่เมืองไชยารายณ์ พระยาเรือนแก้วได้สร้างสถูปบรรจุพระบรมธาตุไว้ กลางเมืองไชยารายณ์ นำทองเหลืองมาหล่อหุ้มพระมหาสถูปแล้วโปรดให้เรียก พระธาตุจอมทอง

ฝ่ายพระเจ้าพังคราชได้โปรดให้สร้างพระสถูปองค์หนึ่งไว้บนเขาน้อยเรียกว่า จอมกิติ พระเจ้าพังคราชเสด็จกลับมาครองโยนกนครครั้งที่สอง เป็นเวลา 34 ปี ก็เสด็จสวรรคต พ.ศ. 1633 ราชสมบัติตกอยู่กับพระเจ้าพุทธชินมหาราช ครองราชย์ได้ 17 ปีก็สวรรคต พ.ศ.1649

ราชสมบัติจึงตกอยู่กับพระเจ้าพรหมมหาราช ซึ่งพระองค์ไม่ได้กลับมาปกครองโยนกนคร แต่ได้ย้ายศูนย์กลางอำนาจไปอยู่ที่เมืองไชยปราการแทน ทำให้โยนกนครกลายเป็นเพียงเมืองลูกหลวงไป การที่พระเจ้าพรหมมหาราชไม่เสด็จกลับไปครองเมืองโยนกนครส่งผลร้ายในเวลาต่อมาหลังพระเจ้าพรหมมหาราชครองราชย์ อยู่เมืองไชยปราการด้วยความสงบราบรื่นตลอดรัชกาล และในรัชกาลของพระองค์ยังได้สร้างไมตรีกับเมืองต่างๆ ในกลุ่มน้ำยมและลุ่มน้ำน่าน พระเจ้าพรหมมหาราชได้เสด็จไปสร้างเมืองพิษณุโลก และได้สร้างพระพุทธรูปชินราช พระพุทธรูปชินศรี พระศรีศาสดา จนได้รับการขนานนามใหม่ว่า พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก ในรัชกาลของพระองค์บ้านเมืองสงบสุขพระองค์ได้ให้การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไปอาณาเขตสมัยพระเจ้าพรหมมหาราชกว้างขวางมากทิศเหนือติดกับอาณาจักรน่านเจ้า ทิศใต้ติดกับแม่น้ำดำในญวน ทิศตะวันตกติดกับอ่าวมะบัน แม่น้ำคง (สาระวิน) และน้ำเม็งค์ (สะโคง) พ.ศ. 1659 พระเจ้าพรหมมหาราชเสด็จสวรรคตมีพระชนมายุได้ 77 พรรษา พระเจ้าไชยศิริราชโอรสขึ้นครองราชย์ที่เมืองไชยปราการ เหตุการณ์บ้านเมืองไม่ค่อยมั่นคงเนื่องจากพระเจ้าไชยศิริไม่เป็นที่เกรงขามของหัวเมืองต่างๆ เมืองที่เคยสวามิภักดิ์ก็เอาใจออกห่าง ไม่ส่งบรรณาการเช่นเคย และมีความขัดแย้งทางการเมืองตลอดรัชกาลแต่พระองค์ก็มีทรงใช้ความเด็ดขาดในการจัดการทำให้บ้านเมืองอ่อนแอ กองทัพขาดความเข้มแข็งเนื่องจากพระองค์มุ่งแต่ในศีลธรรม ทำให้อาณาจักรอื่นที่เข้มแข็งกว่าคิดที่จะเข้ามาแย่งชิงดินแดน เช่น มอญ ม่าน ไทยใหญ่ เป็นต้น

ทางด้านเมืองโยนกนครหลังจากพระเจ้าพุทธราชาเสด็จสวรรคตแล้วราชย์สมบัติก็ตกอยู่กับพระองค์วันราชโอรส แต่เมืองโยนกนคร ไม่มีฐานะเป็นศูนย์อำนาจหรือนครหลวงต่อไป เพราะได้ย้ายศูนย์อำนาจไปอยู่ที่ไชยปราการสมัยพระเจ้าพรหมมหาราชครั้งนั้น พระองค์วันราชต้องการที่จะให้โยนกนครกลับมาเป็นศูนย์อำนาจของอาณาจักรโยนกอีกครั้งแต่ก็ยังทรงยำเกรงต่อพระเจ้าพรหมมหาราช พระองค์ทรงครองราชย์ได้ 21 พรรษา ก็เสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. 1670 เจ้ามหาชัยชนะขึ้นครองราชย์แทนซึ่งความขัดแย้งระหว่างเมืองโยนกและเมืองไชยปราการก็มีมากยิ่งขึ้น

สาเหตุการล่มสลายของอาณาจักรโยนกนครไชยริราชธานีศรีช้างแส่น ในปี พ.ศ.1672 ขุนเสือขวัญฟ้า แห่งอาณาจักรเมมา ขณะนั้นเป็นใหญ่เหนือดินแดนพม่าและมอญ ได้ยกทัพเข้ามารุกรานพระเจ้าไชยศิริที่เมืองไชยปราการ การยกทัพเข้ามารุกรานครั้งนี้หวังพิชิตที่จะเอาอาณาจักรโยนกให้ได้ ได้นำเอาปืนใหญ่เรียกว่า ละบู เข้ามาใช้ในกองทัพด้วย ฝ่ายโยนกได้เห็นถึงแสนยานุภาพของปืนใหญ่จึงขาดความหวาดกลัวพระเจ้าไชยศิริให้ทหารส่งข่าวไปเมืองโยนก และเมืองไชยนารายณ์และหัวเมืองลุ่มน้ำยมและน้ำน่าน ให้เกณฑ์กองทัพเข้ามาช่วยสู้รบทำสงครามกับกองทัพของขุนเสือขวัญฟ้า แต่ไม่มีกองทัพจากเมืองใดยอมส่งทหารไปช่วยเหลือ ทำให้กองทัพของเมืองไชยปราการไม่สามารถต่อต้านกองทัพของขุนเสือขวัญฟ้าได้ เพราะพระเจ้าไชยศิริเห็นว่าคงจะต้านทานกองทัพของอาณาจักรเมมาไม่ได้จึงเผาเมืองแล้วทิ้งเมืองอพยพผู้คนลงไปทางทิศใต้ สาเหตุที่พระเจ้าไชยศิริไม่อพยพลงมาขอความช่วยเหลือจากเมืองโยนกนครเนื่องจากความจากโยนกนครจากโยนกนครจากโยนกนครไม่ลงรอยกันมาเป็นระยะเวลานาน และที่สำคัญในระยะนั้นน้ำในแม่น้ำกกกำลังไหลเจิ่งนองไม่สะดวกในการพาครอบครัวผู้คนอพยพไปยังโยนกนคร พระองค์ได้อพยพไปยังทิศตะวันออกเฉียงใต้ผ่านดอยผาหม่นผาแส่นซึ่งเป็นเทือกเขาสูง ไปตั้งอยู่ที่ดอยดวนปลายสุดของเทือกเขาดอยชมพู กองทัพของขุนเสือขวัญฟ้าเมื่อเข้าถึงเมืองไชยปราการได้ แต่ปรากฏว่าเมืองได้ถูกเผาทิ้งไปผู้คนได้อพยพหนีไปหมดแล้ว ขุนเสือขวัญฟ้าคาดการณ์ว่ากองทัพของพระเจ้าไชยศิริจะต้องกลับไปพึ่งพาขอความช่วยเหลือจากโยนกนครแน่ จึงได้ยกกองทัพข้ามแม่น้ำกกเข้าไปปราบเมืองโยนกนครต่อไป เมื่อกองทัพของอาณาจักรเมมาถึงก็ได้เข้าโจมตีเมืองโยนกนคร และปล้นเอาเมืองได้ราษฎรชาวโยนกถูกจับไปเป็นเชลยจำนวนมาก

ส่วนกองทัพเมืองไชยปราการได้ทราบข่าวว่ากองทัพของขุนเสือขวัญฟ้าไม่ตามกองทัพของตนมา แต่กลับไปล้อมเมืองโยนกนคร ไว้พึ่งพากันหนีลงไปตามแม่น้ำยม เพื่อหวังจะไปพึ่งเชื้อพระวงศ์ในดินแดนดังกล่าวที่พระเจ้าพรหมมหาราชได้สร้างไว้เมื่อชาวโยนกนครซึ่งได้หลบหนีการต่อสูรับเข้าป่าดงดอย เมื่อทราบว่าข่าวกองทัพของขุนเสือขวัญฟ้ากลับไปแล้วก็กลับเข้าเมืองแต่บ้านเมืองถูกทำลายสิ้นเชิงไม่มีกำลังที่จะบูรณะซ่อมแซมได้ เนื่องจากเมืองโยนกนครกว้างใหญ่เกินไป และกำลังพลที่เหลือไม่มีมากนัก จึงพากันไปสร้างเมืองขนาดเล็กบริเวณที่บริเวณปากแม่น้ำกกหรือกกก ให้ชื่อว่าเวียงปรีक्षा ซึ่งถ้าข้าศึกเข้ามารุกรานอีกก็สามารถจะหนีลงไปตามแม่น้ำโขงได้ง่าย และในขณะนั้นชนชั้นเจ้าก็ไม่หลงเหลืออยู่เลยชาวเมืองจึงได้เลือกบุคคลที่มีความสามารถขึ้นปกครองกันสืบมา

3. ข้อมูลเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2

3.1 สาเหตุเบื้องต้นของสงครามโลกครั้งที่สอง

สาเหตุเบื้องต้นของสงครามโลกครั้งที่สอง คือ ความตึงเครียดเกี่ยวกับชาตินิยม ประเด็นปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไข และความไม่พอใจอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง และสมัยระหว่างสงครามโลกในทวีปยุโรป รวมทั้งผลกระทบของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1930 เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ลงเอยด้วยการปะทุของสงคราม ซึ่งมักเป็นที่เข้าใจว่าเป็นการบุกครองโปแลนด์ โดยนาซีเยอรมนี ความก้าวร้าวทางทหารนี้เป็นผลมาจากการตัดสินใจของผู้นำของเยอรมนีและญี่ปุ่น สงครามโลกครั้งที่สองเริ่มต้นขึ้นจากการปฏิบัติอันก้าวร้าวและบรรจบกับการประกาศสงคราม และ/หรือ การต่อต้านด้วยกำลัง

สงครามโลกครั้งที่หนึ่งยุติลงในปี 1918 ด้วยความพ่ายแพ้ของเยอรมัน ฝ่ายพันธมิตรในขณะนั้นประกอบด้วย อิตาลี ฝรั่งเศส อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ได้ร่วมกันร่างสนธิสัญญาแวร์ซาย (the Versailles treaty) เพื่อจำกัดสิทธิของเยอรมัน ในอันที่จะเป็นภัยคุกคามอีกครั้ง สนธิสัญญาแวร์ซายลงนามในวันที่ 28 มิ.ย. 1919 ส่งผลให้กองทัพเยอรมันถูกจำกัดขนาดให้เล็กลง ดินแดนต่าง ๆ ถูกริบ หรือยึดครอง ดังที่ปรากฏในแผนที่ข้างบน อาทิ ฝรั่งเศสเข้าครอบครองอัลซาส ลอเรนน์ (Alsace-Lorraine) เบลเยียมยึดอูเพนและมาลเมดี (Eupen, Malmedy) โปแลนด์เข้าครอง Posen และปรัสเซียตะวันออกบางส่วน ดานซิก (Danzig) กลายเป็นรัฐอิสระ ฝรั่งเศสเข้าควบคุมเหมืองถ่านหินในแคว้นซาร์ (Saar) แลกกับการที่เยอรมันทำลายเหมืองถ่านหินของตน ทางตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำไรน์ กลายเป็นเขตปลอดทหาร (Demilitarized) และยึดครองโดยฝ่ายพันธมิตรลึกเข้าไป 30 ไมล์ นอกจากนี้เยอรมันยังต้องชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามเป็นเงินอีก 6,600 ล้านปอนด์

ในเดือนมกราคม 1933 ฮิตเลอร์ ผู้นำพรรคนาซี ได้ขึ้นดำรงตำแหน่ง Chancellor ของประเทศเยอรมัน และเป็นผู้นำสูงสุดของประเทศในที่สุด (Führer) ในปี 1935 ฮิตเลอร์ได้เริ่มฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังตกต่ำอย่างรวดเร็ว และในวันที่ 16 มีนาคม 1935 ฮิตเลอร์ก็ประกาศเสริมสร้างกองทัพเยอรมันขึ้นใหม่ ซึ่งเท่ากับเป็นการฉีกสนธิสัญญาแวร์ซาย แต่เนื่องจากนโยบายต่างประเทศของเขา ที่พยายามแสดงให้เห็นว่า เขาไม่ใช่ภัยคุกคามต่อพันธมิตร และเป็นผู้ที่ต้องการสันติภาพเช่นเดียวกับอังกฤษและฝรั่งเศส เพียงแต่ต้องการฟื้นฟูประเทศเยอรมันที่ตกต่ำเท่านั้น ทำให้พันธมิตรนิ่งเฉยต่อการดำเนินการของฮิตเลอร์ และแล้วในเดือนมีนาคม 1936 เขาก็ส่งทหารกลับเข้าไปยึดครองแคว้นไรน์ ที่ตามสนธิสัญญาแวร์ซายกำหนดให้เป็นเขตปลอดทหาร พร้อมกับส่งทหารเยอรมันเข้าสนับสนุน กองกำลังชาตินิยมของนายพลฟรังโก ในสงครามกลางเมืองในสเปน และลงนามเป็นพันธมิตรกับมุสโสลินีของอิตาลี เดือนมีนาคม 1938 ผนวกออสเตรียเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเยอรมัน ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดอาณาจักรใหม่ของเยอรมัน นั่นคือ อาณาจักรไรช์ที่สาม (the Third Reich - new German Empire) จากนั้นก็เข้ายึดครองตอนเหนือของเชโกสโลวาเกียในเดือนกันยายน 1938 และยึดครองทั้งประเทศใน มีนาคม 1938 พร้อม ๆ กันนั้นฮิตเลอร์ก็เข้ายึดครองเมืองท่าเมเมล (Memel) ของลิทัวเนีย ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายเยอรมัน จากนั้นก็ยึดดานซิก และส่วนที่แบ่งแยกเยอรมัน กับปรัสเซียตะวันออกของโปแลนด์

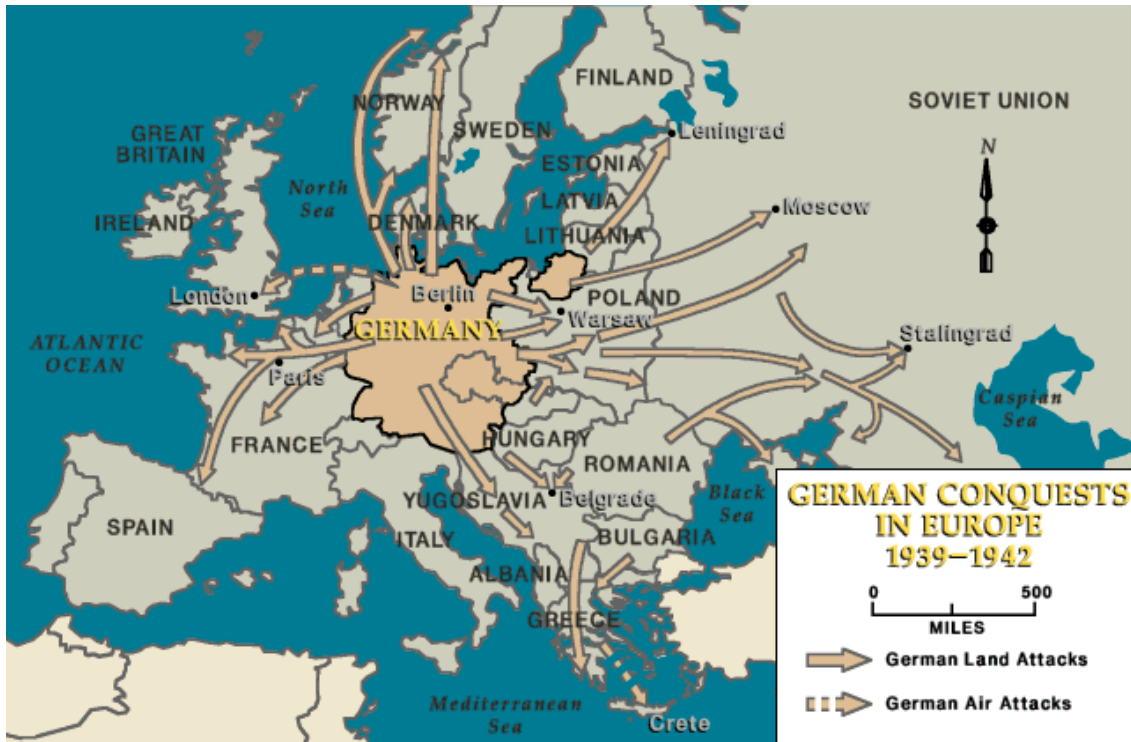
รุ่งอรุณของวันที่ 1 กันยายน 1938 เครื่องบินของกองทัพอากาศเยอรมัน หรือลูฟวาฟ (Luftwaffe) ก็เริ่มต้นการทิ้งระเบิดถล่มจุดยุทธศาสตร์ในประเทศโปแลนด์ พร้อมกับกำลังรถถังและทหารราบ ก็เคลื่อนกำลังผ่านชายแดนโปแลนด์เข้าไปอย่างรวดเร็ว เป็นครั้งแรกที่โลกได้เห็นสงครามสายฟ้าแลบ (Blitzkrieg) ที่ใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดนำ ตามด้วยยานเกราะและทหารราบ เข้าบดขยี้หน่วยทหารโปแลนด์ที่เสียขวัญ จากการทิ้งระเบิดของเครื่องบิน วันที่ 2 กันยายน อังกฤษและฝรั่งเศส ในฐานะประเทศพันธมิตรของโปแลนด์ ยื่นคำขาดต่อฝ่ายเยอรมัน ให้ถอนทหารออกจากโปแลนด์ แต่ฮิตเลอร์ปฏิเสธ วันที่ 3 กันยายน 1939 ฝรั่งเศสและอังกฤษ ประกาศสงครามกับเยอรมัน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของสงครามโลกครั้งที่สอง และต่อจากนี้ไป โลกจะนองไปด้วยเลือดและน้ำตา

ทหารเยอรมัน กำลังรุกเข้าสู่โปแลนด์ โดยกองทัพเยอรมันแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ กลุ่มกองทัพเหนือ (Army Group North) รุกลงใต้จาก Pomerania และจากประเทศรัสเซียตะวันออก และกลุ่มกองทัพใต้ (Army Group South) รุกเข้าไปทางชายแดนด้านตะวันตกของโปแลนด์ภายในเวลาสองวันกองทัพอากาศเยอรมันก็สามารถครองน่านฟ้าเหนือโปแลนด์ได้ กองทหารโปแลนด์ถูกเยอรมันรุกรบแบบสายฟ้าแลบ คือ ทิ้งระเบิดด้วยเครื่องบิน และใช้ยานเกราะที่มีความเร็วสูงตีเจาะแนวตั้งรับ เมื่อเจาะเข้าไปได้แล้ว รถถังจะโอบหลังหน่วยทหารโปแลนด์ ทำให้เกิดวงล้อมเล็ก ๆ ขึ้นภายในวงล้อมใหญ่ จากนั้นทหารราบเยอรมันจะทำการกวาดล้างทหารโปแลนด์ที่ อยู่ในวงล้อมนั้นๆ จนกระทั่งวันที่ 14 กันยายน วงล้อมต่าง ๆ ก็ถูกกวาดล้างจนเกือบจะหมดสิ้น และวันที่ 27 กันยายน โปแลนด์ก็ยอมแพ้ในที่สุดการใช้ความเร็วเข้าพิชิตโปแลนด์นั้น สาเหตุหนึ่งเพื่อลดการสูญเสียของทหารเยอรมัน แต่อีกสาเหตุหนึ่งก็คือ ฮิตเลอร์เกรงว่า ฝรั่งเศสซึ่งประกาศสงครามกับเยอรมันในฐานะพันธมิตรของโปแลนด์ จะรุกเข้ามาทางชายแดนด้านตะวันตกของเยอรมัน เพราะในฝรั่งเศสมีทหารอังกฤษประจำการอยู่ถึง 150,000 คนประจำการอยู่ตามแนวชายแดนเบลเยียม ส่วนกองพลของฝรั่งเศส 43 กองพล ซึ่งถือเป็นกำลังส่วนใหญ่ประจำอยู่หลังแนวมาโยโนต์ (Maginot) ทหารเยอรมันกำลังสวนสนาม ประกาศชัยชนะบนถนนกรุงวอร์ซอร์ ในวันที่ 5 ตุลาคม 1939 ภายหลังการเข้ายึดครองประเทศโปแลนด์อย่างสมบูรณ์ เมื่อโปแลนด์ประกาศยอมแพ้ในวันที่ 27 กันยายน 1939 โปรดสังเกตนายทหารรักษาความปลอดภัย ตามแนวถนน ที่เห็นอยู่ด้านหลัง จะเห็นว่ามีการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวดมาก เนื่องจากสองสาเหตุคือ การสวนสนามในครั้งนี้ ฮอดอฟ ฮิตเลอร์เดินทางมาร่วมงานประกาศชัยชนะ และสาเหตุที่สองคือ การต่อต้านของฝ่ายโปแลนด์ ยังไม่หมดลงอย่างสิ้นซาก แม้กระทั่งในวันสวนสนามนี้ กลุ่มต่อต้านของโปแลนด์เพิ่งจะถูกกวาดล้างจากบริเวณ Kock ทางตะวันออกเฉียงใต้ของกรุงวอร์ซอร์สงครามครั้งนี้ ชาวโปแลนด์ทั้งทหารและพลเรือนเสียชีวิตกว่า 66,000 คน บาดเจ็บ 200,000 คน ถูกจับเป็นเชลย 700,000 คน ฝ่ายเยอรมันสูญเสียน้อยกว่ามาก โดยมีผู้เสียชีวิต 10,500 คน และบาดเจ็บ 30,300 คน

อย่างไรก็ตาม ฝันร้ายของชาวโปแลนด์เพิ่งจะเริ่มต้น เพราะต่อจากนี้ไปอีก 5 ปีแห่งการยึดครอง ชาวโปแลนด์จะถูกปฏิบัติเยี่ยงทาส เพราะแนวความคิดของนาซีเยอรมันที่มีต่อชาวโปแลนด์ คือชนชาติชั้นทาส (a slave nation) ดังนั้นการยึดครองโปแลนด์จึงไม่ใช่แค่การยึดครองแต่เพียงดินแดน หากแต่ต้องการทำลายเอกลักษณ์ของชาติโปแลนด์อย่างสิ้นเชิงอีกด้วย ภาพการสวนสนามที่เห็นนี้นาซีเยอรมันใช้ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ หรือที่ฝ่ายสัมพันธมิตรเรียกว่า การโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของทหารเยอรมัน ซึ่งผลจากการเผยแพร่ภาพเหล่านี้

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ทำให้ประเทศต่าง ๆ เกิดความเกรงกลัวศักยภาพของนาซีเยอรมันเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามคงไม่มีใครปฏิเสธว่า ตามความเป็นจริงแล้ว กองทัพนาซีเยอรมันในขณะนั้น นับเป็นกองทัพที่มีความเข้มแข็งที่สุดกองทัพหนึ่งของโลก

ภาพที่ 18 แผนที่การทำสงครามของเยอรมัน

ภายหลังที่พิชิตโปแลนด์แล้ว ฮิตเลอร์ก็มองต่อไปที่นอร์เวย์ ในฐานะที่จะใช้เป็นฐานของ กองทัพอากาศ ส่งเครื่องบินเข้าโจมตีเกาะอังกฤษ 4 เมษายน 1940 เยอรมันก็บุกนอร์เวย์ เมืองท่า นาร์วิก (Narvik) ถูกยึดในวันที่ 9 เมษายน อังกฤษและฝรั่งเศสส่งกำลังเข้าตอบโต้ แต่ไม่เป็นผล กำลัง พันธมิตรที่ยกพลขึ้นบกที่ Trondheim ถูกทหารเยอรมันกวาดล้างจนต้องถอยกลับไป ในวันที่ 28 พฤษภาคม พันธมิตรยึดเมืองนาร์วิกได้ แต่ก็ถอยกลับไปอีก การรุกของพันธมิตร แม้จะทำความเสียหายให้กองทัพเรือเยอรมันอย่างหนัก แต่เยอรมันก็รุกเข้ากรุงออสโล เมืองหลวงของนอร์เวย์ ท่ามกลางการต่อต้านอย่างเหนียวแน่นแต่ไม่นานออสโลก็ยอมแพ้

วันที่ 14 พฤษภาคม 1940 กองทัพเยอรมันก็รุกข้ามแม่น้ำเมิร์ส (Meuse) ที่เมืองซีดาน (Sedan) ล้อมทหารอังกฤษและฝรั่งเศส ที่อยู่ในเบลเยียมและฝรั่งเศสตอนเหนือ วันที่ 20 พฤษภาคม รถถังของเยอรมันก็รุกถึงช่องแคบอังกฤษ ทหารอังกฤษ ฝรั่งเศสกว่า 338,000คน ในจำนวนนี้เป็น ทหารอังกฤษ 225,000 คน ก็ไปจมนมที่ดันเคิร์ก (Dunkirk) และล่าถอยกลับเกาะอังกฤษ ปล่อยให้ เยอรมันกวาดล้าง ทหารฝรั่งเศสที่หลงเหลืออยู่บนแผ่นดินใหญ่จนหมดสิ้น ในวันที่ 22 พฤษภาคม ฝรั่งเศสก็ยอมแพ้

อีกสัปดาห์ต่อมา การต่อต้านของทหารฝรั่งเศสก็ยุติลงอย่างสิ้นเชิง ยุโรปตกเป็นของฮิตเลอร์อย่างสิ้นเชิง เป้าหมายของเขาต่อไปก็คือ เกาะอังกฤษ ซึ่งเขาสั่งเปิดยุทธการสิงโตทะเล (Sealion) ในวันที่ 10 กรกฎาคม 1940 โดยกองทัพอากาศเยอรมัน รับนฟ้าที่ทำลายกำลังทางอากาศ และภาคพื้นดินของ อังกฤษด้วยการโจมตีทางอากาศอย่างหนัก การรบรุนแรงมากที่สุดในช่วงกลางเดือนสิงหาคม โดยเฉพาะวันที่ 15 สิงหาคม เยอรมันโจมตีอย่างหนัก และสูญเสียเครื่องบินถึง 72 ลำ จนวันนี้ได้รับการตั้งชื่อว่าวันพฤหัสบดีดำ (Black Thursday) ความสูญเสียของเยอรมันมีมากจนฮิตเลอร์ต้องสั่งเลื่อน ยุทธการ สิงโตทะเลออกไปอย่างไม่มีกำหนด เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 1940

ภายหลังยกเลิกยุทธการสิงโตทะเลในการบุกเกาะอังกฤษแล้ว ฮิตเลอร์เตรียมบุกรัสเซีย แต่ก็ต้องส่งกำลังเข้าบุกยูโกสลาเวียใน 6 เมษายน 1941 และกรีซ (Greece) ก่อนเพราะรัฐบาลยูโกสลาเวีย ที่เป็นฝ่ายเยอรมันถูกโค่นล้มโดยฝ่ายปฏิวัติที่สนับสนุนโดยทหารอังกฤษที่กรีซซึ่งทำให้แผนการบุก รัสเซียต้องล่าช้าออกไป เยอรมันใช้เวลาเพียง 10 วันในการยึดยูโกสลาเวีย และใช้เวลากว่าสอง สัปดาห์ ยึดกรีซได้สำเร็จ ทหารอังกฤษกว่า 1,800 คนในกรีซถอยไปตั้งมั่นอยู่ที่เกาะครีต (Crete) ฮิตเลอร์ส่งกำลังพลร่ม หรือ ฟอลชิร์ม เจกอร์ (Fallschirmjager) เข้าโจมตีเกาะครีต เป็น การปฏิบัติการส่งทางอากาศครั้งยิ่งใหญ่ของเยอรมัน ซึ่งแม้เยอรมันจะยึดเกาะครีตได้สำเร็จ ในปลาย เดือนพฤษภาคม แต่ก็ต้องประสบกับความสูญเสียอย่างหนัก โดยมีทหารพลร่มเยอรมันเสียชีวิตและ บาดเจ็บถึงกว่า 10,000 คน และนับจากยุทธการที่เกาะครีต ฮิตเลอร์ก็ไม่เคยสั่งใช้กำลังพลร่มในการ โจมตีใหญ่ๆ อีกเลยหลังจากต้องเสียเวลาในการจัดการกับประเทศในบอลข่านแล้ว ฮิตเลอร์ก็เปิดฉาก บุกรัสเซียในเวลา 03.30 รุ่งอรุณของวันที่ 22 มิถุนายน 1941 ในยุทธการบาร์บารอสซา เป็นเวลา 129 ปี หลังจากที่ดินโปเลียนโบนาปาร์ต จักรพรรดิแห่งฝรั่งเศส บุกรัสเซียเมื่อปี 1812 ทหารเยอรมัน กว่าสามล้านคน รถถัง 3,580 คัน ปืนใหญ่ 7,184 กระบอก เครื่องบินกว่า 2,000 ลำ กำลังมุ่งหน้าเข้าไปสู่ห่อหมกแห่งความหายนะครั้งยิ่งใหญ่ของอาณาจักรไรช์ที่สามของฮิตเลอร์

3.2 สถานการณ์ก่อนสงคราม

เมื่อเยอรมันยกกองทัพเข้าบุกโปแลนด์ และได้มีการประกาศสงครามขึ้นในยุโรป ระหว่างฝ่าย อักษะกับฝ่ายสัมพันธมิตร ทางซีกโลกด้านตะวันออก ญี่ปุ่นได้ประกาศแนชัตว่า สงครามโลกครั้งที่สอง จะต้องเกิดขึ้นอย่างไม่มีการหลีกเลี่ยง เป็นโอกาสที่ญี่ปุ่น จะบุกเข้าทางดินแดนในอาณานิคมของชาติ ผิขาว ในทวีปเอเชีย จึงได้ให้กองทัพญี่ปุ่นยับยั้งการรบในประเทศจีน ที่ได้ดำเนินมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2475 โดยได้มีการดำเนินการดังนี้ 1. การดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ ได้จัดส่งผู้สืบราชการลับ และหน่วยทำลายจำนวนแสนคน ออกปฏิบัติการไต่ดินทั่วดินแดนในย่านมหาสมุทรแปซิฟิก ตั้งแต่ฝั่ง ตะวันออกของสหรัฐอเมริกา ถึงออสเตรเลีย และบรรดาหมู่เกาะทั้งหลายในย่านนี้ ตลอดทั้งฮ่องกง ฟิลิปปินส์ อินโดจีน พม่า มลายู อินเดีย และประเทศไทย 2. จัดแบ่งกำลังกองทัพสนาม ซึ่งมีอยู่ 51 กองพลใหญ่ โดยจัดเป็นกำลังตรึงในดินแดนประเทศจีน แมนจูเรีย และเกาหลี 25 กองพล ส่วนที่ เหลือจัดเป็นกำลังสู้รบตามแผนการลงใต้ บุกเอเชียอาคเนย์ 3.วางแผนการโจมตีสถานทัพเรือของ สหรัฐอเมริกา ที่เกาะฮาวาย เพื่อตัดกำลังการสู้รบทางเรือ เพื่อมิให้ต้องผจญยุทธนาวีของจักรภพ อังกฤษ และสหรัฐอเมริการ่วมกัน ซึ่งจะเป็นการเหลือกำลังของ กองทัพญี่ปุ่นที่จะรับมือได้ 4. ทำ สัญญาไม่รุกรานกับสหภาพโซเวียต รัสเซีย เป็นเวลา 5 ปี เมื่อเดือนกันยายน 2484 5.เตรียมการยึด

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

อินโดจีน เป็นฐานทัพเรือและฐานทัพอากาศ โดยทำสัญญากับรัฐบาล วิธีของฝรั่งเศส เพื่อใช้เมือง ฮานอย ไฮฟอง คัมราน และไซ่ง่อน เป็นฐานทัพ ส่งกำลังทหารบกขึ้นอินโดจีน เพื่อยึดหัวหาดจะได้ เคลื่อนกำลังเข้าประเทศไทย พม่า และมลายูได้สะดวก กับทั้งเป็นการย่นระยะทางการทิ้งระเบิด จาก เกาะญี่ปุ่นถึงสิงคโปร์ เหลือเพียง 600 กิโลเมตร 6. ทำสัญญาไม่รุกรานกับประเทศไทยเพื่อลงให้ตาย ใจ ซึ่งได้เซ็นสัญญากันเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2483 ในขณะที่รัฐบาลไทยได้ทำสัญญาไม่รุกรานกับ ฝรั่งเศส และอังกฤษ ที่กรุงเทพฯ ฯ ในวันเดียวกัน แต่ญี่ปุ่นขอแยกเซ็นสัญญาที่กรุงโตเกียว 7. กำหนดการเข้าโจมตียึดครองประเทศอาณานิคมในเอเชียอาคเนย์ ในเดือนธันวาคม เพื่อให้พันธมิตร มรสุม เพื่อไม่ให้เป็นการอุปสรรคในการสู้รบ ครั้งแรกได้กำหนดไว้ ณ วันที่ 5 ธันวาคม แต่ได้เปลี่ยนมา เป็น วันที่ 8 ธันวาคม เพื่อให้ตรงกับวันหยุดสุดสัปดาห์ ที่ชาวตะวันตกถือเป็นวันพักผ่อนสำคัญการ เตรียมการของไทย รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นถึงแผนการถอนกำลังทหารญี่ปุ่น 25 กองพล จากประเทศ จีน เพื่อระดมกำลังเตรียมบุก อาณานิคมของชาติตะวันตกในเอเชียอาคเนย์ เห็นว่าไทยคงหลีกเลี่ยง สงครามไปไม่พ้น จะต้องเตรียมสืบเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของฝรั่งเศส ตามชายแดนในเขตเขมร และลาว จึงได้จัดตั้งโรงเรียนสืบราชการลับขึ้น โดยความร่วมมือกันระหว่างทหารและตำรวจ เร่ง ปรับปรุงกองทัพทั้งกองทัพบก และกองทัพเรือ กับได้ยกฐานะกรมทหารอากาศขึ้นเป็นกองทัพอากาศ ด้านกองทัพบก ได้ปรับปรุง กองทัพ กองพล เป็นหน่วยรบอย่างครบถ้วน วางแผนการระดมพล ขยาย กำลังอัตราศึกไว้พร้อม เปิดโรงเรียนเสนาธิการขึ้นใหม่ ขยายหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยขึ้นเป็น ระดับ โรงเรียนเทคนิค ปรับปรุงศูนย์การทหารปืนใหญ่ ให้มีเครื่องอุปกรณ์การฝึกยิงแบบทันสมัย ขยาย โรงงานสรรพาวุธ ให้สามารถสร้างอาวุธ ปืนเล็ก ปืนกล และกระสุนขึ้นใช้ได้เอง ตั้งโรงเรียนแพทย์ ทหารบกขึ้น เพื่อใช้ในราชการในยามฉุกเฉิน ตั้งกรมเชื้อเพลิงและโรงกลั่นน้ำมันขึ้น จนเป็นเรื่องที่ต้อง วิวาทกับบริษัทอังกฤษและอเมริกา ถึงขั้นแตกหักต้องเลิกกิจการไป นอกจากนี้ยังได้สั่งซื้ออาวุธ ยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยจาก เยอรมัน สวีเดน และอิตาลี อย่างครบครัน ด้านกองทัพเรือ ได้สั่งซื้อเรือรบ ที่ญี่ปุ่น และอิตาลี มีทั้งเรือฟริเกต เรือบิน เรือตอร์ปิโด และเรือดำน้ำ เป็นจำนวนมาก ได้ปรับปรุง สถานีทหารเรือที่สัตหีบ เพื่อใช้เป็นฐานทัพ สร้างโรงเรียนนายเรือใหม่ นับว่าเป็นกองทัพอากาศที่ทันสมัย มากในเวลานั้น ด้านกองทัพอากาศ เมื่อได้ยกระดับกรมทหารอากาศขึ้นเป็นกองทัพอากาศแล้ว ก็ได้ สั่งซื้อเครื่องบินประเภทต่าง ๆ จากสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนมาก จัดเป็นฝูงบินรบและกองบินน้อยขึ้น ในหลายจังหวัด สร้างโรงงานซ่อมเครื่องบิน และประกอบลูกระเบิดขึ้นเอง นอกจากการสร้างเสริม กำลังทั้งสามเหล่าทัพในด้านวัตถุแล้ว ในด้านคน ก็ได้จัดส่งนายทหารไปศึกษา และดูงานการทหารใน ต่างประเทศอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งกำลังพลเหล่านี้ได้กลับมา เป็นกำลังสำคัญของกองทัพต่อไป การ จัดตั้งยุวชนทหาร เป็นการสร้างพลเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เยาวชนให้เป็นทหารที่แกร่งกล้า มีความ รักชาติ มีระเบียบวินัย เป็นพลเมืองกระดุกเหล็ก เป็นทหารใจเพชร มีความสำนึกในหน้าที่ มีความ รับผิดชอบต่อประเทศชาติ นอกจากนี้ในการขยายกำลังรบในยามสงคราม จะต้องฝึกสอนเตรียม นายทหารและนายสิบเข้าตามอัตราศึก ในเวลาระดมพลให้มีจำนวนเพียงพอ ในระดับผู้บังคับหมวด และผู้บังคับหมู่ การฝึกกำลังพลดังกล่าว อนุโลมตามแบบการฝึกนายทหารกองหนุนของสหรัฐอเมริกา และของประเทศอังกฤษ

3.3 สงครามโลกครั้งที่ 2 ในประเทศไทย

สถานการณ์ในประเทศไทยเริ่มขึ้นในวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2483 เมื่อคณะนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง รวมทั้งประชาชนร่วมกันเดินขบวนเรียกร้องรัฐบาลเรียกเอาดินแดนคืนจากฝรั่งเศสจากเหตุการณ์ ร.ศ. 112 เช่น เสียมราฐ พระตะบอง จำปาศักดิ์ เป็นต้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น ได้ส่งทหารข้ามพรมแดนเข้าไปยึดดินแดนคืนทันที ท่ามกลางกระแสชาตินิยมอย่างหนัก เพลงปลุกใจในเวลานั้นได้ถูกเปิดอย่างต่อเนื่อง เช่น เพลงข้ามโขง เพลงจำปาศักดิ์ เพลงเสียมราฐ เป็นต้น

การยิงต่อสู้กันอย่างหนักระหว่างทหารไทยกับทหารฝรั่งเศส ในบางช่วงทหารไทยสามารถจับทหารมอริโอกทหารประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศสมาได้ และได้นำเชลยศึกเหล่านั้นมาแสดงให้ประชาชนทั่วไปได้ดูที่สวนสัตว์เขาดินวนา โดยการต่อสู้ที่เป็นที่กล่าวขานมากที่สุดคือ ยุทธนาวีที่เกาะช้าง จ.ตราด เมื่อเรือหลวงธนบุรีของกองทัพเรือไทยได้เข้าต่อสู้กับเรือรบลามอตต์ปิเกต์ของฝรั่งเศส เรือหลวงธนบุรีเสียเปรียบเรือรบลามอตต์ปิเกต์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีหรือกำลังพล ที่สุดเรือหลวงธนบุรีโดยการบังคับบัญชาของ นาวาโทหลวงพร้อมวีระพันธ์ก็ได้ถูกยิงจมลง นายทหารบนเรือเสียชีวิตรวม 36 นาย รวมทั้งตัวหลวงพร้อมวีระพันธ์เองด้วย แต่ในขณะเดียวกันก็ยังสามารถสร้างความเสียหายให้แก่เรือรบลามอตต์ปิเกต์ จนฝ่ายฝรั่งเศสไม่กล้าส่งเรือรบมาลาดตระเวนในน่านน้ำอ่าวไทยอีกเลย เหตุการณ์นี้ได้ถูกเรียกในเวลาต่อมาว่า ยุทธนาวีเกาะช้าง

ในส่วนของกองทัพอากาศไทย เครื่องบินรบของฝ่ายไทยและฝรั่งเศสได้ปะทะกันในสมรภูมิภาคตะวันออก การต่อสู้ที่ได้รับการกล่าวขานอย่างที่สุด คือ ในวันที่ 10 ธันวาคม เรืออากาศโทศานิต นวลมณี ได้นำเครื่องบินขับไล่แบบคอร์แซร์ เข้าโจมตีทั้งระเบิดเมืองเวียงจันทน์ในระยะต่ำ เครื่องบินของเรืออากาศโทศานิตได้ถูกกระสุนปืนต่อสู้อากาศของฝ่ายฝรั่งเศส ทำให้เกิดไฟลุกท่วมเครื่องบิน นักบินพลปืนหลังได้เสียชีวิตทันทีเนื่องจากถูกกระสุน เรืออากาศโทศานิตได้กระโดดร่มลงในฝั่งไทย แต่ได้รับบาดเจ็บสาหัสเนื่องจากถูกไฟคลอกและกระสุนทะลุหัวเข้า ถูกส่งเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลที่กรุงเทพมหานคร และได้เสียชีวิตในเวลาต่อมา

การต่อสู้ยังคงดำเนินไปถึงปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2484 ไม่มีทีท่าว่าจะสงบ ทางญี่ปุ่นแสดงเจตจำนงเข้ามาใกล้เคียงความขัดแย้ง เหตุการณ์ได้จบลงโดยที่ฝรั่งเศสได้มอบดินแดนบางส่วนคืนให้แก่ไทย ฝ่ายไทยจึงจัดการปกครองเป็น 4 จังหวัด คือ จังหวัดพิบูลสงคราม จังหวัดพระตะบอง จังหวัดนครจำปาศักดิ์ และจังหวัดลานช้าง

เหตุการณ์การสู้รบในครั้งนี้ได้ถูกเรียกว่า กรณีพิพาทอินโดจีน หรือ สงครามอินโดจีน และต่อมาได้มีการสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิขึ้นเป็นที่ระลึกถึงเหตุการณ์ครั้งนี้ด้วย

3.4 เริ่มสู้สงคราม

หลังการเข้ามาบีบบทบาทของญี่ปุ่นในเหตุการณ์นี้ เป็นที่คาดหมายว่า ญี่ปุ่นจะยatraทัพเข้าสู่ประเทศไทยในอนาคต รัฐบาลไทยโดย จอมพล ป. ได้รณรงค์ให้ประชาชนปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ และการเสริมสร้างเศรษฐกิจระดับต้น ๆ อย่างเข้มแข็ง เพื่อรองรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เช่น การออกพระราชบัญญัติสงวนอาชีพบางประเภท ที่ส่วนมากเป็นงานฝีมือ เฉพาะแก่คนไทย เป็นต้น

ทูตทหารบกของเยอรมันประจำกรุงเทพฯ ได้เสนอบันทึกกลับต่อ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ในตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด ให้เร่งรัดปรับปรุงกองทัพโดยเร่งด่วน เพื่อรับมือกับสถานการณ์สงครามขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อใช้เป็นอำนาจในการรบ และการเจรจาทางการเมืองให้เป็นผลสำเร็จ กับทั้งมีความเห็นว่าควรหลีกเลี่ยงการสู้รบกับกองทัพญี่ปุ่น เพราะจะทำให้เกิดความสูญเสียอย่างหนัก และประเทศไทยจะหวังพึ่งชาติอื่นไม่ได้เลย ก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะบุกเอเชียอาคเนย์ 2 เดือน ทูตทหารเยอรมันประจำประเทศไทย ได้แจ้งให้ทราบเป็นการลับเฉพาะว่า ญี่ปุ่นจะบุกอินโดจีนผ่านประเทศไทยทางด้านรัฐประเศ เพื่อมุ่งไปโจมตีพม่า และจะมีกำลังหนึ่งกองพลตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ ฯ ส่วนอีกสี่กองทัพลใหญ่ จะกระจายขึ้นตามฝั่งทะเลภาคใต้ ตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ไปถึงโกตาบารู ซึ่งเป็นแผนการที่แน่นอน และย้ำว่าอย่าได้แจ้งรัฐบาลประเทศใดทราบ ว่า กระแสชาวนีมาจากทูตทหาร

บรรยากาศโดยทั่วไปทั้งในพระนครและต่างจังหวัด ประชาชนต่างพากันวิพากษ์วิจารณ์ในเหตุการณ์สงครามที่อาจเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้ เพลงปลุกใจจำนวนมากได้ถูกเปิดขึ้นโดยสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยส่วนมากจะเป็นเพลงมาร์ชของเหล่าทัพต่าง ๆ

ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ตั้งแต่เวลาประมาณ 02.00 น. กองทัพญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกที่ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร นครศรีธรรมราช สงขลา สุราษฎร์ธานี ปัตตานีและบางปู สมุทรปราการ และบุกเข้าประเทศไทยทางบกที่รัฐประเศ กองทัพญี่ปุ่นสามารถขึ้นบกได้โดยไม่ได้รับการต่อต้านที่บางปู ส่วนทางภาคใต้และทางรัฐประเศมีการต่อสู้ต้านทานอย่างหนักของทหารไทย ประชาชนทั่วไปและอาสาสมัครที่เป็นเยาวชน ที่เรียกว่า ยุวชนทหารในบางจังหวัด เช่นการรบที่สะพานท่านางสังข์ จังหวัดชุมพร กล่าวคือ กลุ่มยุวชนทหารและกองกำลังผสมทหารตำรวจซึ่งกำลังจะต่อสู้ปะทะกันอยู่ที่สะพานท่านางสังข์ โดยที่กลุ่มยุวชนทหารนั้นมีผู้บังคับการคือร้อยเอกถวิล นิยมเสน ในระหว่างการสู้รบร้อยเอกถวิลนำกำลังยุวชนทหารออกมาปะทะกองทหารญี่ปุ่น แม้อ้อยเอกถวิลจะถูกทหารญี่ปุ่นยิงเสียชีวิต แต่ยุวชนทหารยังคงสู้ต่อไปจนกระทั่งรัฐบาลสั่งหยุดยิง เมื่อเวลา 11.00 น. โดยประมาณ เมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นทราบว่าการุณยุวชนทหารหลายคนเป็นเพียงนักเรียนมัธยม จึงส่งหนังสือเชิดชูความกล้าหาญมายังกระทรวงกลาโหม และร้อยเอกถวิล นิยมเสน ได้รับแต่งตั้งขึ้นเป็นพันโท ส่วนการเชิดชูเกียรติของยุวชนทหารผู้เสียชีวิตและผู้ร่วมต่อสู้ในครั้งนั้น มีอนุสาวรีย์อยู่ที่ริมสะพานท่านางสังข์ เป็นรูปยุวชนทหารพร้อมกับอาวุธปืนยาวติดดาบปลายปืน ในท่าเคียงอาวุธ ยืนอยู่บนแท่น สร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2524 เป็นสมบัติของจังหวัดชุมพร

ซึ่งในระยะแรกกองทัพญี่ปุ่นยังไม่อาจบุกเข้ามาได้ ทางญี่ปุ่นเองได้ประกาศว่า ไม่ต้องการยึดครองประเทศไทยแต่จะขอใช้ไทยเป็นทางผ่านไปยังพม่าและอินเดีย เท่านั้น การต่อสู้ทำท่าว่าจะยืดเยื้อต่อไป จนกระทั่งอัครราชทูตญี่ปุ่นเดินทางมาพบนายกรัฐมนตรืเมื่อเวลาประมาณ 07.55 น. พร้อมกับคำขู่ ว่า ญี่ปุ่นได้เตรียมเครื่องบินทิ้งระเบิดไว้ 250 ลำที่ไซ่ง่อน เพื่อจะมาทิ้งระเบิดกรุงเทพฯ ถ้าไทยไม่ยอมให้ผ่าน มีกำหนดเวลา 10.30 น. รัฐบาลไทยเห็นว่า ไม่อาจต้านทานกองกำลังญี่ปุ่นได้นาน จึงยอมยุติการต่อสู้ และประกาศทางวิทยุให้ทุกฝ่ายหยุดยิง เมื่อเวลา 10.00 น. ในวันที่ 11 ธันวาคม ในอีก 4 วันต่อมา และทำพิธีลงนามร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในวันที่ 21 ธันวาคม ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และในวันที่ 25 มกราคม สถานการณ์ผลจากสงครามทวีความรุนแรงขึ้นอัครราชทูตญี่ปุ่นได้ชักชวนรัฐบาลไทยให้ร่วมลงนามเป็นพันธมิตรทางการทหารกับฝ่ายอักษะอย่างเต็มตัว

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

โดยมีการลงนามโดยผ่านสถานทูตญี่ปุ่นและเยอรมันประจำกรุงเทพและได้ยกเลิกความสัมพันธ์กับประเทศกลุ่มฝ่ายสัมพันธมิตรทั้งหมด

ในเวลานั้น ทหารญี่ปุ่นจำนวนมากได้เข้าสู่พระนครเต็มไปหมด และได้ใช้สถานที่ทางราชการบางแห่งเป็นที่ทำการ รัฐบาลได้ประกาศให้ญี่ปุ่นเป็น มหามิตร ประชาชนทุกคนต้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนกับทางญี่ปุ่นอย่างเต็มที่ การกระทำใด ๆ ที่เป็นปรปักษ์มีโทษถึงประหารชีวิต แต่ก็มีประชาชนบางส่วนกลับหลังได้เรียกญี่ปุ่นอย่างดูถูกว่า "ไอ้ยุ่น" หรือ "หมามิตร" เป็นต้น

ในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2485 รัฐบาลไทยก็ได้ประกาศสงครามกับอังกฤษ สหรัฐอเมริกา อย่างเต็มตัว ผลของการประกาศสงครามทำให้ไทยได้ดินแดนในแหลมมลายู ที่เสียให้อังกฤษกลับคืนมา (จังหวัดมลายู) ซึ่งในขณะเดียวกัน ทางสหรัฐอเมริกา ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา ไม่อาจยอมรับการประกาศเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นของรัฐบาลไทย และได้ประกาศขบวนการเสรีไทยขึ้นที่นั่น ในวันที่ 12 ธันวาคม พร้อม ๆ กับขบวนการเสรีไทยในที่อื่น ๆ ก็ได้เกิดขึ้น และเสถียรภาพความมั่นคงของรัฐบาลไทยก็ได้สั่นคลอน เมื่อคณะราษฎรฝ่ายพลเรือนหลาย คน เช่น นายปรีดี พนมยงค์ นายทวี บุญยเกตุ นายควง อภัยวงศ์ ได้แยกตัวออกมา เนื่องจากไม่อาจรับกับการกระทำของรัฐบาลเช่นเดียวกัน และกลายมาเป็นขบวนการเสรีไทยในประเทศ

ในวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2485 ประเทศไทยได้เซ็นสัญญาร่วมรบกับญี่ปุ่นจึงมาตั้งทัพในไทย ฐานะพันธมิตร อีกทั้งในเดือนกรกฎาคมนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นฮิเดะกิ โทโจได้เดินทางมาเยือนกรุงเทพ และได้เจรจาวางแผนและแบ่งเขตการรบกับไทย นัยว่าเพื่อหวังจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทย ตามที่ตกลงไว้ในสนธิสัญญา ในการเจรจาสรุปได้ว่ากองทัพไทยต้องถูกส่งไปรบที่เชียงตุงโดยก่อดังกองพลพายัพเพื่อรบกับอังกฤษและสาธารณรัฐจีน ตามข้อตกลงแบ่งเขตการรบที่ทำไว้กับญี่ปุ่นว่าตั้งแต่รัฐกะยาห์จนถึงครึ่งใต้ของเมืองมณฑลเลยโดยยึดเส้นแบ่งเขตใต้ของเมืองเป็นของไทย จนถึงแม่น้ำโขงเป็นเขตการรบของไทย ฝ่ายทางรัฐบาลไทยต้องรบเพื่อรักษาอาวุธยุทธภัณฑ์ไว้ไม่ให้ขบวนการเสรีไทยลักลอบขโมยไปจนหมด กองทัพไทยยังสามารถขออาวุธของญี่ปุ่นมาเพิ่มเติมได้ด้วย ส่วนทางญี่ปุ่นก็ได้สร้างทางรถไฟสายมรณะเพื่อเข้าโจมตีย่างกุ้งอีกทางหนึ่ง

ประเทศไทยก่อตั้งสหรัฐไทยเดิมโดยรวมดินแดนที่ส่งกองทัพเข้ายึดดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรจำนวนมากได้แก่แคว้นรัฐฉาน (เชียงตุง เมืองพาน), รัฐกะยา รวมไปถึงเมืองตองยีและครึ่งใต้ของเมืองมณฑลเลยในเขตประเทศพม่าอีกด้วย ผลจากสงครามทำให้สถานการณ์รุนแรงภายในของไทยถึงขนาดมีการปลุกระดมให้เกิดลัทธิลัทธิชาตินิยมอย่างรุนแรง ถึงปลุกฝังความคิดชาตินิยม จอมพล ป.พิบูลสงคราม ยังได้เริ่มกำหนดนโยบายรัฐศาสนาขึ้นกำหนดให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พูดถึงความยิ่งใหญ่ของชาติ ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมเหนือชาติใดๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้มีเป้าหมายจัดอิทธิพลของชาติตะวันตกร่วมกับจักรวรรดิญี่ปุ่น อีกทั้งยังได้มีการปลุกระดมการรักชาติในด้านการศึกษาแก่เยาวชน เพื่อจะได้ได้ร่วมกันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติให้ยิ่งใหญ่ทัดเทียมกับสมัยเมืองพระมหานครสุโขทัยและอยุธยาในอดีต

หลังจากนั้นฝ่ายสัมพันธมิตรเริ่มส่งเครื่องบินเข้ามาทิ้งระเบิดในพระนคร การทิ้งระเบิดครั้งแรก เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2485 สถานการณ์โดยทั่วไปในพระนครนั้น ประชาชนได้รับคำสั่งให้ทำการ พรางไฟ คือการใช้ผ้าขนหนูหรือผ้าขาวมาปิดบังแสงไฟในบ้าน ให้เหลือเพียงแสงสลัว ๆ เพื่อป้องกันมิให้เครื่องบินของฝ่ายข้าศึกมาทิ้งระเบิดลงได้ ส่วนสถานการณ์โดยรวมของสงคราม

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ฝ่ายอักษะมีที่ท่าว่าจะได้รับชัยชนะในสมรภูมิยุโรปและแอฟริกาตอนเหนือ ส่วนในเอเชียญี่ปุ่นก็สามารถยึดมลายูและสิงคโปร์ได้แล้ว

เมื่อไทยประกาศสงครามอย่างเต็มตัวกับฝ่ายสัมพันธมิตร ทางสหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้ส่งเครื่องบิน ปี 24, ปี 29 และ (Vickers Windsor) ฝ่ายสัมพันธมิตรจึงได้ทำการทิ้งระเบิด ทำลายสนามบิน ชุมทางรถไฟ ท่าเรือ สะพาน อันเป็นปมคมนาคมเพื่อตัดเส้นทางลำเลียงของญี่ปุ่น พระนครและธนบุรีถูกเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรโจมตีทิ้งระเบิด ระหว่างปี พ.ศ. 2485 ถึง 2488 รวม 34 ครั้งด้วยกันคือ ปี พ.ศ. 2485 จำนวน 5 ครั้ง ปี พ.ศ. 2486 จำนวน 4 ครั้ง ปี พ.ศ. 2487 จำนวน 14 ครั้ง และปี พ.ศ. 2488 จำนวน 11 ครั้ง สถานที่ที่ถูกโจมตีได้แก่ สถานีรถไฟหัวลำโพง สถานีรถไฟบางกอกน้อย สถานีรถไฟช่องนนทรี สถานีรถไฟบางซื่อ โรงงานซ่อมสร้างหัวรถจักรมักกะสัน โรงไฟฟ้าวัดเลียบ โรงงานปูนซีเมนต์บางซื่อ สะพานพุทธยอดฟ้าสะพานพระราม 6 ท่าเรือคลองเตย สนามบินดอนเมืองสถานทูตญี่ปุ่น ที่พักและคลังอาวุธของทหารญี่ปุ่น ที่ตั้งปืนต่อสู้อากาศยานบริเวณถนน กาติบ สนามเป้า กองสัญญาณทหารเรือข้างสวนลุมพินี ประตูนกน้ำบางซื่อ โรงเก็บสินค้าและโรงงาน การทิ้งระเบิดในระยะแรก ระหว่างปี พ.ศ. 2486 ถึงกลางปี พ.ศ. 2487 เป็นการโจมตีทิ้งระเบิดในเวลา กลางคืน ต่อมาในเดือน มิถุนายน 2487 จึงได้เริ่มโจมตีทิ้งระเบิดในเวลากลางวัน การทิ้งระเบิดมีการ ทิ้งผิดเป้าหมายที่ต้องการเป็นจำนวนไม่น้อย เช่น วัดราชบูรณะราชวรวิหาร ทำให้ภาพวาดของขรัวอิน โข่งถูกทำลาย เครื่องบินทิ้งระเบิดที่ใช้มี แบบ ปี 24 ซึ่งส่วนใหญ่จะมาทิ้งระเบิดเวลากลางคืน ปืนต่อสู้ อากาศยานได้ยิงต่อสู้โดยใช้ไฟฉายส่อง ค้นหาเป้าหมายแบบประสานกันจากจุดต่าง ๆ บนพื้นดิน เมื่อ จับเป้าคือเครื่องบินได้แล้ว ก็เกาะเป้าไว้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ปืนต่อสู้อากาศยาน ยิงทางเครื่องบินทิ้ง ระเบิด จะต่อสู้โดยยิงปืนกลอากาศสวนมาตามลำแสงของไฟฉาย ซึ่งจะเห็นได้จากกระสุนส่องวิถีจาก ปืนกลอากาศ ที่ยิงมาเป็นชุดยาว

ทางกองทัพอากาศได้ส่งเครื่องบินขับไล่ขึ้นต่อสู้สกัดกัน แต่ไม่มีใครได้ผลเพราะเครื่องบินฝ่าย เรา มีสมรรถนะต่ำกว่า และต่อมาในระยะหลังที่ใช้เครื่องบินทิ้งระเบิดแบบ ปี 29 ซึ่งจะบินมาเป็นหมู่ ในระยะสูง ปืนต่อสู้อากาศยานยังไม่ถึง จึงได้มีการมาทิ้งระเบิดเวลากลางวันอย่างเสรี อีกทั้งรัฐบาล ต้องประกาศให้ประชาชนเตรียมพร้อมสำหรับการทิ้งระเบิด เมื่อมาถึงทางทหารจะเปิดเสียงสัญญาณ หอเสียงดังเพื่อเตือนให้ประชาชนได้ระวังตัว เช่น หลบอยู่ในหลุมพรางที่ขุดขึ้นเอง หรือทำการพราง ไฟ เป็นต้น แต่ประชาชนบางส่วนก็ได้อพยพย้ายไปอยู่ตามชานเมืองหรือต่างจังหวัด ตลอดจนลงไปอยู่ ในหลุมที่ทางทหารจัดสร้างไว้ เป็นต้น ซึ่งการอพยพนั้นมักจะเดินกันไปเป็นขบวนกลุ่มใหญ่เหมือนขบวน คาราวาน โดยชานเมืองที่ผู้คนนิยมไปกันเป็นจำนวนมากคือ บริเวณถนนสุขุมวิท ซึ่งในเวลานั้นเรียกว่า บางกะปิ ตั้งแต่เดือน มกราคม 2487 ถึงเดือน มกราคม 2488 ประเทศไทยถูกโจมตีทางอากาศจาก ฝ่ายสัมพันธมิตร ประมาณ 250 ครั้ง มีเครื่องบินเข้าปฏิบัติการประมาณ 2,490 เที่ยวบิน ทิ้งลูกระเบิด ทำลายประมาณ 18,600 ลูก ระเบิดเพลิงประมาณ 6,100 ลูก ทุ่นระเบิดประมาณ 250 ลูก พลุ่ส่อง แสงประมาณ 150 ลูก มีผู้เสียชีวิตประมาณ 1,900 คน บาดเจ็บประมาณ 3,000 คน อาคารถูก ทำลายประมาณ 9,600 หลัง เสียหายประมาณ 1,200 หลัง รถจักรเสียหาย 73 คัน รถพ่วงเสียหาย 617 คัน เรือจักรกลเสียหาย 14 ลำ เรืออื่น ๆ ประมาณ 100 ลำทรัพย์สินเสียหายประมาณ 79 ล้าน บาท

3.4 ประกาศสงครามเชียงตุง

ประกาศสงคราม - เชียงตุง 2485 25 มกราคม 2485 ประกาศสงคราม คณะผู้สำเร็จราชการฯ ลงนามไม่ครบมีการประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นพิเศษ กำหนดให้อ่านประกาศสงครามในเวลา 12.00 (เที่ยงตรง) ครั้นเวลา 11.00 เศษ เจ้าหน้าที่รายงานว่าคณะผู้สำเร็จราชการ อยู่ในกรุงเทพ ฯ เพียง 2 ท่าน คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา กับ พลเอก พระยาพิชัยนาครโยธิน ส่วนนายปรีดีพนมยงค์ ไปต่างจังหวัด จะรอให้ลงนามครบ ทั้ง 3 ท่าน เกรงว่าจะประกาศไม่ทันเที่ยงวันนี้ แต่ประธานคณะผู้สำเร็จราชการ คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา รับสั่งว่าให้ประกาศชื่อนายปรีดี พนมยงค์ ลงไปก็แล้วกัน แม้จะไม่ได้ลงนามก็ตามท่านจะทรงรับผิดชอบเองจึงเป็นอันว่า การประกาศสงครามในวันที่ 25 มกราคม 2485 นั้น ความจริงคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ลงนามในประกาศเพียง 2 คนเท่านั้น แต่ได้อ่านประกาศเป็น 3 คนให้ครบคณะอันไม่ตรงต่อข้อเท็จจริง

ปฏิกิริยาของฝ่ายสัมพันธมิตรต่อการประกาศสงครามของไทย-อังกฤษ 28 มกราคม 2485

เอกอัครราชทูตจีนประจำกรุงลอนดอน ได้ปรารภกับปลัดกระทรวงการต่างประเทศอังกฤษว่า ฝ่ายสัมพันธมิตรไม่ควรประกาศสงครามกับไทย เพราะจีนเชื่อว่าไทยถูกญี่ปุ่นบีบบังคับการประกาศสงครามกับไทยเท่ากับเป็นการผลักดันให้ไทยเข้าข้างญี่ปุ่น แต่เมื่ออังกฤษได้ทราบการประกาศสงครามอย่างเป็นทางการของไทยจากรัฐบาลสวิส อังกฤษจึงได้ประกาศสงครามกับไทย สหรัฐอเมริกา

แสดงท่าทีไม่รับรู้การประกาศสงครามของไทย โดยมีได้ประกาศสงครามตอบ และยังคงถือว่าประเทศไทยเป็นดินแดนที่ถูกญี่ปุ่นยึดครอง เว้นเสียแต่ในกรณีที่กำลังทหารไทยจะเข้าร่วมในการปฏิบัติการทางทหารของญี่ปุ่นต่อกองกำลังของสหรัฐ ฯ รัฐบาลสหรัฐ ฯ จึงจะปฏิบัติต่อกำลังทหารไทยเสมือนหนึ่งศัตรู

อังกฤษประกาศสงครามกับไทยโดยให้ถือว่ามิสงครามกับไทยตั้งแต่ 25 มกราคม 2485 และได้โทรเลขถึงข้าหลวงใหญ่อังกฤษประจำประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และแอฟริกาใต้แสดงความหวังว่าประเทศในเครือจักรภพจะได้ดำเนินการอย่างเดียวกัน

แคนาดาไม่ได้ประกาศสงครามกับไทย แต่ถือว่าประเทศไทยอยู่ในภาวะสงครามทางเศรษฐกิจทำนองเดียวกันกับประเทศบัลแกเรีย

รัฐบาลแอฟริกาใต้ประกาศสงครามกับไทยโดยถือว่ามิสถานะสงครามกับไทยตั้งแต่ 25 มกราคม 2485

แต่รัฐบาลไทยประกาศไม่รับรู้ประกาศ ฯ เนื่องจากไม่มีเหตุอย่างใด ที่ก่อให้เกิดสถานะสงครามระหว่างกัน

ออนไลน์ : www.seehistory.socita.com สืบค้น ณ วันที่ 10 ตุลาคม 2556

3.5 สงครามยุติลง

6 สิงหาคม 2488 เวลา 08.15น. สหรัฐอเมริกาทิ้งลูกระเบิดปรมาณูลูกแรกลงเมืองฮิโรชิมา ประเทศญี่ปุ่น

ภาพที่ 19 ระเบิดฮิโรชิมา

9 สิงหาคม 2488 สหรัฐอเมริกาทิ้งลูกระเบิดปรมาณูลูกที่สอง ที่เมืองนางาซากิ

ภาพที่ 20 ระเบิดนางาซากิ

14 สิงหาคม 2488 ญี่ปุ่นยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไข

มีคำสั่งให้กองทัพบกถอนทหารออกจากสหรัฐไทยเดิมโดยเร่งด่วนเพื่อกลับเปลี่ยนการมีกองทัพพ่ายแพ้ในสหรัฐไทยเดิม และป้องกันกองทัพจีนเข้ามาปลดอาวุธ ทหารส่วนใหญ่ต้องเดินเท้ากลับมายังกองอำนวยการเคลื่อนย้ายที่ จังหวัดลำปาง แต่เนื่องจากรถไฟไทยถูกอังกฤษนำไปใช้ในการขนส่งเชลยญี่ปุ่น จึงขาดแคลนยานพาหนะ (คือรถไฟ) ที่จะรับทหารไทยกลับที่ตั้งปรกติ ทหารไทยจึงต้องเดินต่อไปจนถึงที่ตั้งปรกติ

รัฐบาลสหรัฐอเมริกา และรัฐบาลอังกฤษประกาศรับรองการประกาศสันติภาพของไทย หลังจากสงครามมหาเอเชียบูรพายุติลง โดยการยอมจำนนของญี่ปุ่นต่อฝ่ายสัมพันธมิตร เมื่อ 14 สิงหาคม 2488 และรัฐบาลไทยได้ประกาศ เมื่อ 16 สิงหาคม 2488 และวันที่ 2 กันยายน 2488 ประธานาธิบดี ทรูแมน แห่งสหรัฐอเมริกา ได้ออกคำสั่งทั่วไปที่ 1 กำหนดให้กอง

กำลังญี่ปุ่นตลอดทั่วประเทศไทย ให้ยอมจำนนต่อผู้บัญชาการทหารสูงสุด ฝ่ายสัมพันธมิตรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ผู้เดียวญี่ปุ่นเซ็นสัญญายอมแพ้บนเรือรบอเมริกัน "มิสซูรี" ในอ่าวโตเกียว

อังกฤษส่งกองพลที่ 7 (อินเดีย) เข้ามาปลดอาวุธกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทย และพลเรือเอก ลอร์ด หลุยส์ เม้าท์แบตเทน ได้ยื่นร่างข้อตกลงทางทหาร (Preliminary Military Agreement) รวม 21 ข้อ ต่อคณะผู้แทนทางทหารของไทย ที่เดินทางไปทำความตกลงกับฝ่ายสัมพันธมิตร ที่เมืองแคนดี้ ในเกาะลังกา ข้อตกลงดังกล่าวเป็นเงื่อนไขการยอมแพ้โดยรวม ยิ่งกว่าเรื่องการทหารโดยตรง

ได้มีการลงนามในข้อตกลงทางทหารชั่วคราว ระหว่างแม่ทัพใหญ่ฝ่ายสัมพันธมิตร ภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหัวหน้าคณะผู้แทนทางทหารของไทย ณ เมืองแคนดี้ เกาะลังกา มีสาระเกี่ยวกับการปลดอาวุธกำลังทหารญี่ปุ่นในไทย การกักกันบุคคลสัญชาติญี่ปุ่นและเยอรมันในไทยการช่วยเหลือเชลยศึก และผู้ถูกกักกัน

รัฐบาลไทยได้ประกาศยกเลิกกติกาพันธมิตรกับประเทศญี่ปุ่น และต่อมาได้ประกาศยับยั้งความสัมพันธ์กับญี่ปุ่น

ไทยได้ส่งมอบรัฐเชียงตุง และรัฐเมืองพาน ให้กับกองพลอินเดียที่ 7

ข้าหลวงใหญ่ประจำสหรัฐอเมริกาของไทย ได้ทำพิธีมอบสหรัฐอเมริกาให้กับฝ่ายทหารอังกฤษ

ออนไลน์ : www.seehistory.socita.com สืบค้น ณ วันที่ 10 ตุลาคม 2556

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน

4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน (Community Tourism)

ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชนต้องทราบถึงการท่องเที่ยวชุมชนก่อนว่าหากจะดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนที่สมบูรณ์นั้น ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการพัฒนาการท่องเที่ยว สำหรับความหมายของชุมชนในองค์ประกอบของการท่องเที่ยวชุมชน คือ

1. กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน ร่วมเป็นเจ้าของในพื้นที่หนึ่งร่วมกัน และเกิดกระบวนการสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคนนั้นขึ้น
2. มีปฏิสัมพันธ์ในสังคมของแต่ละคน จนรวมเป็นการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนและองค์กร ในพื้นที่เฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามผู้มีส่วนร่วมหลักที่ควรนำมาไว้ในกระบวนการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวชุมชนด้วยนอกจากส่วนของชุมชนแล้วคือ ผู้มีอำนาจตัดสินใจ เช่น ภาครัฐ (Decision maker) ภาคธุรกิจ (Businessoperator) และไม่ควรลืม นักท่องเที่ยว ที่ควรสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาในชุมชน เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เรื่องราวของชุมชนที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและมีประสิทธิภาพที่สุดคือการบอกต่อด้วยความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่เคยมาชุมชนต่อไปและพวกเขาจะกลับมาอีกเรื่อยๆ หากเกิดความประทับใจ

จากการอธิบายความหมายของการท่องเที่ยวชุมชนในมุมมองของธนาคารโลก (World Bank, 2000) ได้อธิบายว่าการท่องเที่ยวชุมชนคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ผู้ซึ่งได้รับประโยชน์และรายได้อย่างยุติธรรมจากการท่องเที่ยว จากงานจากการจำกัดความยากจน และไม่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความพอใจในชุมชน และเกิดการรักษาพัฒนาสมบัติของชุมชน

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ (2547: 32) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชนว่าเป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ ได้ให้จำกัดความว่าเป็นของคำว่า การท่องเที่ยวชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางในชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540) ส่วนศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและการแก้ไขปัญหาความยากจนแห่งเอเชีย คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ (ACTPPR) อธิบายเพิ่มเติมว่า เป็นการทำให้คนต่างถิ่นมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนเจ้าภาพ เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทั้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน และระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง นำไปสู่การพัฒนาชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพิ่มความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของคนในชุมชน เกิดการอนุรักษ์หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อม โดยอาจมีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่อกลุ่มในชุมชนหรือทั้งชุมชน (Actppr, 2550)

มีการอภิปรายถึงความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน (นสพ.ไทยโพสต์, 2547) เป็นมุมมองที่แตกต่างและคนละแง่มุมจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน (mass tourism) ให้ความสำคัญกับรายรับมาก่อนเรื่องอื่น ซึ่งสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง รายจ่าย ที่จะต้องสูญเสียอย่างไร เนื่องจากเป็นรายจ่ายที่ซ่อนอยู่ในรูปแบบต่างๆ รายจ่ายที่เกิดขึ้นมิได้อยู่ในมือของสิ่งที่นักท่องเที่ยว หรือผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวจะต้องเสียไปเท่านั้น หากแต่รวมความถึงสิ่งที่ชุมชน ในฐานะเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยวจะต้องสูญเสียไป ซึ่งอาจจะมากกว่ารายรับที่ชุมชนจะได้อีก เมื่อการท่องเที่ยวแบบมวลชนมาสู่ชุมชน สิ่งที่พบได้อย่างชัดเจนที่สุดก็คือการเข้ามาของคนภายนอก ซึ่งนำวัฒนธรรมที่แตกต่างเข้ามา ความพยายามสร้างสาธารณูปโภคเพื่ออำนวยความสะดวกแก่คนภายนอกที่ถูกมองว่าสามารถสร้างรายรับจำนวนมหาศาลนั้น ไม่เพียงแต่จะต้องแลกกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเพื่อการปลูกสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่คนเหล่านั้นทั้งนั้น หากแต่ยังต้องแลกกับชีวิตวัฒนธรรมและการสูญเสียสมดุลในระบบนิเวศของชุมชนไป ในที่สุดสิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งปัญหาสร้างทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอีกเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาโสเภณีปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการถือครองที่ดิน ปัญหาการบุกรุกป่า จากปัญหาดังกล่าวมานี้เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดอีกทางเลือกของการท่องเที่ยว คือการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อชุมชนโดยตรง ซึ่งไม่ได้ให้ชุมชนเป็นเพียงผู้แบกรับภาระที่เกิดจากผลกระทบแง่ลบจากการท่องเที่ยว หากแต่บริหารจัดการท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเอง

เดวิด เฟนเนลล์ (Fennell, 1999) นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวแห่งภาควิชาบริหารและการท่องเที่ยวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบรีก ประเทศแคนาดา เป็นผู้หนึ่งที่เสนอแนวคิดการท่องเที่ยวที่หลีกเลี่ยงการทำลายการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน หากแต่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุดด้วยการใช้เทคโนโลยีในชุมชนเท่าที่จำเป็น ที่สำคัญยังต้องมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับกับคนในชุมชน

ข้อเสนอของเฟนเนลล์ นับเป็นการเสนอแนะแนวทางใหม่ของการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อ สิทธิการจัดการชุมชน ด้วยตัวของคนในชุมชนเอง ทั้งในด้านของการวางแผน การจัดการที่รวมถึง

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยว การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยว อันเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว อาจกล่าวได้ว่าข้อเสนอแนะดังกล่าวก็คือ การท่องเที่ยวชุมชน (Community tourism) ที่มองเห็นสิ่งที่ชุมชนควรได้รับ เพื่อแลกกับสิ่งสำคัญที่ชุมชนจะต้องเสียไปในลักษณะของการได้กับได้ (win-win) ทั้งระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐ และคนในชุมชนนั่นเอง

4.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นโยบายการท่องเที่ยวของรัฐตลอดช่วงที่ผ่านมา อยู่ภายในกรอบแนวเศรษฐศาสตร์ที่ยึดเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง (Concentric) กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการเชิงผลเลิศด้านเศรษฐกิจ เป็นสำคัญ มุ่งสร้างรายได้จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เดินทางเข้ามามากที่สุด อยู่ยาวนานที่สุด และนำเงินตราเข้าประเทศให้มากที่สุด โดยหาพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีจุดขายด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมมารองรับหากแหล่งท่องเที่ยวใดเสื่อมสภาพก็หันไปบุกเบิกแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ดูแล้วไม่ต่างไปจากการดำเนินการท่องเที่ยวแบบเลื่อนลอย (Shifting Tourism)

การดำเนินนโยบายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นรูปของการจัดการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ (Econ tourism) มิได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีผลกระทบต่อสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเท่าที่ควรในทางตรงกันข้ามมีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นรวมทั้งสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมการรักษาคุณภาพของระบบนิเวศ รวมทั้งการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นเท่าที่ควร

ในช่วงปัจจุบันที่สังคมไทยก้าวเข้าสู่ยุคปฏิรูปหน่วยงานรัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่ดำเนินโครงการขนาดใหญ่ในด้านการท่องเที่ยวหรือผนวกกิจกรรมที่มุ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญควรคำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและผลกระทบด้านสังคม – วัฒนธรรมเป็นอันดับต้น และควรมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม และผลกระทบด้านสังคมตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานของรัฐที่เอาฐานทรัพยากร ทั้งดินน้ำป่าไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรร่วมหรือเป็นทรัพย์สินสาธารณะ มาใช้เป็นต้นทุนในการประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวขนาดใหญ่ควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

ที่สำคัญควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านและชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการตั้งแต่คิดวางแผนดำเนินโครงการ การปฏิบัติแผน และการประเมินผลอันเป็นการบริหารจัดการภายใต้กรอบแห่งแนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการในแนวระนาบให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการบริหารท้องถิ่นดั้งเดิม ผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรมีสิทธิในการร่วมจัดการ

ทรัพยากร บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนรวมทั้งมีสิทธิในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

ที่ผ่านมาจะเห็นว่าการดำเนินโครงการด้านการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ของภาครัฐหลายโครงการไม่ได้อยู่ในกรอบแห่งแนวทางพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 หากแต่อยู่ภายใต้ทิศทางของใช้เศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง (Econ centric) และการบริหารจัดการแบบบนลงล่างหรือการบริหารจัดการในแนวดิ่ง มีการสั่งการจากส่วนกลางโดยไม่ได้รับฟังเสียง หรือรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

การดำเนินการดังกล่าวในเชิงปฏิบัติ ด้านนำมาซึ่งการทำลายดุลยภาพของระบบนิเวศและมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยก่อให้เกิดผลกระทบทั้งต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและต่อสังคมวัฒนธรรมไม่คำนึงถึงการสูญเสียฐานทรัพยากรซึ่งเป็นต้นทุนทางธรรมชาติ ไม่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และศักยภาพในการรองรับของชุมชนเท่าที่ควร

อีกทั้งไม่มีการเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนได้รับทราบล่วงหน้าไม่เปิดให้ประชาชนเข้าไม่มีส่วนร่วมอันเป็นการแสดงให้ประจักษ์ว่าหน่วยงานของรัฐเป็นฝ่ายกระทำการล่วงละเมิดกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องเสียเอง

สืบเนื่องจากกรณีดังกล่าว จึงควรอย่างยิ่งที่จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วมหรือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และหันมาให้ความสำคัญในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ มีการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทุกพื้นที่ ทุกภูมิภาคของประเทศ

4.3 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนานุกรม (2546 : 46) ได้ให้ความเห็นว่า การท่องเที่ยวในชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะตัว แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ได้เป็นเพียงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ซึ่งเมื่อถูกผลิตขึ้นมาใช้แล้วจะหมุนไปตามกลไกการตลาดและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการพัฒนาชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ โดยการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่ง

(สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. 2550 : ระบบออนไลน์) กล่าวถึงหลักการท่องเที่ยวในชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตัวเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมกับคนในท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน

4.4 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. 2550 : ระบบออนไลน์ได้อธิบาย องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีอยู่ 4 ด้าน คือ 1) ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) องค์กรชุมชน 3) การจัดการและ 4) การเรียนรู้ ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ มีดังนี้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆหลากหลาย ชุมชนรู้สึกมีเจ้าของเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ด้านการจัดการ มีกฎ – กติกา ในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวมีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างความรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว และสร้างจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

4.5 ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวเป็นดาบสองคมหากมีการเตรียมพร้อมทั้งภายในชุมชนเองและมีนักท่องเที่ยวที่เหมาะสม สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนและสร้างความพอใจให้นักท่องเที่ยว ซึ่งหากมีกระบวนการการเตรียมความพร้อม ทั้ง 2 ด้าน ผลที่เกิดขึ้นสามารถตอบคำถามที่ว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและก่อให้เกิดความยั่งยืนได้อย่างไร

(สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. 2550 : ระบบออนไลน์) ได้กล่าวถึงคำตอบใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

1.1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมระหว่างเจ้าของบ้านและแขกผู้มาเยือน สร้างการเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง

1.2 ความสนใจอยากใคร่รู้ของคนภายนอกกระตุ้นความภาคภูมิใจของคนในชุมชน

1.3เกิดการพัฒนาคความรู้ ความสามารถและทักษะในการทำงานให้กับสมาชิกในชุมชน

1.4 สร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน เป็นการสร้างพลังงานชุมชนในการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกอย่างมีศักดิ์ศรี

1.5 เป็นการให้โอกาสให้แก่ผู้หญิง ผู้อาวุโสในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน และแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

- 1.6 การพัฒนาคุณภาพชีวิต
 - 1.7 แบ่งบทบาทในการทำงาน และสร้างความสามัคคีภายในชุมชน
2. ด้านสิ่งแวดล้อม
 - 2.1 สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมทั้งชาวบ้านและผู้มาเยือน
 - 2.2 เกิดแบบแผนการจัดการโดยชุมชนโดยมีเรื่องการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งและมีกติกาเพื่อการดูแลรักษาเพื่อการใช้อย่างยั่งยืน
 - 2.3 มีระบบการจัดสรรรายได้เข้าไปดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น กองทุนสิ่งแวดล้อม
3. ด้านเศรษฐกิจ
 - 3.1 ก่อให้เกิดรายได้เสริม
 - 3.2 มีกองทุนในการต่อยอดงาน พัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
 - 3.3 มีการกระจายรายได้สู่ส่วนต่างๆ ในชุมชน เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่หลากหลาย
 - 3.4 สร้างงานหรือกิจการที่ต่อเนื่องกับการท่องเที่ยว

4.6 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่เห็นได้โดยทั่วไปที่บุคคลต่างๆ ในองค์กร หรือสังคมมีพฤติกรรมเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการติดต่อร่วมมือระหว่างกัน และนำไปสู่เป้าหมายและผลลัพธ์ที่ต้องการ ความหมายจึงหลากหลายแตกย่อยไปตามขอบเขตที่นำไปประยุกต์เชื่อมโยง

4.7 ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า การมีส่วนร่วม นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

รีดเดอร์. (Reeders.) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม (เจริญ ศรีอาริยะจันทร์. 2550 : 7 อ้างอิงจาก Reeders 1963 : 42)

คณะกรรมการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติ (United Nations Economics and Social Council Resolution.) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า “การที่สมาชิกทุกคนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการและมีอิทธิพลในกิจกรรมและการพัฒนา” อีกทั้งยังได้รับผลของการพัฒนาอย่างเสมอภาค ทั้งนี้การมีส่วนร่วมดังกล่าวจะต้องมีลักษณะดังนี้

1. เข้าดำเนินการในความพยายามในการพัฒนา
2. ได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ของการกระทำตามที่ควรเป็น
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย การวางแผนรวมทั้งดำเนินการในโครงการพัฒนา (เจริญ ศรีอาริยะจันทร์. 2550 : 7 อ้างอิงจาก United Nations Economics and Social Council Resolution. 1929)

เออร์วิน.(Erwin.) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในแง่ของการพัฒนา เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาของ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ตนเอง มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกันอย่างเข้มแข็งของประชาชนในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชน การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลปฏิบัติขององค์กรตลอดจน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (เจริญ ศรีอาระจันทร์. 2550 : 7 อ้างอิงจาก Erwin.1997: 138)

สุรินทร์ คล้ายจิตา (2545 : 14) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม “คือการทำกิจกรรมในสภาพที่มีความต้องการ ความสนใจและเป้าหมายร่วมกันทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมือง โดยเริ่มต้นด้วยการร่วมกันปรึกษาหารือร่วมตัดสินใจตัวชี้วัดปัญหา จัดลำดับความสำคัญและหาวิธีแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติและทำการประเมินผลแล้วเริ่มต้นใหม่เช่นนี้ไปเรื่อยๆ”

ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ (2541 : 93) อธิบายความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการดังนี้ คือ

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้ ความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส และได้ใช้โอกาสที่ได้รับ แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด และแสดงออกถึงวิธีแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติ โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กร อาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน

จากความหมายของการมีส่วนร่วมที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมดำเนินการในกิจกรรมการทองเที่ยวซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือตลอดทั้งกระบวนการ

4.8 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาสังคมทุกภาคส่วน ได้รับโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่อาจมีผลต่อวิถีชีวิตที่มีมาตั้งแต่เดิม

การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในกิจกรรมทั้งปวงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิต เป็นความจำเป็นจะต้องจัดให้เกิดขึ้น เพราะเป็นวิธีการที่จะได้มาซึ่งข้อตกลงสุดท้ายที่จะเอื้อประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นนโยบายของรัฐ ดังปรากฏในกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 79 บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพและสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนการควบคุมและการกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตประชาชน”

การมีส่วนร่วมนั้น เกิดจากแหล่งที่มาซึ่งจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. เกิดขึ้นปวงชนพื้นฐานหรือที่เรียกว่าชนชั้นรากหญ้าคนเหล่านี้ตระหนักถึงปัญหาร่วมกันจึงแสวงหาทางปรับปรุงพัฒนาให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นเริ่มต้นด้วยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันขอความช่วยเหลือสนับสนุนจากภาครัฐ
2. เกิดจากเบื้องบน คือ การสั่งการมาจากผู้มีอำนาจ บางครั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบมิได้มีส่วนร่วมด้วย และมักจะมีข้อขัดแย้งตามมา

จากความสำคัญของการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ตั้งแต่การที่ประชาชนต้องการแสวงหาแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ดีขึ้นตลอดจนองค์กรจากภาครัฐบาลที่มีบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานด้านแหล่งท่องเที่ยว

4.9 การมีส่วนร่วมของชุมชน

การพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม คือ เกิดการสร้างงาน พัฒนาอาชีพที่เกี่ยวข้อง มีแหล่งรายได้ใหม่ ระบบสาธารณสุขปลอดภัย ได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุงเนื่องจากระบบการท่องเที่ยว และมีความก้าวหน้าทางสาธารณสุขปลอดภัยจากโรคภัย แต่ในขณะเดียวกันชุมชนจะได้รับผลกระทบด้านลบด้วย เช่น ชุมชนที่เติบโตเร็วเกินไป โครงสร้างของชุมชนอาจเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมเดิมและวิถีชีวิตของชุมชนถูกกลืนไปกับอิทธิพลของวัฒนธรรมจากภายนอก ที่ผ่านมาชุมชนแทบไม่ได้รับประโยชน์และทรัพยากร โดยให้ประโยชน์ต่อชุมชนเพียงเล็กน้อยและสร้างผลกระทบทางลบไว้มาก มาลดผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน การสร้างโอกาสและประโยชน์ที่แท้จริงแก่ชุมชนและท้องถิ่นเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อชุมชนมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเท่านั้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยให้ชุมชนมีส่วนสำคัญในการกำกับดูแล ควบคุมการท่องเที่ยวให้มากขึ้นและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี เนื่องจากเป็นเจ้าของท้องถิ่นเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ช่วยกันดูแลความสะอาดเรียบร้อย ความร่มรื่นท้องถิ่นรวมทั้งมีส่วนร่วมในการดูแลความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัย และชุมชนสามารถให้บริการและให้ข้อมูลด้านความเป็นอยู่และวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น จะต้องส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนควรต้องมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น คือ กระจายรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิต ได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพมีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาท้องถิ่นเอง ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมีแนวทางในการเปิดโอกาสให้ชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชน และองค์กรต่างๆมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบกระบวนการในการบริหารจัดการท่องเที่ยว(กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.ป.ป) โดยชุมชนมีส่วนร่วมดังนี้

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

1. สํารวจศัภพภพของชุมชน
2. เตรีมความพร้อมของชุมชน
 - 2.1 จัดเวทีพบปะพูดคุยและประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจ วิเคราะห์ผลดีผลเสียของการจัดการการท่องเที่ยวต่อท้องถิ่นและชุมชน
 - 2.2 การให้ความรู้แก่ชุมชนถึงกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมโดยการจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงาน
 - 2.3 จัดกิจกรรม สนับสนุน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.4 การสร้างความเข้มแข็งในการทำงานร่วมกันซึ่งดำเนินการได้ในลักษณะต่างๆคือ ใช้สื่อต่างๆ ช่วยในการเสนอข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน กระบวนการกิจกรรมกลุ่ม การจัดอาสาสมัคร การปลูกฝังเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการพิทักษ์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการทำงานและกิจกรรมต่างๆร่วมกัน การจัดรูปแบบองค์กร กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและการจัดสรรผลประโยชน์
3. สํารวจข้อมูล ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว กำหนดพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย
4. ประชาสัมพันธ์ จัดหานักท่องเที่ยวและวางแผนการตลาด
5. พัฒนามัคคุเทศก์ ผู้ประสานงานและบุคลากร
6. เตรีมความพร้อม และปฏิบัติการโครงการนําร่อง
7. สรุปและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมนําร่อง
8. พัฒนาปรับปรุงกระบวนการโดยการวิเคราะห์กระบวนการในการจัดการท่องเที่ยวและองค์ประกอบต่างๆ
9. การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นกับหน่วยงานภายนอกการมีส่วนร่วมของชุมชน สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว โดยการให้ความสำคัญในการดูแลรักษาอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างสูงสุด

4.10 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

สมชาย สนั่นเมือง (2540 : 19) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีปัจจัยหลักสำหรับการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนนั้น จะต้องมีการจัดการและองค์ประกอบหลักที่สำคัญประกอบด้วย

1. แหล่งท่องเที่ยวต้องมีการพิจารณาทั้งในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น ความพร้อมในเรื่องการบริหารจัดการซึ่งหากในปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวไม่พร้อมก็ยังไม่ควรเปิดให้ผู้คนเข้ามาเที่ยว ซึ่งทำให้ศัภพภพของแหล่งท่องเที่ยวยังคงอยู่ตลอดไป
2. การบริการการท่องเที่ยว ในส่วนของการบริการทางการท่องเที่ยวสามารถพิจารณาได้ 2 ส่วน คือ ส่วนของการกำกับดูแลได้แก่ ภาครัฐ และส่วนของการดำเนินงานได้แก่ ภาคเอกชน ซึ่งการดำเนินงานของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะประกอบด้วย บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ธุรกิจที่พัก ภัตตาคารร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก การขนส่ง สำหรับในส่วนของการกำกับดูแลภาครัฐจะมีหน้าที่กำกับดูแลตามกฎหมายระเบียบที่ระบุอยู่ในพระราชบัญญัติต่างๆ และการกำกับดูแลใน

ส่วนนี้ยังหมายถึง การประสานงานทำความเข้าใจ และการกำกับให้เติบโตของภาคบริการทางการท่องเที่ยวในทิศทางที่เหมาะสม

3. การตลาดในส่วนของการตลาด จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดวางสินค้า เพราะการตลาดเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงให้ผู้ซื้อ (นักท่องเที่ยว) มาซื้อสินค้า ดังนั้นในเชิงของการตลาดจะต้องมีการทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่ามีสินค้าทางการท่องเที่ยวคืออะไร และควรเลือกกลุ่มผู้ซื้ออย่างไร

สมพุทธ ธุระเจน (2540 : 19) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศปัจจุบันได้กำหนดขั้นตอนขอบเขตและรายละเอียดในการวางแผนทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ ดังต่อไปนี้

1. สำรวจเบื้องต้น (Preliminary Survey) เป็นการเข้าไปศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะประเด็นที่สำคัญหรือปัญหาที่เด่นชัด เป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานอย่างกว้างๆ มุ่งในการที่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือการพัฒนาขนาดเล็กในระยะสั้น และนำมาประมวลวิเคราะห์เพื่อสำหรับศึกษาในขั้นต่อไป

2. การศึกษาเบื้องต้น (Preliminary Study) เป็นการศึกษาแบบผสมผสานในทุกสาขา ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยว สภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัจจัยพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมแต่เป็นไปในลักษณะกว้างโดยสังเขป เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ โอกาส และทิศทางของการพัฒนาในขณะเดียวกัน ผลการศึกษาก็จะชี้แนะแนวทางการดำเนินการและแก้ไขปัญหาในระยะสั้นไว้ก่อนที่จะจัดทำแผนหลักในรายละเอียดต่อไป

3. การจัดทำแผนหลัก (Master Plan) เป็นการศึกษาสาขาต่างๆ เช่นเดียวกับการศึกษาเบื้องต้น แต่มีรายละเอียดมากกว่าที่สำคัญ คือการกำหนดโครงการที่ควรพิจารณาตามระยะเวลา ก่อนหลัง รวมทั้งเสนอกลยุทธ์และแนวทางที่จะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์

4. การศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study) เป็นการศึกษาสืบเนื่องจากแผนหลัก โดยศึกษาความเหมาะสมของโครงการที่กำหนดไว้ในแผนหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ความเหมาะสมในทางเศรษฐกิจ การเงิน การลงทุน เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ และเสนอและรู้ทางที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมของชุมชน ตลอดจนการบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดบริการมัคคุเทศก์นำชมแหล่งท่องเที่ยว บริการร้านอาหาร ร้านของที่ระลึกที่เหมาะสม

5.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จริญญา ณพิกุล และวรัษฐ์ มัธยมบุรุษ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดเชียงรายมีศักยภาพในด้านกายภาพ ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ และด้านการบริหารและการจัดการ จากการวิเคราะห์ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้น สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย คือพัฒนาถนนหรือเส้นทางคมนาคมให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ทุก

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ฤดูกาล อนุรักษ์ความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติหรือการคงรักษาสภาพดั้งเดิม เพื่อให้เกิดคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา ไม่ทำลายความสวยงามของธรรมชาติ มีอุปกรณ์รองรับของปริมาณขยะที่เพียงพอ และออกแบบให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ควรมีการจัดการด้านคุณภาพอากาศ และไม่สร้างความรำคาญในแหล่งท่องเที่ยว สร้างความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว รักษาความงามด้านศิลปวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม สร้างความมีเอกลักษณ์เฉพาะตนของแหล่งท่องเที่ยว ดูแลความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว และมีเจ้าหน้าที่ดูแลนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง จัดเตรียมเอกสารเผยแพร่ที่กล่าวถึงการอนุรักษ์และรักษาแหล่งท่องเที่ยว การมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลในการท่องเที่ยวที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

รณิดา ปิงเมือง และคณะ ได้ศึกษา “การศึกษาการใช้ประโยชน์ ในพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองหล่มของชุมชนบ้านป่าสักหลวง หมู่ 1 บ้านห้วยน้ำราก หมู่ 4 เทศบาลตำบลจันจว้า และบ้านแม่ลัว หมู่ 1 ตำบลท่าข้าวเปลือก อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย” พบว่า สถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองหล่มปัจจุบันจากเวทีระดมความคิดเห็นจากผู้นำชุมชน ผู้รู้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการที่ศึกษาวิจัยในพื้นที่ ณ เทศบาลตำบลจันจว้า เกี่ยวกับสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองหล่มและข้อเสนอแนะในการจัดการดังต่อไปนี้ ปริมาณน้ำในหนองน้ำลดลงเนื่องจากการมีการบุกรุกพื้นที่หนองน้ำเพื่อการใช้ประโยชน์ดังต่อไปนี้ 1. การใช้ประโยชน์ด้านการเกษตรมีจำนวนเพิ่มขึ้น เช่น บริเวณบ้านแม่เหะ บ้านแม่ลา และบ้านแม่ลัว เป็นต้น 2. การทำบ่อปลาในพื้นที่ใกล้กับพื้นที่นา เช่น ตำบลท่าข้าวเปลือก 3. การทำแหล่งเก็บกักน้ำเพื่อการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น สวนส้ม เป็นต้นปัจจุบันมีปัญหาที่เกิดขึ้นกับนกในพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองหล่ม ดังนี้ 1. ปริมาณนกในปัจจุบันลดลงจากในอดีตมาก จะพบนกยางสีขาวยาวมากในช่วงเวลาออกพรรษา พื้นที่วางไข่ของนกลดน้อยลงจากการรุกรานของไมยราพยักษ์ทำให้พืชที่เป็นที่วางไข่ของนกลดลง เช่น ต้นไคร้ ต้นอ้อ 2. มีการล่านกในพื้นที่ชุ่มน้ำจากบุคคลในชุมชน เช่น นกปรอด ที่ล่ามาเพื่อขายสำหรับการเลี้ยงดูเล่น และนกที่ขายเพื่อเป็นอาหาร เช่นนกเป็ดนกยาง นกกวัก นกกาน้ำ นกอีโง้ง เป็นต้น (ราคาการขายนกปรอดตัวละ 100-150 บาท นกอีโง้ง กิโลกรัมละ 100 บาท)

ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชตำบลจันจว้า โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงรายได้ศึกษา “คนจันจว้า” พบว่า “จันจว้า” เป็นภาษาพื้นถิ่นของคนในเขตเทศบาลตำบลจันจว้า ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดลำพูน โดยเรียกตนเองว่า “คนยอง” มีสำเนียงการพูดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มคนพื้นที่ในตำบลจันจว้ามีลักษณะภูมิประเทศ แบ่งเป็น 3 ลักษณะได้ดังนี้ 1. พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำจัน และ แม่น้ำคำ 2.พื้นที่เป็นเนินเขาเตี้ย 3.พื้นที่ที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่บริเวณทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเทศบาลตำบลจันจว้า ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ของอำเภอมะจันมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 10,000 ไร่ ประกอบด้วยหนองน้ำ ห้วยหญ้า และป่าพรุน้ำจืด ชาวบ้านเรียกว่า “เมืองหนอง หรือ เวียงหนองหล่ม” นอกจากนี้ยังมีวัด เช่น วัดเชื้อเจ็ดตน ในปี พ.ศ. 2518 พระครูอินทวงศ์ ศารัทธาได้รับการนิมนต์จากบรรดาญาติพี่น้องจาก ตระกูลเชื้อเจ็ดตน ณ ลำพูน ได้มาจัดสร้างวัดเชื้อเจ็ดตนขึ้นในหมู่บ้านโดยได้รับการบริจาคที่ดินจากพ่อครูอูน ขัติยะ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านหนองร่อง ในอดีตสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ดินในบริเวณวัดเชื้อเจ็ดตนเคยถูกใช้เป็นป้อมยามทหารและใช้เป็นที่พักเสบียง น้ำ และ วัว ของทหาร และยังมีบ้านสันทางหลวง หมู่ที่ 12 ตำบลจันจว้าได้ ที่ได้ใช้เป็นทางเดินทัพผ่านของทหารไทย ไปพม่าเมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน ต่อมาได้มี

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย

ชาวบ้านจากหมู่บ้านต่างๆได้อพยพมาแล้วก็ช่วยกันปรับที่ปลูกสร้างบ้านและทำไร่นาสำสร้างครอบครัวนี้ ต่อมาชาวบ้านที่ย้ายมาจากที่อื่นมาอยู่เรื่อยๆ เพราะเมื่อก่อนที่ดินแห่งนี้ราคาถูก พื้นที่กว้างและมีนามาก น้ำดี อุดมสมบูรณ์

ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล (2551 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนพานัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านทุ่งมะปรางและบ้านโดนพานันเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คำนึงถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ควรสร้างจุดเด่นของพื้นที่โดยนำธรรมชาติมาเสนอเป็นจุดขาย ปรับปรุงความสะดวกภูมิทัศน์ให้สวยงามและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวและชาวบ้าน 2) ด้านความพร้อมทางการท่องเที่ยว ควรจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกจัดทำสื่อความหมายทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และจัดเตรียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นสำหรับการถ่ายทอดความรู้เรื่องราวของแหล่งท่องเที่ยว และ 3) ด้านการพัฒนาการตลาด จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวของทั้งสองชุมชน เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน และจัดทำคู่มือ แผ่นพับ ใบปลิวและพัฒนาเว็บไซต์สำหรับประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

สมคิด ศรีสัจจา (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา“ผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับจากสงครามโลกครั้งที่ 2” พบว่า สงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2482-2488 เริ่มต้นจากความขัดแย้งมหาอำนาจในยุโรปสองฝ่าย คือฝ่ายพันธมิตรประกอบด้วย ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และอื่นๆและอีกฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายอักษะ ซึ่งมีประเทศ เยอรมนี อิตาลี ญี่ปุ่น และพันธมิตรแม้ว่าญี่ปุ่นไม่ได้ประกาศสงครามกับฝ่ายพันธมิตร แต่เมื่อญี่ปุ่นเข้าโจมตีฐานทัพเรือของสหรัฐอเมริกา โดยไม่ได้ประกาศสงครามก่อน เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ที่เพิร์ลฮาร์เบอร์(Pearl Harbour) ในหมู่เกาะฮาวาย เพราะคาดการณ์ว่าฝ่ายพันธมิตรจะต้องแพ้สงครามต่อฝ่ายอักษะ จึงเป็นโอกาสของญี่ปุ่นที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากดินแดนที่เป็นอาณานิคมของชนผิวขาวตะวันตก และต้องการทำลายอาณานิคม และอิทธิพลของชาติตะวันตกในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พร้อมทั้งมีการสร้างวงศ์ไพบูลย์แห่งมหาเอเซียบูรพา โดยมีญี่ปุ่นเป็นผู้นำขณะที่ญี่ปุ่นส่งทหารเข้าตีฐานทัพเรือของอเมริกาที่เพิร์ลฮาร์เบอร์(Pearl Harbour) นั้นในเวลาใกล้เคียงกัน ญี่ปุ่นได้ส่งกำลังส่วนหนึ่งบุกเข้าสู่ประเทศไทยทั้งทางบกและทางทะเล พร้อมกับยื่นข้อเรียกร้องต่างๆให้กับรัฐบาลไทย จนฝ่ายไทยต้องยอมตกลงร่วมมือกันทางทหารกับญี่ปุ่นในขณะเดียวกันก็ได้ใช้ประเทศไทยเป็นที่ตั้งฐานทัพที่จะทำสงครามกับฝ่ายพันธมิตร และบังคับให้รัฐบาลไทยประกาศสงครามกับฝ่ายพันธมิตรด้วย เมื่อสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น ผลกระทบย่อมเกิดกับประเทศไทยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับชาติตะวันตกและเมื่อชาวต่างชาติอย่างทหารญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในดินแดนของไทยเป็นจำนวนมาก จึงเกิดผลกระทบต่อความมั่นคง เศรษฐกิจการเมืองและสังคมติดตามมา

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาโครงการ “การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” คณะผู้วิจัยได้มีการดำเนินงานและขั้นตอน ดังนี้

1. ประชุมคณะผู้วิจัย
2. แนะนำโครงการ
3. เก็บข้อมูล
4. การรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล
6. เผยแพร่ข้อมูล

ขั้นตอนดำเนินกิจกรรม

3.1 ประชุมคณะผู้วิจัย

ประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อวางแผนดำเนินการโดยกำหนดขอบเขต กระบวนการดำเนินงานวิจัย จากนั้นจึงจัดทำแผนปฏิบัติการและมอบหมายงานเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามเป้าหมาย ทางคณะผู้วิจัยมีนัดหมายประชุมเฉลี่ยเดือนละ 1-2 ครั้ง เพื่อร่วมกันติดตามแลกเปลี่ยนความคืบหน้าของงานและรวบรวมข้อมูล สรุปวิเคราะห์ข้อมูล สรุปปัญหาและวิธีแก้ไข

ประชุมคณะผู้วิจัยช่วยให้โครงการ สามารถเป็นแนวทางการศึกษาได้อย่างชัดเจนและเห็นภาพการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจนและแบ่งหน้าที่การทำงานได้สอดคล้องเหมาะสม นักวิจัยสามารถรับรู้ความคืบหน้าและข้อมูลที่เป็นปัจจุบันได้ตรงกัน ได้ร่วมรับรู้และแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่อง ได้ร่วมกันสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะ

3.2 แนะนำโครงการ

การแนะนำโครงการเพื่อแจ้งให้ส่วนราชการและชุมชนทราบ เพื่อการประสานงานรวมทั้งเพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิดและวัตถุประสงค์ของโครงการซึ่งมุ่งศึกษาข้อมูลร่วมกับชุมชน ตลอดจนเพื่อแสวงหากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและรวบรวมความคิดเห็นจากทุกฝ่าย

คณะผู้วิจัยแนะนำโครงการทั้งด้วยวิธีที่เป็นทางการคือ การแจ้งต่อหน่วยงาน ครู อาจารย์ในโรงเรียนจันจว้า ,หน่วยงานเทศบาลจันจว้า, จัดเวทีชุมชน และวิธีที่ไม่เป็นทางการ

กิจกรรมแนะนำโครงการการส่งผลให้ส่วนราชการ และผู้นำท้องถิ่นยินดีให้ความร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติงาน ชาวบ้านในชุมชนเกิดความไว้วางใจแนวคิด และวัตถุประสงค์ของโครงการ สนใจสอบถาม และให้ข้อมูลเพิ่มเติม หรือช่วยแนะนำบุคคลที่ควรตามสัมภาษณ์ต่อไป

3.3 เก็บข้อมูล

โครงการฯ ค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลัก 3 ส่วน คือ

3.3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเอกสารเดิมซึ่งเคยมีผู้ศึกษารวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 และเรื่องราวเวียงหนองล่องไว้ ตลอดจนเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง อาทิ เอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ตำนาน สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ทางคณะผู้วิจัยค้นคว้าข้อมูลเอกสารเหล่านี้โดยการค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลทางสื่อออนไลน์ และเอกสารจากแหล่งต่างๆ โดยเฉพาะจากหอสมุดหลายแห่ง ได้แก่ หอสมุดรถไฟ จังหวัดเชียงราย หอวัฒนธรรม 750 ปี จังหวัดเชียงราย บ้านจอมพล ป จังหวัดเชียงราย เทศบาลตำบลจันจว้า และหน่วยงานสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเชียงราย เป็นต้น

คณะผู้วิจัยอาศัยข้อมูลที่ค้นคว้าจากเอกสารเหล่านี้ช่วยวางแผนการศึกษา รวมทั้งช่วยวิเคราะห์เชื่อมโยง และสอบทวนข้อมูลดิบอื่นๆ ที่ได้จากแหล่งข้อมูลอีก 3 ส่วนได้เป็นอย่างดี

3.3.2 กระบวนการทำงานร่วมกับครู นักเรียน โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม คณะผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือ ครู และนักเรียนในโรงเรียนจันจว้าวิทยาคม โดยให้นักเรียนศึกษาข้อมูลจากวีดิทัศน์สงครามโลกครั้งที่ 2 และตำนานเวียงหนองล่องที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นมา หลังจากนั้นก็ได้ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามและได้มอบหมายให้นักเรียนจำนวน 35 คน ให้ทำการลงสำรวจพื้นที่ ที่มีผู้สูงอายุที่เคยผ่านเรื่องราวเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 มาแล้ว หลังจากนั้นก็ได้ให้นักเรียนรายงานหน้าชั้นเรียน ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้คณะผู้วิจัยและโรงเรียนในชุมชนมีกระบวนการมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล

3.3.3 กระบวนการทำงานร่วมกับประชาชนในตำบลจันจว้าและจันจว้าใต้ ด้วยเหตุที่คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษารวบรวมฐานข้อมูลเรื่องสงครามโลกและเวียงหนองล่องให้ได้สมบูรณ์ที่สุด ทำให้จำเป็นต้องใช้เวลาแทบทั้งหมดไปกับการสำรวจ การเก็บรวบรวม และจัดทำฐานข้อมูล ตลอดจนการศึกษาเอกสารจำนวนมาก การเข้าไปทำงานในเชิงลึกเพื่อผลักดันให้ประชาชนในตำบลจันจว้าและจันจว้าใต้ตระหนักถึงความสำคัญด้านประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่องได้จริง จึงเป็นเรื่องยากยิ่ง เว้นแต่ในกรณีบางหมู่บ้านจะมีผู้สูงอายุที่เคยได้ไปร่วมเหตุการณ์สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความสนใจและมีศักยภาพเบื้องต้นในด้านนี้อยู่แล้ว โครงการจึงจะสามารถช่วยส่งเสริมได้ อีกทั้งเห็นเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของหมู่บ้านอยู่แล้ว เมื่อคณะผู้วิจัยรับรู้แล้วย่อมสามารถเผยแพร่ขยายผลต่อไปในวงกว้างได้ กระบวนการทำงานร่วมกับประชาชนในวิธีที่เป็นไปได้จึงเป็นเพียงในระดับเบื้องต้น คือประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลร่วมสำรวจพื้นที่ ตลอดจนรับรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูล ทั้งนี้โดยวิธีการต่างๆ ได้แก่ การจัดเวทีประชาวิจารณ์ การสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลแบบไม่เป็นทางการและการร่วมสำรวจพื้นที่

1) การสัมภาษณ์ สืบเนื่องจากการศึกษาข้อมูลด้านพุทธิภูมิในส่วนต่างๆ ทำให้นักวิจัยได้รายชื่อผู้สูงอายุ ซึ่งเคยอยู่ในเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 และยังคงจำเรื่องราว เหตุการณ์ และสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เป็นอย่างดี ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุช่วยเติมรายละเอียดและเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างดียิ่ง

2) การจัดเวทีประชาคม เนื่องด้วยเงื่อนไขด้านเวลาอันจำกัดเมื่อเทียบกับพื้นที่วิจัยซึ่งครอบคลุมกว้างขวางมาก ทีมวิจัยจึงใช้วิธีจัดเวทีชุมชนระดับหมู่บ้านโดยอาศัยความร่วมมือจากครู นักเรียนโรงเรียนจันจว้าวิทยาคมหรือผู้นำชุมชนช่วยติดต่อนัดหมายเพื่อรวบรวมชาวบ้านในชุมชนเข้า

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ร่วมให้ข้อมูล และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ชุมชน

เวทีประชาคมเปิดโอกาสให้คณะผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านต่างๆ ของพื้นที่ โดยได้ข้อมูลจากผู้อยู่ในชุมชน ทำให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมกับชุมชน และสามารถได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อโครงการวิจัย การจัดเวทีทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับสงครามโลกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.4 การรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้ง 3 ส่วนข้างต้นแล้วคณะผู้วิจัยจึงรวบรวมและจัดเก็บให้เป็นระบบดังนี้

3.4.1 เรียบเรียงเรื่องราวประวัติศาสตร์ของสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อเชื่อมโยงกับพื้นที่เวียงหนองหล่ม โดยพิจารณาถึงความเชื่อมโยง ความสอดคล้อง และความขัดแย้งของข้อมูลจากแต่ละส่วนว่ามีเหตุผลความเป็นไปได้ที่หนุนเสริมหรือหักล้างกันอย่างไร

3.4.2 รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำวีดิทัศน์ เพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเวียงหนองหล่มเรื่องราวในสงครามโลกครั้งที่ 2

3.4.3 จัดทำแผนที่ โดยแผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของสงครามโลกครั้งที่ 2 ในบริเวณชุมชนเวียงหนองหล่ม

3.5 การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

เมื่อได้ทำการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลทั้งด้านพุทธิภูมิและข้อมูลในพื้นที่จริงเรียบร้อยแล้วทางคณะผู้วิจัยจึงได้เริ่มวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำแผนที่แหล่งประวัติศาสตร์ ข้อมูลเรื่องราวและภาพถ่าย มาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่สอง โดยการนำข้อมูลในพื้นที่จริงมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่ได้จากด้านพุทธิภูมิ และจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์เวียงหนองหล่มพร้อมทั้งวีดิทัศน์เรื่องราวแหล่งประวัติศาสตร์เวียงหนองหล่ม

3.6 เผยแพร่ข้อมูล

เมื่อทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลแล้วนั้น ทางคณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำแผนที่และวีดิทัศน์แหล่งประวัติศาสตร์เวียงหนองหล่มขึ้นมา เพื่อนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูล รวมถึงการรับฟังข้อคิดเห็นจากชุมชน โดยการจัดเวทีเสวนา แหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ของเวียงหนองหล่ม โดยการนำเสนอข้อมูลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาในโครงการ ให้ผู้ร่วมเสวนาที่เป็นตัวแทนจากชุมชนในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ที่สนใจ ได้เสนอความคิดเห็นในข้อมูลที่ได้จัดทำในโครงการ เพื่อเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยโครงการ “การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งรวบรวมจากแหล่งความรู้ และข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ และส่วนที่ 2 ข้อมูลจากการลงพื้นที่ในชุมชน เป็นการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคนในชุมชน โดยได้ผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

4.1.1 บริบทชุมชนเวียงหนองล่อง

1) **ลักษณะภูมิประเทศ** ลักษณะภูมิประเทศของเทศบาลตำบลจันจว้าสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1) พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำจันและแม่น้ำคำ จัดเป็นพื้นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์เนื่องด้วยมีสายน้ำจัน และน้ำคำที่ไหลมาจากเทือกเขาสูงทางด้านตะวันตกลงมาหล่อเลี้ยงพื้นที่จึงเหมาะสำหรับการเพาะปลูก โดยสามารถทำการปลูกข้าวได้ถึงปีละ 2 ครั้ง

1.2) พื้นที่ที่เป็นเนินเขาเตี้ยอยู่ทางทิศตะวันออกเนินเขาดังกล่าวทอดตัวยาวตั้งแต่ อำเภอแม่จัน พาดผ่านพื้นที่ของเทศบาลตำบลจันจว้า และทอดยาวไปจนถึงเขตอำเภอเชียงแสน

1.3) พื้นที่ที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำได้แก่บริเวณทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเทศบาลตำบลจันจว้า ซึ่งเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ของอำเภอแม่จันมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 10,000 ไร่ ประกอบด้วยหนองน้ำ ทุ่งหญ้า และป่าพรุน้ำจืด ชาวบ้านเรียกว่า “เมืองหนอง หรือ เวียงหนองล่อง” ซึ่งจากลักษณะภูมิประเทศทั้ง 3 ลักษณะทำให้เวียงหนองล่องเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการทำการเกษตรและอีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่น่าท่องเที่ยว เช่น เวียงหนองล่องปางควาย เป็นต้น

2) **ประชากร** เทศบาลตำบลจันจว้ามีประชากรทั้งสิ้น 15,346 คน จำนวนครัวเรือน 5,457 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 7,345 คน และหญิง 8,001 คน

3) **สภาพเศรษฐกิจและสังคม** ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนาข้าว ซึ่งสามารถปลูกได้ถึง 2 ครั้งต่อปี นอกจากนี้ยังมีการเพาะปลูกพืชอื่นๆ เช่น พืชผัก ถั่วลิสง ข้าวโพด กก หรือ ผลไม้ เป็นต้น ฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวมประชากรอยู่ในระดับปานกลาง ฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวมประชากรอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้า เช่น กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มยาสมุนไพร หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น แหนม แคบหมู ข้าวแต่น เป็นต้น สภาพสังคมประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทลื้อ (คนยอง) ที่อพยพมาจากลำพูนแต่มีบางกลุ่มที่มาจากเชียงใหม่ (บ้านป่าสักหลวง) มาจากลำปาง (บ้านกิวพร้าว) เป็นต้น

4) ที่ตั้ง และเขตการปกครอง

พื้นที่เทศบาลตำบลจันจว้า ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่จันมาทางทิศตะวันออกประมาณ 12 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 128 ตารางกิโลเมตร หรือ 80,000 ไร่ เขตปกครอง มีพื้นที่ครอบคลุม 2 ตำบล 23 หมู่บ้านดังนี้ ตำบลจันจว้า มี 11 หมู่บ้าน ตำบลจันจว้าใต้ มี 12 หมู่บ้าน อาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ทิศเหนือติดกับตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน และตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน ทิศตะวันออกติดกับตำบลท่าข้าวเปลือก อำเภอแม่จัน ทิศตะวันตกติดกับตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน ทิศใต้ติดกับตำบลจอมสวรรค์ อำเภอแม่จัน

5) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

เทศบาลตำบลจันจว้ามีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญดังต่อไปนี้

5.1) เวียงหนองล่อง

พื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่อง ปัจจุบันมีพื้นที่ประมาณ 10,000 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 2 อำเภอได้แก่ อำเภอแม่จัน และอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ถือเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย และภาคเหนือ มีความหลากหลายทางชีวภาพพบว่า ในพื้นที่นี้มีพรรณพืชทั้งหมดจำนวน 286 ชนิด มีปลาจำนวน 22 ชนิด มีนกจำนวน 96 ชนิด สภาพพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่องมีทั้งพื้นที่ที่เป็นพื้นน้ำ ป่าพรุน้ำจืด สันดอนกลางน้ำ และส่วนที่ถูกวัชพืชปกคลุมหนาแน่นลอยอยู่บนผิวน้ำโดยที่ผู้คนสามารถเดินไปมาข้างบนได้ ภาษาท้องถิ่นเรียก “บึง” นอกจากนี้ยังมีการค้นพบแหล่งโบราณคดีจำนวน 34 แห่ง ในปี พ.ศ. 2552 – 2553

5.2) ปางควาย

ปางควาย คือ บริเวณที่ชาวบ้านนำควายมาพักในตอนกลางคืน ก่อนที่จะปล่อยออกไปหากินในตอนเช้า โดยมีบ้านพักชั่วคราวสำหรับผู้เลี้ยงอยู่ในปางควายเพื่อดูแลสัตว์เลี้ยงของตน ปางควายที่พบมีการตั้งกระจายโดยรอบบริเวณเวียงหนองล่อง หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลจันจว้าที่ยังมีปางควายริมเวียงหนองล่องได้แก่ บ้านป่าสักหลวง บ้านป่าถ่อน บ้านต้นยาง และบ้านห้วยน้ำราก เป็นต้น

5.3) หนองมนโนราห์

หนองมนโนราห์ชาวบ้านมีเรื่องเล่าสืบทอดกันมาว่าพบหินบริเวณริมเนินเขาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหนอง ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นแท่นอาบน้ำของนางมโนราห์ จึงตั้งชื่อหนองว่า “หนองมนโนราห์” ที่ตั้งอยู่เขตบ้านป่าสักหลวง หมู่ที่ 2 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยได้มีการขุดลอก และปรับปรุงทัศนให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับการพักผ่อนของชุมชนที่ร่มรื่นสวยงาม

5.4) หนองเขียว

หนองเขียว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของโรงเรียนจันจว้าวิทยาคม ระหว่างบ้านป่าสักหลวง หมู่ที่ 2 และบ้านกิวพร้าว หมู่ที่ 4 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

5.5) วัดพระศพล (วัดป่าหมากหน่อ)

วัดพระศพล หรือ วัดป่าหมากหน่อ ลักษณะพื้นที่เป็นเกาะริมเวียงหนองล่องที่ตั้งอยู่บริเวณบ้านห้วยน้ำราก หมู่ 4 ตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

5.6) วัดพระธาตุตอญู่แก้ว

ตั้งอยู่บ้านป่าสักหลวงหมู่ที่ 1 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ถือเป็นโบราณสถานที่เก่าแก่คู่บ้านคูเมืองของอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยมี การกล่าวถึงในคำขวัญประจำอำเภอแม่จัน ไว้ว่า “พระธาตุออยแก้วคู่บ้าน แม่น้ำจันคูเมือง ลั่นจี้ หวานลือเลื่อง รุ่งเรืองวัฒนธรรม”

5.7) พระเจดีย์ศรีสองเวียง

ตั้งอยู่บ้านก๊วกพร้าว หมู่ที่ 4 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ได้สร้างพระเจดีย์ศรีสองเวียงขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด

5.8) ศูนย์จันจว้าศึกษา (ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช)

ศูนย์จันจว้าศึกษาจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 เปิดให้บริการแก่นักเรียน ชุมชน และผู้ที่สนใจในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545 และในปี พ.ศ. 2548 ได้มีการเปิดให้บริการห้องพิพิธภัณฑ์ พื้นดินเวียงหนองหล่ม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องใน วโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมายุครบ 84 พรรษา

6) ดินแดนแห่งตำนานโยนกนคร

บริเวณพื้นที่เขตเทศบาลตำบลจันจว้านั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับตำนานโยนกนคร หรือ ตำนานสิงหนวัติกุมาร โดยมีพื้นที่ที่ประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นที่ตั้งของเมืองโยนกนครในตำนาน ซึ่งเรียกว่า เมืองหนอง หรือเวียงหนองหล่ม ลักษณะของพื้นที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ บริเวณ โดยรอบพบแหล่งโบราณคดีจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบหนองน้ำร้อนที่เกิดจากรอยเลื่อนแม่จัน- เชียงแสน ดังนั้นจึงเป็นมูลเหตุให้ประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นที่ตั้งของเมืองโยนกนคร โดยในสมัยของพระองค์มหาชัยชนะกษัตริย์ที่ปกครองเมืองโยนกนคร ได้มีประชาชนชาวเมืองจับ ปลาไหลเผือกตัวโตเท่าลำต้นตาล ยาว 7 วา ได้มีการนำมาแบ่งกันกินภายในเมืองอันเป็นเหตุให้เกิด แผ่นดินไหวอย่างรุนแรงทำให้บ้านเมืองถล่มจมลงกลายเป็นหนองน้ำใหญ่ แต่ยังมีเหลือแม่ข่ายคนหนึ่งที่ ไม่ได้กินที่รอดชีวิตมาได้ ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นบ้านของแม่ข่ายที่ตั้งนั้นปัจจุบันได้แก่ วัด พระทศพล หรือวัดหนองตุ้มคำ หรือวัดป่าหมากหน่อ

7) ข้อมูลเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2

สงครามโลกครั้งที่สองในประเทศไทย เรื่องราวเริ่มขึ้นจากสงครามโลกครั้งที่สองใน ยุโรปที่เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2482 โดยสถานการณ์ในประเทศไทยเริ่มในวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2483 เมื่อ คณะนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง รวมทั้ง ประชาชนร่วมกันเดินขบวนเรียกร้องรัฐบาลเรียกเอาดินแดนคืนจากฝรั่งเศสจากเหตุการณ์ ร.ศ. 112 เช่น เสียมราชู พระตะบอง จำปาศักดิ์ เป็นต้น จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีและผู้ บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้น ได้ส่งทหารข้ามพรมแดนเข้าไปยึดดินแดนคืนทันที ท่ามกลางกระแส ชาตินิยมอย่างหนัก เพลงปลุกใจในเวลานั้นได้ถูกเปิดอย่างต่อเนื่องเกิดการยิงต่อสู้กันอย่างหนัก ระหว่างทหารไทยกับทหารฝรั่งเศส เครื่องบินรบของฝ่ายไทยและฝรั่งเศสได้ปะทะกันในสมรภูมิภาค ตะวันออก การต่อสู้ยังคงดำเนินไปถึงปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2484 ไม่มีทีท่าว่าจะสงบ ทางญี่ปุ่น แสดงเจตจำนงเข้ามาใกล้เคียงความขัดแย้ง เหตุการณ์ได้จบลงโดยที่ฝรั่งเศสได้มอบดินแดนบางส่วน คืนให้แก่ไทย ฝ่ายไทยจึงจัดการปกครองเป็น 4 จังหวัด คือ จังหวัดพิบูลสงคราม จังหวัดพระตะบอง จังหวัดนครจำปาศักดิ์ และจังหวัดลานช้าง หลังการเข้ามามีบทบาทของญี่ปุ่นในเหตุการณ์นี้ เป็นที่ คาดหมายว่าญี่ปุ่นจะยatraทัพเข้าสู่ประเทศไทยในอนาคต ซึ่งในระยะแรกกองทัพญี่ปุ่นยังไม่อาจ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

บุกเข้ามาได้ ทางญี่ปุ่นเองได้ประกาศว่าไม่ต้องการยึดครองประเทศไทยแต่จะขอใช้ไทยเป็นทางผ่านไป
ยังพม่าและอินเดียเท่านั้น การต่อสู้ทำท่าว่าจะยืดเยื้อต่อไป จนกระทั่งอัครราชทูตญี่ปุ่นเดินทางมาพบ
นายกรัฐมนตรี พร้อมกับคำขู่ว่าญี่ปุ่นได้เตรียมเครื่องบินทิ้งระเบิดไว้ 250 ลำที่ไซ่ง่อน เพื่อจะมาทิ้ง
ระเบิดกรุงเทพฯ ถ้าไทยไม่ยอมให้ผ่าน รัฐบาลไทยเห็นว่าไม่อาจต้านทานกองกำลังญี่ปุ่นได้นาน จึงยอม
ยุติการต่อสู้ และประกาศทางวิทยุให้ทุกฝ่ายหยุดยิง ในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2485 ในอีก 4 วัน
ต่อมา และได้ร่วมทำพิธีลงนามร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในวันที่ 21 ธันวาคม สถานการณ์ผลจาก
สงครามทวีความรุนแรงขึ้นอัครราชทูตญี่ปุ่นได้ชักชวนรัฐบาลไทยให้ร่วมลงนามเป็นพันธมิตรทาง
การทหารกับฝ่ายอักษะอย่างเต็มตัวโดยมีการลงนามโดยผ่านสถานทูตญี่ปุ่นและเยอรมันประจำ
กรุงเทพฯ และได้ยกเลิกความสัมพันธ์กับประเทศกลุ่มฝ่ายสัมพันธมิตรทั้งหมด ประเทศไทยได้เซ็น
สัญญาความร่วมมือกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจึงมาตั้งทัพในไทยฐานะพันธมิตรอีกทั้งนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นฮิเดกิ โทโจ
ได้เดินทางมาเยือนกรุงเทพฯ และได้เจรจาวางแผนและแบ่งเขตการรบกับไทย นัยว่าเพื่อหวังจะได้รับ
การสนับสนุนจากรัฐบาลไทยตามที่ตกลงไว้ในสนธิสัญญา ในการเจรจาสรุปได้ว่ากองทัพไทยต้องถูก
ส่งไปรบที่เชียงตุงตามข้อตกลงแบ่งเขตการรบที่ทำไว้กับญี่ปุ่น ประเทศไทยได้ก่อตั้งสหรัฐอเมริกาเดิม ส่วน
อังกฤษได้มอบภารกิจในการต้านทานกองทัพญี่ปุ่นในสหรัฐอเมริกาเดิมให้กับกองทัพจีนซึ่งเป็นฝ่าย
พันธมิตร และเป็นประเทศคู่สงครามกับญี่ปุ่นมาก่อน กองทัพดังกล่าวเป็นกองทัพจีนฝ่ายก๊กมินตั๋ง
ภายใต้การบังคับบัญชาของจอมพลเจียงไคเช็ค โดยมอบให้กองพลที่ 93 เป็นหน่วยรับผิดชอบ ดังนั้น
การรบในพื้นที่สหรัฐอเมริกาเดิมในสงครามมหาเอเชียบูรพา จึงเป็นการรบระหว่างกองทัพพายัพของไทย
กับกองพลที่ 93 ของจีนฝ่ายก๊กมินตั๋งโดยตรง ซึ่งในขณะนั้นการเตรียมการทำสงครามของไทยได้มีการ
เตรียมพื้นที่การรบเส้นทางเมียวดี และเส้นทางสู่เชียงตุง โดยมีการจัดตั้งหน่วยกองกำลังทางบกและ
ทางอากาศ เมื่อประเทศไทยได้เซ็นสัญญาร่วมรบกับญี่ปุ่นแล้วกองทัพไทยต้องถูกส่งไปรบที่เชียงตุง
กองพลทหารม้าส่งมอบกองพันทหารม้าที่ 5 และกองพันทหารช่างที่ 1 ให้ขึ้นสมทบกับกองพลที่ 2
ส่วนกองพลทหารม้าเองได้รับมอบภารกิจให้ไปเป็นกองหนุนของกองพลที่ 3 จึงย้ายไปเข้าที่ตั้งที่
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย กองพลที่ 4 ซึ่งรวมพลอยู่ที่เชียงราย เริ่มเคลื่อนที่รุกผ่านแนวพรมแดน
ทางอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยแบ่งเส้นทางเดินทัพเป็น 2 สาย คือ กรมทหารราบที่ 13
เคลื่อนที่ทางซ้าย รุกเข้าทางแม่สาย – ท่าขี้เหล็ก – บ้านขาว – เมืองฮายใต้ – เมืองฮายเหนือ – ดอย
กองมู – เมืองพยาก เส้นทางเดินทัพไม่มีถนนต้องเดินเท้าบุกป่ามีการปะทะกับข้าศึกตลอดเส้นทางกรม
ทหารราบที่ 3 เคลื่อนที่ทางขวารุกเข้าทางแม่สาย – เมืองโก – เมืองเลน – เมืองพยาก เป็นการ
เคลื่อนทัพตามเส้นทางถนนกองพลที่ 3 ส่งกำลังเคลื่อนที่ขึ้นไปอยู่ระหว่างเมืองฮองลิก และเชียงราย
ย้ายกองพลทหารม้าจากจังหวัดเชียงใหม่ไปอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และมอบหมายให้ไปรักษา
เส้นทางจากอำเภอแม่สายไปเมืองเลน กองบัญชาการกองทัพพายัพเคลื่อนที่จากจังหวัดลำปางมาตั้งที่
จังหวัดเชียงรายกองพลที่ 2 ซึ่งกลับมาขัดตาทัพที่จังหวัดเชียงใหม่ไปจังหวัดเชียงรายและให้เคลื่อนที่
ไปอยู่ที่เมืองพยาก เพื่อเป็นกองหนุนของกองทัพพายัพเนื่องจากกองพลที่ 4 ปฏิบัติการรบมาเป็น
เวลานานต้องเคลื่อนที่ผ่านถิ่นทุรกันดาร ทหารเกิดความอดโรยและป่วยเป็นไข้มาลาเรียเป็นจำนวน
มาก กองทัพพายัพจึงให้กลับมาพักฟื้นพักกำลังที่อำเภอพะเยา จังหวัดเชียงราย และให้กองพลที่ 2 ซึ่ง
เป็นกองหนุนอยู่ที่เมืองเลนและเมืองพยาก มารักษาเมืองยองแทนกองพันทหารม้าที่ 4 กรมทหารม้า
ที่ 46 กองพลทหารม้าได้เคลื่อนที่เข้าเมืองเชียงตุงภายหลังจากที่กองพลที่ 3 ยึดเมืองเชียงตุงได้แล้ว

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

3 วัน และได้รับคำสั่งให้เคลื่อนที่กลับมาสมทบกับกองพลทหารม้าที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย หลังจากกองพลที่ 3 เข้ายึดเมืองเชียงตุงได้ในเดือนมิถุนายน 2485 แล้วกองทัพพายัพมีคำสั่งให้เคลื่อนย้ายกองพลที่ 3 กลับมาซัดตาทัพที่เชียงใหม่เพื่อเตรียมปฏิบัติการทางเชียงรายต่อไป เมื่อไทยประกาศสงครามอย่างเต็มตัวกับฝ่ายสัมพันธมิตร ทางสหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้ส่งเครื่องบิน ปี 24, ปี 29 และ Vickers Windsor ฝ่ายสัมพันธมิตรจึงได้ทำการทิ้งระเบิดทำลายสนามบิน ชุมทางรถไฟ ท่าเรือ สะพาน อันเป็นปมคมนาคมเพื่อตัดเส้นทางลำเลียงของญี่ปุ่น พระนครและธนบุรีถูกเครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรโจมตีทิ้งระเบิด ระหว่างปี พ.ศ. 2485 ถึง 2488 รวม 34 ครั้งด้วยกัน

สงครามโลกครั้งที่ 2 จบลงโดยในวันที่ 9 สิงหาคม 2488 หลังจากที่สหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดปรมาณูสองลูกเมื่อวันที่ 6 และ 9 สิงหาคมที่เมืองฮิโรชิมาและนางาซากิ ส่งผลให้เมืองฮิโรชิมาและผู้เสียชีวิตและบ้านเมืองเสียหายยับเยิน พระจักรพรรดิฮิโรฮิโตะทรงเรียกร้องให้คณะรัฐบาลญี่ปุ่นยอมจำนนโดยไม่มีเงื่อนไขเพื่อรักษาชาติพันธุ์ญี่ปุ่นให้ยอมรับ “ข้อตกลงพอตสดัม” (Potsdam Declaration) และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ มาโมรุ ชิเกะมิตสึ (Mamoru Shigemitsu) กับ นายพลโยชิจิโร คูเมซุ (Yoshijiro Umezumi) ลงนามในสัญญาสงบศึก (Japanese Instrument of Surrender) กับ นายพล แมคอาเธอร์ (Douglas MacArthur) ท่ามกลางสักขีพยานจากประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรอื่น ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย บนคาบฟ้าเรือประจัญบาน มิสซูรี (USS Missouri) เหนืออ่าวโตเกียวในวันที่ 2 กันยายน 2488 ซึ่งได้มีการเผยแพร่ไปทั่วโลก

4.2 ข้อมูลในชุมชนพื้นที่

ข้อมูลในชุมชนของพื้นที่การวิจัยนั้นเป็นข้อมูลที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนจันจว้าวิทยาคม และผู้สูงอายุในชุมชน

4.2.1 กระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนจันจว้าวิทยาคม

1) กระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนจันจว้าวิทยาคม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 265 ชุด เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ สามารถสรุปผลข้อมูลได้ดังนี้

เด็กหญิงชนัฐดา ทายะนา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 2 โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม “ในครอบครัวมีผู้สูงอายุจำนวน 1 คน มีอายุ 80-90 ปีปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่บ้านป่าสักหลวง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ในอดีตผู้สูงอายุในครอบครัวมีประสบการณ์ผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 และในหมู่บ้านที่พักอาศัยอยู่มีแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 แหล่งประวัติศาสตร์ที่เวลานั้นก็คือ ร่องชื่อหน้าป่าช้า”

เด็กหญิงพรณิภาพร ท่าดีสม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้อง 1 โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม “ในครอบครัวมีผู้สูงอายุจำนวน 2 คน มีอายุระหว่าง 70-80 ปีปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่บ้าน ในอดีตผู้สูงอายุในครอบครัวมีประสบการณ์ผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 ในอดีตผู้สูงอายุได้มีเรื่องราวที่ผ่านประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 โดยได้รับกับพม่าโดยเกณฑ์ประชาชนไปรบและหาบของหรือเสบียงอาหาร”

นายลัทธพล กันริยะภาค นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้อง 1 โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม “ในครอบครัวมีผู้สูงอายุจำนวน 1 คน มีอายุระหว่าง 70-80 ปีปัจจุบันพักอาศัยอยู่ที่บ้านใน

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

อดีตผู้สูงอายุในครอบครัวไม่มีประสบการณ์ผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ในหมู่บ้านที่พักอาศัยอยู่จะมีแหล่งประวัติศาสตร์โลกครั้งที่ 2 แหล่งประวัติศาสตร์ที่ว่ำนั่นก็คือ เวียง และหลุมหลบภัย”

เด็กหญิงมินตยา ดวงสวัสดิ์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ห้อง 2 โรงเรียนจันทวีวิทยาคม “ในครอบครัวมีผู้สูงอายุจำนวน 2 คน มีอายุ 70-80 ปีปัจจุบันพักอาศัยอยู่ หมู่ 4 บ้านห้วยน้ำราก ในอดีตผู้สูงอายุในครอบครัวมีประสบการณ์ผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 และในหมู่บ้านที่พักอาศัยอยู่มีแหล่งประวัติศาสตร์โลกครั้งที่ 2 แหล่งประวัติศาสตร์ที่ว่ำนั่นก็คือ อยู่แถวอำเภอแม่สาย ทางฝั่งพม่า เมืองเชียงตุงและบ้านแม่คำหลักเจ็ด และผู้สูงอายุในครอบครัวมีเรื่องราวที่เคยผ่านประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 มาแล้วก็คือ ตอนนั้นคุณยายมีอายุเพียง 5 ขวบ ต้องหลบหนีจากการต่อสู้ของไทยและอังกฤษไปอยู่ที่ดงต้นผึ้ง ตาและยายได้เล่าให้ฟังว่า ทหารไทยไปตั้งฐานอยู่ที่บ้านป่าแดดดอนแก้ว ขณะนั้นทหารญี่ปุ่นได้ยิงระเบิดใส่เฮลิคอปเตอร์ของสหรัฐที่บ้านแม่คำหลักเจ็ด ตอนนั้นยายเอากล้วยไปขายให้ทหารไทยที่มาพักอาศัยอยู่บ้านป่าแดดดอนแก้ว หวีละ 1 บาท ปัจจุบันคุณตาอายุ 76 ปี คุณยาย อายุ 73 ปี”

จากข้อมูลการสัมภาษณ์นักเรียนโรงเรียนจันทวีวิทยาคม จะเห็นได้ว่ามีผู้สูงอายุในชุมชนของนักเรียนได้มีประสบการณ์ผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีอายุประมาณ 70 ปีขึ้นไป โดยที่ชุมชนในพื้นที่มีแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 คือหลุมหลบภัย และร่องน้ำคูคลองที่อยู่บริเวณชุมชน ที่ใช้เป็นหลุมหลบภัยได้ นอกจากนี้บริเวณเวียงหนองหล่มยังเป็นเส้นทางเดินทัพของทหาร และชาวบ้านในชุมชนได้ไปเป็นลูกหาบขนเสบียงให้แก่ทหารอีกด้วย

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนจันทวีวิทยาคม ด้วยการลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วนำเสนอข้อมูลหน้าชั้นเรียนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีกระบวนการดังต่อไปนี้

- 2.1) นักเรียนศึกษาวิดิทัศน์ที่ทางคณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลหตุยภูมิ และจัดทำเป็นวิดิทัศน์ก่อนการลงพื้นที่วิจัย
- 2.2) นักเรียนได้ตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นในการชมข้อมูลผ่านสื่อวิดิทัศน์
- 2.3) จัดแบ่งกลุ่มนักเรียนเพื่อลงพื้นที่หาข้อมูลเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชนของตนเอง โดยมีอาจารย์และคณะผู้วิจัยติดตามลงพื้นที่ด้วย
- 2.4) นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ในชุมชนมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

ผลการลงพื้นที่ในชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนจันทวีวิทยาคม ที่ได้ทำการแบ่งกลุ่มเป็น 7 กลุ่ม เพื่อสัมภาษณ์และหาข้อมูลในชุมชน สามารถนำเสนอข้อมูลหน้าชั้นเรียนซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. นายตีบ อุ่นญาติ อายุ 94 ปี บ้านเลขที่ 92 ม.5 บ้านหนองบึง ต.จันทวีใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย 57270

เล่าถึงเหตุการณ์ในอดีตไว้ดังนี้ ในสมัยก่อนชาวบ้านทำการขุดคูเมืองไว้ล้อมรอบหมู่บ้าน เพื่อไม่ให้ช้างหรือสัตว์ต่าง ๆ เข้ามาทำร้าย หรือขโมยกินพืชพันธุ์ธัญญาหารภายในหมู่บ้าน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการปล่อยระเบิดใจกลางของหมู่บ้านมีคนบาดเจ็บมากมาย ชาวบ้านจึงขุดดิน

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ทำเป็นโพรงเพื่อทำเป็นที่หลบซ่อนหรือหลุมหลบภัย จัดแบ่งเวรยามขึ้นคอยสังเกตการณ์บนต้นไม้แล้ว มีการผลัดเปลี่ยนเวรยามกัน ส่งสัญญาณโดยใช้ไม้ตีกะหลักกะลือให้เกิดเสียงดังเตือนภัยจากจุดหนึ่ง ไปยังอีกจุดหนึ่งให้ทั่วบริเวณหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านได้ยินเสียงเตือนดังกล่าว ชาวบ้านจะพากันหลบเข้าไปอยู่ในหลุมหลบภัย หรือหลบอยู่ในคูเมืองซึ่งขุดไว้รอบบริเวณหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังเล้าถึงเหตุการณ์ต่อไปอีกว่า สงครามโลกครั้งที่ 2 มีระยะเวลาในการเกิดสงครามเป็นเวลา 5 ปี สภาพการค้าขายไม่ดีต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ หรือต้องพรางตัว ภูมิปัญญาของคนในอดีตใช้กลบวางไว้บนหลังคาโรงสีข้าวแล้วจุดไฟเผาให้ลูกไหม้เพื่อให้เกิดควันสีดำปกคลุมท้องฟ้าเป็นสีดำสนิท ทำลายทัศนวิสัยในการมองเห็นของเครื่องบินทหารอังกฤษทำให้ล่าบากมองไม่เห็นทาง และมีทหารญี่ปุ่นมาช่วยในการทำสงครามกับอังกฤษ

2. นางติ กันแก้ว อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 138 ม.4 บ้าน กิ้วพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน

จ.เชียงราย

เล่าถึงประสบการณ์ในสมัยที่อายุได้ 7 ขวบ มีการสร้างกระต๊อบหรือหลุมหลบภัยไว้ขุดทำหลุมหลบภัยมีทางเดินแคบ ๆ ประมาณ 1 เมตร เป็นทางเข้าแล้วใช้บันไดไต่ลงไปหลุมหลบภัย เมื่อมีสัญญาณเตือนภัยด้วยการตีกะหลัก ทุกคนจะหลบเข้าไปอยู่ในหลุมหลบภัย นอกจากนี้ก็มีกฎไม่ให้พูดคุยกัน ห้ามออกจากบ้าน ห้ามตากผ้าสีขาว เพราะเมื่อมีเครื่องบินของทหารผ่านมาแล้วเห็นผ้าสีขาวจะทราบทันทีว่าเป็นชุมชนมีคนอาศัยอยู่จะทิ้งระเบิดลงมาทันที ซึ่งการเกิดสงครามครั้งนี้เป็นเพียงทางผ่านของทหารไปยังประเทศพม่า และในอดีตมีทหารมาตั้งค่ายที่วัดกิ้วพร้าว และโรงเรียนบ้านกิ้วพร้าว โดยตั้งค่ายไว้เพื่อเป็นเวรยาม ทหารตั้งค่ายในที่นี้เป็นเวลาปีกว่า ๆ

3. นายสม กันแก้ว อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 138 ม.4 บ้านกิ้วพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน

จ.เชียงราย

เล่าถึงเหตุการณ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ไว้ว่าในสมัยนั้นเวลาเกิดสงครามครอบครัวของคุณตาจะสร้างหลุมหลบภัยไว้บริเวณใกล้บ้านโดยใช้บันไดไต่ลงไปหลุม และจะมีสัญญาณเตือนภัยโดยการตีกะหลักของทหารหรือเวรยามในหมู่บ้าน แต่การเกิดสงครามครั้งนั้นเป็นแค่ทางผ่านจึงทำให้สงครามยุติลงอย่างสงบ

4. พระครูประสิทธิ์ บุญญาคม อายุ 68 ปี วัดกิ้วพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

เล่าถึงเหตุการณ์ไว้ว่า หลุมหลบภัยสร้างไว้ใต้ถุนบ้านหรือรอบ ๆ บ้าน โดยการขุดหลุมลงไปแล้วเตรียมนำเอาน้ำพริก ข้าวสารอาหารแห้งเตรียมไว้ตลอด เผื่อมีภัยคุกคามหรือเกิดสงคราม ชั่วเหล็กที่บ้านแม่คำ อ.แม่จัน มีการทิ้งระเบิดทำให้ชาวบ้านหวาดกลัว ทุก ๆ บ้านจึงต้องขุดหลุมหลบภัยแล้วนำดินกล้วมาพาดไว้บนหลุม เพื่อเตรียมเป็นที่หลบภัยเวลาที่เกิดสงครามมีการยิงปืนใหญ่หรือทิ้งระเบิดเมื่อถูกตึกถล่มมันจะไม่ระเบิด

5. นายบุญมา เตชะชื่น อายุ 92 ปี บ้านเลขที่ 136 ม.4 บ้านกิ้วพร้าว ต. จันจว้าใต้ อ.แม่จัน

จ.เชียงราย

เล่าถึงประสบการณ์ของตนดังนี้ ตอนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นครอบครัวของคุณตาจะช่วยกันขุดหลุมเป็นที่หลบภัยจากข้าศึก เวลาเครื่องบินมาจะมียามส่งสัญญาณเรียกให้เข้าไปอยู่ในหลุมหลบภัย จนกว่าเหตุการณ์ภายนอกจะสงบลง หรือเสียงเครื่องบินไปหมดแล้ว

6. นายตำบลอ วัณญา อายุ 65 ปี บ้านเลขที่ 43 ม.11 บ้านป่าถ่อน ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

เล่าให้ฟังว่าเดิมคุณตาเป็นคนบ้านกัวพร้าว แต่เมื่อเกิดศึกสงครามคุณตาและครอบครัวซึ่งมีบ้านอยู่ใกล้สะพานเหล็ก (ซัวเหล็กแม่น้ำจัน) บ้านกัวพร้าว มีทหารมาตั้งค่ายบริเวณนั้น เมื่อมีการทิ้งระเบิดสะพานเหล็กเสียหาย คุณตาและครอบครัวจึงได้ย้ายมาอยู่บ้านป่าถ่อนจนถึงปัจจุบัน

7. นายกาบแก้ว ต๊ะต่องใจ อายุ 76 ปี บ้านเลขที่ 73 ม.4 บ้านกัวพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

เล่าเหตุการณ์ตอนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่า คุณตาและครอบครัวจะช่วยเหลือกันขุดหลุมโดยดูว่าถ้าครอบครัวมีสมาชิกหลายคนก็ขุดหลุมกว้าง ๆ ขุดไว้บริเวณบ้านใครบ้านมัน แล้วนำไม้หรือกิ่งไม้มาปิดปากหลุมไว้ แล้วนำดินมาถมอีกชั้นเพื่อความแน่นหนาแข็งแรง

8. นางบัวถา ต๊ะต่องใจ อายุ 74 ปี บ้านเลขที่ 73 ม.4 บ้านกัวพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

เล่าถึงเหตุการณ์ระหว่างสงครามให้ฟังว่า ช่วงที่เกิดสงครามคุณยายและครอบครัวจะขุดหลุมไว้ใต้ถุนบ้าน แล้วนำไม้มาบังปากหลุม นำดินมาถมทับอีกชั้นหนึ่ง จากนั้นก็ขุดหลุมเป็นช่องเล็กๆ ให้สมาชิกในบ้านสามารถเดินเข้าไปหลบภัยในเวลาที่เกิดสงครามซึ่งจะมียามส่งสัญญาณตึกะหลักให้ลงหลุมหลบภัย

9. นายบุญละ กันแก้ว อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 91 ม.4 บ้านกัวพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

เล่าเวลาเกิดสงครามจะมียามส่งสัญญาณเรียกเวลาเกิดสงครามโดยทหารจะเปลี่ยนเวรกันตอนเวลาเครื่องบินมาคุณตาจะลงไปอยู่ใต้หลุม แล้วรอจนเครื่องบินบินไปจึงขึ้นมา

10. นางเกต กันแก้ว อายุ 83 ปี บ้านเลขที่ 42 ม.4 บ้านกัวพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

เล่าถึงประสบการณ์ที่มีระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนี้ ในช่วงเวลาที่เกิดสงครามคุณยายและครอบครัวจะอพยพไปรวมตัวกับชาวบ้านที่โรงเรียนบ้านกัวพร้าว โดยมีทหารคุ้มครองตลอดเวลาแต่ก็ทำให้รู้สึกถึงการพลัดพรากไประยะหนึ่ง

11. นางอิน ไพศาล อายุ 65 ปี และนางเกียงคำ แก้วคำ อายุ 66 ปี บ้านเลขที่ 249 ม.4 บ้านกัวพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

เล่าถึงสิ่งที่รับรู้มาจากผู้ใหญ่ในยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่า เมื่อตอนเกิดสงครามนั้นครอบครัวของคุณยายจะขุดหลุมไว้ที่หน้าบ้าน โดยนำเอาใบมะพร้าวมาปิดปากหลุมให้ทึบและมีดสนิทเพื่อหลบภัยเมื่อยามเครื่องบินบินผ่านมา และป้องกันข้าศึกไม่ให้เห็น

12. นายแก้ว ไชยรินทร์ อายุ 84 ปี บ้านเลขที่ 262 ม.4 บ้านกัวพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

เล่าสิ่งที่เกิดขึ้นจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่า หากมีสัญญาณเตือนภัยจากยามกลางหมู่บ้านที่ผลัดเวรกันวันละ 8 คน แบ่งอยู่ก่อนถึงซัวเหล็ก 4 คน และกลางหมู่บ้าน 4 คน เวลาเครื่องบินมาจะตึกะหลักบอกชาวบ้านให้เข้าไปหลบในหลุมหลบภัยที่ขุดเตรียมไว้บ้านใครบ้านมัน หรือคูเมืองที่ขุดไว้รอบหมู่บ้าน

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

13. นายบุญส่ง จันทาพูน อายุ 84 ปี บ้านเลขที่ 49 ม. 6 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
เล่าให้ฟังว่า เมื่อตอนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านยังเป็นเด็กอายุประมาณ 13-14 ปี จำรายละเอียดไม่ค่อยได้ รู้แต่ว่าทุกบ้านจะต้องซุกหลุมหลบภัยไว้ เครื่องบินอังกฤษผ่านมาทุกวันจะมี ยามขึ้นอยู่บนร้านที่ต้นไม้ ถ้าเครื่องบินผ่านมาเขาจะตีกระโหลกหรือไม้ไผ่เพื่อให้เกิดเสียงดังเป็นการ เตือนผู้คนในหมู่บ้านให้ทราบ

14. นางปา ชุ่มมงคล อายุ 86 ปี บ้านเลขที่ 35 ม.7 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
แม่อยู่ปาได้เล่าให้ฟังว่า สมัยก่อนได้มีการสร้างหลุมหลบภัยไว้ ด้วยการซุกหลุมในบริเวณ ที่มีพื้นที่โล่ง ในลักษณะที่ลึกพอให้คนในบ้านนั่งหลบ โดยมีความสูงจนท่วมหัว ยาวประมาณ 1 วา ข้างบนหลุมจะวางกิ่งไผ่แล้วนำดินกลบไว้ สามารถเข้าไปได้ประมาณ 3-4 คน เมื่อได้ยินเสียงเครื่องบิน มากี่รีบวิ่งเข้าไปหลบในหลุมและรอฟังเสียงเครื่องบิน เมื่อเสียงเงียบก็ออกมาจากหลุมหลบภัย

15. นางกบ ร้องหาญแก้ว อายุ 84 ปี บ้านเลขที่ 14 ม.8 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
แม่อยู่กบได้เล่าว่า สมัยที่ยังจำความได้ ทุก ๆ บ้านจะต้องซุกหลุมไว้ในบ้านของตนเอง เพื่อใช้เป็นที่พักภัยจากสงคราม และเมื่อได้ยินเสียงเครื่องบินบินผ่านมาก็ต้องรีบวิ่งเข้าหลุมหลบภัย โดยเร็ว

16. นายบุญ ชุ่มมงคล อายุ 100 ปี 7 เดือน บ้านเลขที่ 81/1 ม.7 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
พ่ออยู่บุญเล่าให้ฟังถึงประสบการณ์ตรงว่า เมื่อตอนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านเคยเป็น ทหารและเหลือเป็นคนสุดท้ายในขณะนี้ ท่านบอกว่า ท่านออกไปทำสงครามเมื่ออายุได้ประมาณ 22 - 23 ปี ตอนสู้รบมีคนตายเป็นจำนวนมาก สมองโหลบบ้าง ไปทางไหนก็มีแต่คนตาย เหม็นไปหมด ท่านได้ไปถึงเมืองโก และได้หนีหัวหนาทหารกลับมายังบ้าน ตอนท่านกลับมาร่างกายผอมมาก ต้องลอยมาตามแม่น้ำ เขาต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงบ้านเมือง และได้ก่อพระธาตุที่ประตูเมืองเชียงแสน ใครสร้างพระธาตุเสร็จก่อนจะชนะ ตอนนั้นพม่าได้ใช้อิฐทำพระธาตุ จึงทำให้เสร็จช้า เมืองเชียงแสน จึงชนะ

17. นางนวล สุวรรณเมฆ อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 70/1 บ้านแม่คำฝ้างหมื่น ต.จันจว้าได้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
รับรู้ข้อมูลมาจากพ่ออยู่ใจ สุวรรณเมฆ ผู้เป็นสามีว่าตอนเกิดเหตุการณ์ครั้งนั้น พ่ออยู่ได้ ซุกหลุมเพื่อเอาไว้หลบซ่อนจากลูกระเบิดที่ทิ้งลงมาจากเครื่องบิน โดยได้นำหม้อข้าว หม้อแกง เสาบียง ต่าง ๆ นานาเข้าไปในหลุมหลบภัยด้วย เพื่อไม่ให้คนในบ้านอดตาย

18. นางลด ชัยแสงม อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 172 บ้านแม่คำฝ้างหมื่น ต.จันจว้าได้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
ได้ให้สัมภาษณ์ว่าสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 บิดาของท่านได้สร้างหลุมหลบภัยไว้หลังบ้าน ก่อนที่บิดาจะไปร่วมทำสงครามที่ชายแดนไทย-พม่าเป็นเวลาประมาณหนึ่งเดือน เมื่อมีเครื่องบินของ ทหารญี่ปุ่นบินผ่านมา ก็จะมีเวรยามตีกระโหลกเป็นสัญญาณเตือน และให้สัญญาณทุกคนรีบลงหลุมที่ พ่อซุกเตรียมไว้ให้

19. พระเพชร คำภี หรือ พระครูสุทธิสังวร (เจ้าอาวาสวัดแม่คำฝ้างหมื่น) อายุ 84 ปี มาอยู่ที่ วัดตั้งแต่ พ.ศ. 2501- ปัจจุบัน ตอนเกิดเหตุการณ์ครั้งนั้น จะมีการตีกระโหลกให้สัญญาณว่ามีเครื่องบิน

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

มา เด็กเล็ก คนแก่ ผู้หญิงจะหลบเข้าไปในหลุมหลบภัยที่หัวหน้าครอบครัวชุดเตรียมไว้ในยามที่มีสงครามขึ้นโดยจะมีเครื่องบินมาปล่อยระเบิด

20. นางบัวนาถ ปงกันคำ อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 148 บ้านแม่คำฝั่มหมื่น ต.จันจว้า

อ.แม่จัน จ.เชียงราย

เหตุการณ์ครั้งนั้นได้มีเครื่องบินมาทิ้งระเบิด แม่บัวนาถได้ติดตามพ่ออยู่ใจ สุวรรณเมฆไปหลบที่หลุมหลบภัย เสียงระเบิดดังมาก พ่ออยู่ใจ ได้ขนอาวุธไปให้ทหารที่สู้รบอยู่ที่เชียงตุง พม่า ขนไปส่งเรื่อยๆประมาณ 3 - 4 เดือนจะกลับมาที่ เพราะต้องเดินไป

21. นางบัวนาถ สุธิแสน อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 90 บ้านแม่คำฝั่มหมื่น ต.จันจว้า อ.แม่จัน

จ.เชียงราย

เล่าถึงประสบการณ์ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ไว้ดังนี้ ตอนนั้นตนมีอายุประมาณ 4 - 5 ขวบ ได้มีเครื่องบินบินผ่านมาแล้วทิ้งระเบิด โดยจะมีเสียงกะลิกเตือนให้หลบลงหลุม ผู้ใหญ่เขาวิ่งหนีกัน ตนก็วิ่งตามเข้าไปในหลุมซึ่งขุดไว้กว้างมาก เครื่องบินจะมาประมาณ 50 - 60 ลำ ในช่วงที่มีสงครามมีการนำข้าวเหนียวมาทำเป็นก้อนแล้วเอาไปตากไว้ให้แห้งเพื่อนำไปทานในช่วงที่เกิดสงคราม และเวลาที่จะรับประทานต้องนำข้าวไปแช่น้ำให้นิ่มก่อนที่จะรับประทาน นอกจากนี้มีทหารของญี่ปุ่นมาลาดตระเวนและมาเลือกนอนกับสาวไทยโดยขัดขืนไม่ได้ มีหญิงไทยที่เคยอาศัยอยู่บ้านแม่คำฝั่มหมื่นในตอนนั้น ก็เคยได้เสียกับนายพลทหารของทางญี่ปุ่นและได้มีฐานะมั่นคงจนสงครามสิ้นสุดลง

22. นางศรี ยามงคล อายุ 90 ปี บ้านเลขที่ 82 หมู่ 3 บ้านแม่คำน้ำลาด ต.จันจว้า

อ.แม่จัน จ.เชียงราย

เล่าถึงเหตุการณ์ที่ได้ประสบว่าไปหลบระเบิดอยู่ฝั่งน้ำรากอยู่ห่างจากบ้าน 300 เมตร ข้ามนาไป 3 ปัน มีเครื่องบิน (เรือบิน) มาทิ้งลูกระเบิด

23. นางสุข ใจมะณา อายุ 88 ปี บ้านเลขที่ 106 หมู่ 3 บ้านแม่คำน้ำลาด ต.จันจว้า

อ.แม่จัน จ.เชียงราย

เล่าว่าคนไทยถูกเกณฑ์ไปส่งข้าวส่งอาหารส่งเสบียงให้ทหาร พ่อกับแม่ของแม่อยู่สุขเสียชีวิตในสงครามทั้ง 2 คน จึงต้องไปอยู่ในน้ำเหมืองลึกเพื่อหลบภัย ทหารฆ่าคนไทย ตอนนั้นแม่อยู่สุขอายุ 15 ปี มีเครื่องบินมาทิ้งระเบิด ขุดหลุมเอากากกล้วยวางบนปากหลุม หลบอยู่ในหลุม 2 - 3 เดือน แม่อยู่สุขบอกว่าชีวิตช่วงนั้นลำบากมาก

24. นายสิงห์แก้ว หน่อแก้ว อายุ 66 ปี บ้านเลขที่ 47 หมู่ 10 บ้านสันนาหนองบัว

ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

เล่าว่าอยู่ได้ฟังเรื่องราวจากผู้เป็นพ่อมาอีกที เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามก็ได้เข้าไปหลบในหลุมหลบภัยซึ่งมีแต่ละบ้าน แล้วก็เอาหญ้า/ใบไม้มาปิดปากหลุมจะมียามอยู่บนต้นไม้คอยสังเกตการณ์ และเมื่อมีเครื่องบินบินผ่านยามจะเคาะสัญญาณเพื่อให้ชาวบ้านทุกคนได้รู้ว่ามีสงครามเกิดขึ้น ชายไทยที่มีอายุ 17 - 18 ปีจะถูกเกณฑ์ให้เป็นทหารและบางคนจะถูกเกณฑ์ให้ไปส่งเสบียงอาหารให้แก่ทหาร บางคนไม่ได้กลับมาอีกเลยซึ่งใช้เวลานาน 1 ปี จนกว่าสงครามจะสงบถึงจะได้กลับมาใช้ชีวิตปกติอีกครั้ง

25. นางเอี้ย กาวิชัย อายุ 82 ปี บ้านเลขที่ 132 หมู่ 10 บ้านสันนาหนองบัว ต.จันจว้า

อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ช่วงนั้นอ้อยแอ้อยู่ อ.แม่สาย เมื่อมีเครื่องบินบินมาถึง อ้อยก็รีบไปหลบในหลุมได้ยินเสียงระเบิดดังมาก ถ้าอีกฝั่งเห็นหลังคาสีขาวก็จะเอาระเบิดปล่อยลงพื้นที่ต้องเอาใบมะพร้าวหรือใบต่าง ๆ มาปิดหลังคา ชาวบ้านส่วนใหญ่ในตอนเช้าก็ออกมาทำกับข้าวแล้วก็กลับเข้าไปในหลุมทุก ๆ ครั้ง สถานการณ์จะเป็นเช่นนี้ประมาณไม่ถึงปีซึ่งฝ่ายเราไม่ได้เข้ารบกับฝ่ายเขา

26. นายสม จันทาพูน

เมื่อตอนที่พ่ออ้อย สม จันทาพูน มีอายุประมาณ 17-18 ปี ได้มีทหารม้ามาพักค่ายที่วัดป่าแดด วัดหนองร่อง และในเวียง อำเภอเชียงแสน ตอนที่เครื่องบินรบขับผ่านมาพ่ออ้อยได้ไปหลบที่หลุมหลบภัยที่หลังบ้าน แล้วมีเครื่องบินรบประมาณ 5-6 ลำ บินไปทางที่แม่สายเพื่อไปทำลายสะพาน แต่ตอนเครื่องบินกลับมาเหลือเพียงแค่ 2-3 ลำ

27. นายบุญเป็ง จันทาพูน อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 24/1 ม.4 บ้านห้วยน้ำราก ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

เล่าว่าเมื่อก่อนมีทหารม้าของไทยมาอาศัยอยู่บริเวณที่วัดป่าแดด ส่วนทหารพม่าไม่ค่อยมาอยู่บริเวณแถวนั้นจะไปรบทางตะวันตก (อ.แม่สาย) เมื่อก่อนพ่อกับแม่ของอ้อยได้ขุดหลุมไว้หลุมเล็กๆ เพราะครอบครัวของอ้อยมีคนไม่มาก แล้วก็เอาไม้ที่แข็งแรงมาวางปิดปากหลุมแล้วเอาใบไม้และดินมาปิดทับ

28. สุภาพ ปิงเมือง อายุ 62 ปี บ้านเลขที่ 67/2 หมู่ 6 ซอย 8 (บ้านหนองครก) ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

กล่าวว่าในสมัยนั้นทหารญี่ปุ่นมาทำสงครามมีการตั้งค่ายใหญ่ที่จ.พะเยาแล้วได้เคลื่อนกำลังพลมาตั้งค่ายย่อยที่จ.เชียงราย และมาจนถึงบ้านหนองครกตอนที่ทหารญี่ปุ่นได้มาถึงประเทศไทย พวกชาวบ้านคนไทยได้ช่วยกันแบกหามลูกปืนให้ทหารญี่ปุ่น ทหารไทยได้มาเสริมกับทหารญี่ปุ่น สมัยก่อนนั้นส่วนมากทหารญี่ปุ่นจะใช้เวลาเดินเท้ามากกว่าการใช้รถ

29. นางเกียงคำ จันแดง อายุ 62 ปี บ้านเลขที่ 188/1 (บ้านป่าสักหลวง) หมู่ 2 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

พ่อ-แม่ เล่าให้อ้อยฟังว่า ในสมัยนั้นเห็นทหารแบกอาวุธต่าง ๆ ในการที่จะมาทำสงคราม ผ่านมาทางบ้านป่าสักตอนต้น (บ้านป่าสักหลวงในปัจจุบัน) ชาวบ้านก็เกิดการหวาดกลัว จึงหาที่หลบภัย การขุดหลุมกว้าง ๆ แล้วนำลูกหลานลงไปหลบอยู่ในหลุมหลบภัยนั้น จากนั้นนำกิ่งไม้หรือฟางข้าวมาปิดบนปากหลุม เพื่อไม่ให้ทหารเหล่านั้นเห็น

30. นายดวง จินดาธรรม อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 210 (บ้านป่าสักหลวง) หมู่ 2 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ในสมัยนั้นลุงยังเป็นเด็ก อายุได้ 8 ปี พ่อได้เล่าให้ฟังว่า ตอนที่พ่อของลุงอายุได้ 35 ปี พ่อของลุงได้เห็นพวกทหารขับเฮลิคอปเตอร์ผ่านมา แล้วได้ให้สัญญาณกับชาวบ้านโดยการตีกะหล่ำ เพราะเป็นสัญญาณบอกให้ชาวบ้านว่าให้หาที่หลบภัยด่วน เพราะตอนนั้นมีทหารอยู่กลุ่มหนึ่งบุกรุกพื้นที่เข้ามา เพื่อจะมาทำสงคราม แล้วชาวบ้านบางส่วนก็ปีนขึ้นไปอยู่บนต้นไม้ข้าง ขุดหลุมอยู่ข้าง

31. นางเกียง ปือกะดา อายุ 87 ปี บ้านเลขที่ 221/2 (บ้านป่าสักหลวง) ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

เมื่อตอนอายุได้ 15 ปี มีทหารญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยเพื่อเดินทางมาหยุดทัพที่บ้านป่าสักหลวงชาวบ้านก็มีน้ำใจไมตรีต่อทหารญี่ปุ่นเอาข้าวเอาน้ำมาให้ จากนั้นทหารญี่ปุ่นก็ช่วยชาวบ้านสร้างหลุมหลบภัยเป็นการตอบแทน เพื่อให้ชาวบ้านลงไปอยู่ในหลุมเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น เพราะมันเป็นที่พักภัยที่สุด

32. นางเขียว บุญใส อายุ 79 ปี บ้านเลขที่ 274 หมู่ 2 (บ้านป่าสักหลวง) ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ตอนนั้นเขียวอายุได้ 10 ปี พ่ออายุได้พาอยู่ลงไปอยู่ในหลุมหลบภัยแล้วอึ้งก็เห็นว่าพวกชาวบ้านอยู่ในนั้นเป็นจำนวนมาก และหลุมหลบภัยนั้นมีขนาดใหญ่ สามารถบรรจุคนในนั้นได้หลายร้อยคน และเมื่อเหตุการณ์สงบลงในที่สุดชาวบ้านก็ทยอยกันออกมา

33. นายปั่น บุญเลา อายุ 82 ปี บ้านเลขที่ 21 ม.3 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

เล่าว่า ในช่วงนั้นมีทหารมายึดครองมีการบุกกรที่โรงเรียน เด็กนักเรียนต้องอาศัยเรียนที่วัด มีเครื่องบินประมาณ 100-200 ลำ บินลาดตระเวน ตอนที่เครื่องบินมาจะมีคนส่งสัญญาณและมีการเปลี่ยนเวรยามในการเฝ้าสังเกตการณ์สงครามระหว่างญี่ปุ่น-อังกฤษ และมีทหารอาศัยอยู่ตามโรงเรียน วัด สถานที่ต่าง ๆ

34. นางอิน ชมพู อายุ 68 ปี บ้านเลขที่ 101 ม.2 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

กล่าวว่าสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่น - พม่าบุกกันจนลามมาถึงประเทศไทยของเราจึงทำให้มีประชากรล้มหายตายจากกันและสูญเสียชีวิตจากสงครามครั้งนี้มากมาย มีการระเบิดสะพานระหว่างไทย - พม่า (อ.แม่สาย) ทำให้ผู้คนไม่สามารถข้ามฝั่งไปมาหาสู่กันได้จนกระทั่งมีการซ่อมแซมสะพานเสร็จตรงข้าม

35. นางแพง ภีรบรรณ อายุ 68 ปี บ้านเลขที่ 26 ม. 1 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

เล่าให้ฟังว่ามีการเตรียมอาหารในกระบอกไม้ไผ่โดยเอาข้าวเหนียว น้ำพริกตาแดง และน้ำพริกปลาร้าเตรียมพร้อมเป็นเสบียง เตรียมหนีสงครามซึ่งครอบครัวต่าง ๆ พวกกันหลบภัยโดยชุดหลุมหลบภัยพวกกันเอาชีวิตรอด เวลาแม่บ้านไปจ่ายตลาดเอาผ้าชุบน้ำมาปิดจมูกเพื่อไม่ให้ได้กลิ่นของระเบิดที่คล้ายแก๊สน้ำตาในปัจจุบัน ไม่ให้สูดดมกลิ่น ถ้าได้สูดดมเข้าไปแล้วจะมีอาการวิงเวียน/ปวดศีรษะเพราะอากาศเป็นพิษ

4.2.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากเทศบาลตำบลจันจว้า และการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้สูงอายุเพื่อศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในชุมชน โดยสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจำนวน 13 คน

โดยสรุปแล้วจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งขณะนั้นอยู่ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยนั้น ได้มีการบอกเล่าเรื่องราวและแหล่งประวัติศาสตร์ต่าง ๆ บริเวณเวียงหนองล่องซึ่งเป็นเส้นทางเดินทางทัพของทหารที่ไปรบเชียงตุง จากการบอกเล่าของผู้สูงอายุที่บางคนได้เป็นลูกหาบช่วยหาบของให้ทหาร แต่ครั้งในการหาบของจะมีการเกณฑ์ลูกหาบไปช่วยหาบจำนวน 60 - 70 คน โดยเริ่มหาบตั้งแม่สายไป ผ่านพม่า ไปจนถึงเชียงตุง ใช้เวลาประมาณเดือนกว่า และมีเครื่องบินทำการทิ้งระเบิดที่สะพาน เพื่อเป็นการตัดเส้นทางเดินทางทัพและส่งเสบียง

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

อาหาร โดยสะพานนั้นก็คือ “สะพานน้ำแม่คำกับสะพานน้ำแม่จัน” ซึ่งสะพานน้ำแม่คำอยู่ที่อำเภอแม่สาย ส่วนสะพานน้ำแม่จันอยู่ที่ตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน แต่ปัจจุบันนี้ได้มีการสร้างสะพานขึ้นมาใหม่ และบริเวณเวียงหนองล่องได้มีประวัติศาสตร์และหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ จำนวน 3 แห่ง คือ (1). คูคลองที่ใช้ในการชลประทาน (2). ต้นไม้ที่มีไว้บอกสัญญาณเมื่อเครื่องบินรบมา และ(3). สถานที่ต่างๆ ที่กองทัพทหารใช้เป็นที่ตั้งกองทัพ โดยที่แหล่งประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่งนี้มีความสำคัญดังนี้ (1). คูคลองต่างๆ ซึ่งใช้เป็นหลุมหลบภัย โดยเมื่อระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อชาวบ้านเห็นเครื่องบินทิ้งระเบิดบินผ่านท้องฟ้าเข้ามาในพื้นที่ในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะรีบพาลูกหลานเข้ามาหลบภัยในคูคลองต่างๆ เพราะในคูคลองนั้นจะมีต้นไม้และพุ่มไม้ต่าง ๆ ปกคลุมบังไม่ให้เครื่องบินมองเห็นได้ ซึ่งคูคลองเหล่านั้นจะพบอยู่บริเวณ “หมู่บ้านกั่วพรวัว” และในแต่ละบ้านก็จะมีหลุมหลบภัยของตัวเองด้วย แต่หลุมหลบภัยดังกล่าวนั้นก็ผ่านไปเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความเสียหายและถูกทับถมด้วยใบไม้กอหญ้ารวมถึงหินดินทราย (2). ต้นไม้ที่ใช้เป็นแหล่งบอกสัญญาณเมื่อมีเครื่องบินรบหรือข้าศึกมา โดยการนำกระดิ่งหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “กะหลีก” ที่ให้สัญญาณมาติดห้อยไว้บนต้นไม้ และทำที่ปักไว้บนต้นไม้ด้วยเพื่อให้คนเฝ้าเวรยามอยู่ด้านบนต้นไม้ ค่อยให้สัญญาณเมื่อเห็นเครื่องบินรบและมีการแบ่งเวรยามเฝ้าวันละ 4 คน ซึ่งต้นไม้นั้นก็อยู่บริเวณหมู่บ้านกั่วพรวัว (3). วัดและโรงเรียนต่างๆ ที่ทหารเข้าไปจัดตั้งกองทัพ ซึ่งกองทัพทหารในขณะนั้นได้มีการจัดตั้งกองทัพตามวัดและโรงเรียนในชุมชนเวียงหนองล่อง เพื่อเป็นฐานที่ตั้งและกองกำลังสนับสนุนในการส่งกำลังพลไปรบที่เชียงตุง โดยมีวัดและโรงเรียนที่ทหารเข้าพักดังต่อไปนี้ วัดกั่วพรวัว วัดป่าสักหลวง วัดพระธาตุดอยกู่แก้ว วัดหนองปิง และโรงเรียนบ้านกั่วพรวัว

ภาพที่ 21 คุคลองที่ใช้ในการทอผ้า

ภาพที่ 22 ต้นไม้ที่ใช้บอกลัญญาณเมื่อเครื่องบินรบบมา

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 23 ตัวอย่างกะหล่ำ

ภาพที่ 24 วัดกิ้วพรวัว

ภาพที่ 25 วัดป่าสักหลวง

ภาพที่ 26 วัดพระธาตุตอดอยกู่แก้ว

ภาพที่ 27 วัดหนองปิง

ภาพที่ 28 โรงเรียนบ้านกิ้วพร้าว

4.3 สรุปข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคม

ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคมร่วมกับคนในพื้นที่ชุมชนเวียงหนองหล่ม ตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นข้อมูลที่ได้จากการที่คณะผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกมิติ การเก็บข้อมูลเชิงสำรวจ และการรวบรวมข้อมูลจากกระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูโรงเรียนจันจว้าวิทยาคม จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นต่าง ๆ เพื่อทวนสอบไปยังคนในชุมชนรวมถึงชาวบ้านผู้สูงอายุที่เคยอยู่ในเหตุการณ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริง มีความถูกต้องตรงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือไม่ อย่างไรก็ตาม กระบวนการสุดท้ายคือการร่วมกันระดมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเสนอแนะความคิดเห็นซึ่งสามารถสรุปข้อมูลได้ตามลำดับดังนี้

4.3.1 การทวนสอบถึงประเด็นต่าง ๆ นำเสนอโดยคณะผู้วิจัยที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทั้งหมด พบว่า ผู้สูงอายุที่เคยมีประสบการณ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เห็นด้วยและเป็นข้อมูลที่ตรงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในยุคสมัยนั้น และท่านยังได้ให้ข้อมูลยืนยันเป็นการสนับสนุนผลการวิจัยดังนี้

1. พ่ออู๊สม ชันแก้ว อายุ 87 ปี กล่าวถึงเหตุการณ์ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่าขณะนั้นท่านมีอายุราว ๆ 12 ปี รับรู้ถึงข่าวการทิ้งระเบิดที่ซัว (สะพาน) น้ำสาย ในขณะที่ภายในหมู่บ้านจันจว้ามีทหารมาตั้งค่ายพักแรมอยู่หลายเดือน ยามในหมู่บ้านจะตีกลองเพื่อเตือนภัยแก่ชาวบ้านเมื่อเครื่องบิน ๆ ผ่าน ด้วยการติดต่อเนื่องกันไปจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งซึ่งเรียกว่าการตีสืบ ๆ กันไปให้ดังไปทั่วทั้งหมู่บ้าน เมื่อทุกคนได้ยินเสียงกลองก็ต้องรีบหลบในหลุมหลบภัย หรือฮ้องคือ (คูคลอง) รอบหมู่บ้าน นอกจากนี้ท่านยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงประโยชน์จากการใช้ “กลอง” ว่า กลองนั้นไม่ได้มีใช้เฉพาะแค่ในยามสงครามเท่านั้น แต่กลองยังเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ทำเป็นสัญญาณเตือนภัย แจ้งเหตุภัยในการดำรงชีวิตประจำวันเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ด้วยการตีไม่ให้เกิดเสียงดัง เช่น เมื่อเกิดเหตุไฟไหม้ วัว-ควายถูกลักขโมย หรือเมื่อมีโจรเข้ามาในหมู่บ้าน เป็นต้น

2. พ่ออู๊ซัน หน่อคำ อายุ 86 ปี ท่านได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่ที่ใช้เป็นที่แขวนกลองหลักว่า ปัจจุบันบ้านกิ้วพร้าว ยังหลงเหลือต้นไม้ใหญ่สูงยืนต้นในอดีตเคยใช้เป็นที่ให้เวรยามในหมู่บ้านขึ้นที่ ทำฮ้าง (นั่งร้าน) ไว้บนต้นไม้เพื่อสอดส่องความปลอดภัยภายในหมู่บ้านและสามารถได้ยินเสียงเครื่องบินมาแต่ไกล ส่วนต้นไม้อื่น ๆ ถูกตัดโค่นไปแล้วเพราะมีการตัดถนนและขยายชุมชนออกไป

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

3. พ่ออุ้ยฉนวน สีนดี อายุ 85 ปี ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าขณะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านกำลังเลี้ยงควายอยู่ ได้ข่าวเครื่องบินทิ้งระเบิดขวาน้ำสายเสียหายหมด เวลาเครื่องบินบินผ่านต้องวิ่งหลบตามคันนา ท่านยอมรับว่าผู้คนหวาดกลัวกันมากเพราะเครื่องบิน ๆ ต่ำมาก ในหมู่บ้านจะพบทหารไทยตั้งค่ายอยู่ตามวัด และโรงเรียนเต็มไปหมด

4.4 แผนที่ท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์เวียงหนองล่อง

ภาพที่ 29 แผนที่ท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงหนองล่อง

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

กำหนดการของมัคคุเทศก์น้อยที่จะถ่ายทอดเรื่องราวและแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่2 ในชุมชนเวียงหนองล่อง

1. เริ่มจากการเยี่ยมชมห้องประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ณ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช โรงเรียนจันทบุรีวิทยาคม โดยในห้องประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 มีสื่อวีดิทัศน์ข้อมูลสงครามโลกครั้งที่2 ที่เกิดขึ้นบริเวณเวียงหนองล่อง พร้อมนิทรรศการเรื่องราวผู้สูงอายุที่อยู่เหตุการณ์และแผนที่แหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชนเวียงหนองล่อง

2. เยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ บริเวณคูคลองที่ใช้เป็นที่หลบภัย เมื่อระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อชาวบ้านเห็นเครื่องบินทิ้งระเบิดบินผ่านท้องฟ้าเข้ามาในพื้นที่ในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะรีบพาลูกหลานเข้ามาหลบภัยในหลุมหลบภัยที่แต่ละบ้านขุดไว้ หรือแม้กระทั่งคูคลองต่างๆ เพราะในคูคลองนั้นจะมีต้นไม้และพุ่มไม้ต่างๆ ปกคลุมบดบังไม่ให้เครื่องบินมองเห็นได้ ซึ่งคูคลองเหล่านั้นจะพบอยู่บริเวณ “หมู่บ้านกิวพริ้ว” ปัจจุบันหลุมหลบภัยที่แต่ละบ้านขุดไว้ได้ถูกทับถมไปหมดแล้ว คงเหลือแต่คูคลองที่ใช้หลบภัย

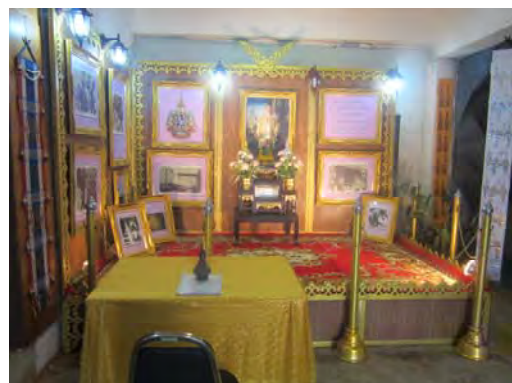
3. เยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ บริเวณต้นไม้มที่ใช้ในการแขวนกระโหลก เพื่อให้สัญญาณเมื่อมีเครื่องบินรบมา โดยต้นไม้นี้ทำที่ปักไว้บนต้นไม้ด้วยเพื่อให้คนเฝ้าเวรยามอยู่ด้านบนต้นไม้คอยให้สัญญาณเมื่อเห็นเครื่องบินรบ และมีการแบ่งเวรยามเฝ้าวันละ 4 คน ซึ่งต้นไม้นั้นก็อยู่บริเวณหมู่บ้านกิวพริ้ว

4. เยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ บริเวณวัดและโรงเรียน ที่ทหารใช้เป็นฐานที่ตั้งกองกำลังสนับสนุนในการส่งกำลังพลไปรบที่เชียง ได้แก่วัดกิวพริ้ว วัดป่าสักหลวง วัดพระธาตุดอยกู่แก้ว วัดหนองปิง และโรงเรียนบ้านกิวพริ้ว

4.5 ห้องนิทรรศการศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช

ภาพที่ 30 ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช

ภาพที่ 31 มุมเฉลิมพระเกียรติ

ภาพที่ 32 มุมแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชนเวียงหนองล่อง

ภาพที่ 33 มุมวิถีชีวิต

ภาพที่ 34 มุมโบราณวัตถุที่ขุดพบบริเวณเวียงหนองล่อง

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยโครงการ “การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” ผลการศึกษาวิจัยที่ได้สามารถถ่ายทอดบันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการโครงการ “การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” สามารถสรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

1. สรุปผลข้อมูลทฤษฎี

บริบทชุมชนเวียงหนองล่อง ตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำจันและแม่น้ำคำ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ชุ่มน้ำ คือ เมืองหนอง หรือเวียงหนองล่อง ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์จึงเหมาะสำหรับการเพาะปลูก อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่น่าท่องเที่ยวอีกด้วย เทศบาลตำบลจันจว้ามีประชากรทั้งสิ้น 15,346 คน จำนวนครัวเรือน 5,457 ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา ซึ่งสามารถปลูกได้ถึง 2 ครั้งต่อปี นอกจากนี้ยังมีการเพาะปลูกพืชอื่นๆ เช่น พืชผัก ถั่วลิสง ข้าวโพด กก หรือ ผลไม้ เป็นต้น ฐานะทางเศรษฐกิจโดยรวมประชากรอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตสินค้า เช่น กลุ่มทำไม้กวาด กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง กลุ่มยาสมุนไพร หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร เช่น แหนม แคบหมู ข้าวแต่น เป็นต้น สภาพสังคมประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยลื้อ (คนยอง) ที่อพยพมาจากลำพูนแต่มีบางกลุ่มที่มาจากเชียงใหม่ (บ้านป่าสักหลวง) มาจากลำปาง (บ้านกิวพร้าว) เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ เวียงหนองล่อง ถือเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่แห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย และภาคเหนือ มีความหลากหลายทางชีวภาพนอกจากนี้ยังมีการค้นพบแหล่งโบราณคดีอีกจำนวนมาก, ปางควาย คือ บริเวณที่ชาวบ้านนำควายมาพักในตอนกลางคืนก่อนที่จะปล่อยออกไปหากินในตอนเช้า, หนองมนโนราห์ เชื่อกันว่าเป็นแท่นอาบน้ำของนางมโนราห์ จึงตั้งชื่อหนองว่า “หนองมนโนราห์” ปัจจุบันปรับภูมิทัศน์ให้เป็นสวนสาธารณะสำหรับการพักผ่อนของชุมชนที่ร่มรื่นสวยงาม, วัดพระธาตุดอยกู่แก้ว ถือเป็นโบราณสถานที่เก่าแก่คู่บ้านคูเมืองของอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยมีการกล่าวถึงในคำขวัญประจำอำเภอแม่จัน ไว้ว่า “พระธาตุดอยกู่แก้ว คู่บ้าน แม่น้ำจันคูเมือง ล้นจี่หวานลือเลื่อง รุ่งเรืองวัฒนธรรม”, ศูนย์จันจว้าศึกษา (ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช) เป็นพิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองล่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมายุครบ 84 พรรษา นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกมากมาย ได้แก่ หนองเขียว, วัดพระทศพล (วัดป่าหมากหน่อ) และพระเจดีย์ศรีสองเวียง เป็นต้น

ดินแดนแห่งตำนานโยนกนคร บริเวณพื้นที่เขตเทศบาลตำบลจันทน์จว้านมีความเชื่อเกี่ยวกับตำนานโยนกนคร หรือ ตำนานสิงหนวัติกุมาร เชื่อกันว่าเป็นที่ตั้งของเมืองโยนกนครในตำนานบริเวณโดยรอบพบแหล่งโบราณคดีจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบหนองน้ำร้อนที่เกิดจากรอยเลื่อนแม่จัน- เชียงแสน ดังนั้นจึงเป็นมูลเหตุให้ประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่าบริเวณแห่งนี้เป็นที่ตั้งของเมืองโยนกนคร โดยในสมัยของพระองค์มหาชัยชนะกษัตริย์ที่ปกครองเมืองโยนกนคร ได้มีประชาชนชาวเมืองจับปลาไหลเผือกตัวโตเท่าลำต้นตาล ยาว 7 วา ได้มีการนำมาแบ่งกันกินภายในเมืองอันเป็นเหตุให้เกิดแผ่นดินไหวอย่างรุนแรงทำให้บ้านเมืองถล่มจมลงกลายเป็นหนองน้ำใหญ่ แต่ยังมีเหลือแม่มายคนหนึ่งที่มิได้กินที่รอดชีวิตมาได้ ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นบ้านของแม่มายที่ตั้งนั้นปัจจุบันได้แก่ วัดพระศพพล หรือวัดหนองตุ่มคำ หรือวัดป่าหมากหน่อ

ข้อมูลเกี่ยวกับสงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามโลกครั้งที่สองในประเทศไทย เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2482 สรุปได้ว่ากองทัพไทยต้องถูกส่งไปรบที่เชียงตุงตามข้อตกลงแบ่งเขตการรบที่ทำไว้กับญี่ปุ่น จึงเป็นการรบระหว่างกองทัพพายัพของไทยกับกองทัพที่ 93 ของจีนฝ่ายก๊กมินตั๋งโดยตรง ซึ่งในขณะนั้นการเตรียมการทำสงครามของไทยได้มีการเตรียมพื้นที่การรบเส้นทางเมียวดี และเส้นทางสู่เชียงตุง โดยมีการจัดตั้งหน่วยกองกำลังทางบกและทางอากาศ

2. สรุปข้อมูลในชุมชนพื้นที่การวิจัย

ข้อมูลในชุมชนของพื้นที่การวิจัยนั้นเป็นข้อมูลที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนจันทน์จว้างวิทยาคม และผู้สูงอายุในชุมชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนจันทน์จว้างวิทยาคม

1) กระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนจันทน์จว้างวิทยาคม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ สรุปผลได้ดังนี้

นักเรียนส่วนใหญ่มีผู้สูงอายุอยู่ในครอบครัวหากเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 80-100 ปี มักจะเป็นผู้ที่รับรู้และอยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ทั้งสิ้น ในอดีตผู้สูงอายุบางท่านเคยเป็นทหารเดินทางไปรบกับพม่า บางท่านถูกเกณฑ์ไปเป็นลูกหาบวัดถูกระเบิดหรือหาบเสบียงไปส่งให้ทหาร ซึ่งทั้งหมดเป็นเพศชาย บางท่านต้องย้ายถิ่นฐานไปอยู่อำเภอหรือจังหวัดอื่นเนื่องจากผู้ปกครองเห็นว่ามีความปลอดภัยในชุมชน ผู้ที่มีประสบการณ์ผ่านสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้กล่าวถึงพื้นที่แหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 คือหลุมหลบภัย และร่องน้ำคุคลองที่อยู่บริเวณชุมชนที่ใช้เป็นหลุมหลบภัยได้ นอกจากนี้บริเวณเวียงหนองหล่มยังเป็นเส้นทางเดินทัพของทหาร และยังเป็นค่ายที่พักของทหารไทยเป็นเวลาหลายเดือน

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โรงเรียนจันทน์จว้างวิทยาคม ด้วยการลงพื้นที่ในชุมชนเพื่อสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วนำเสนอข้อมูลหน้าชั้นเรียนเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ผลการลงพื้นที่ในชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม สามารถสรุปเนื้อหาสาระได้ดังนี้ ผู้สูงอายุเล่าถึงเหตุการณ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ว่าชาวบ้านจะขุดดินทำเป็นโพรงเพื่อหลบซ่อนหรือขุดหลุมหลบภัยไว้ใกล้บริเวณบ้าน ชาวบ้านเรียกว่า “กระต๊อบ” บางบ้านนำไม้หรือกิ่งไม้มาปิดปากหลุมไว้ แล้วนำดินมาถมอีกชั้นเพื่อความแน่นหนาแข็งแรง บางบ้านนำต้นกล้วยมาพาดไว้บนปาก

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

หลุมเมื่อมีการยิงกันหรือทิ้งระเบิดถูกต้นกล้วยจำนวนมากมันจะไม่ระเบิด บางครั้งอาศัยคูคลองรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นที่หลบภัย ในแต่ละวันจะมีการเตรียมน้ำพริก ข้าวสารอาหารแห้งไว้เพื่อไม่ให้คนในบ้านขาดแคลนอาหาร มีการจัดแบ่งเวรยามขึ้นคอยสังเกตการณ์บนต้นไม้แล้วมีการผลัดเปลี่ยนเวรยามกันส่งสัญญาณโดยใช้ไม้ตีกะหลักกะลี้ให้เกิดเสียงดังเตือนภัยจากจุดหนึ่ง ไปยังอีกจุดหนึ่งให้ทั่วบริเวณหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านได้ยินเสียงเตือนดังกล่าว ชาวบ้านจะพากันหลบเข้าไปอยู่ในหลุมหลบภัย ภูมิปัญญาของคนในอดีตใช้กลบวางไว้บนหลังคาโรงสีข้าวแล้วจุดไฟเผาให้ลูกไหม้เพื่อให้เกิดควันสีดำปกคลุมท้องฟ้าเป็นสีดำสนิท ทำลายทัศนวิสัยในการมองเห็นของเครื่องบินทหารอังกฤษ นอกจากนี้มีกฎไม่ให้พูดคุยกัน ห้ามออกจากบ้าน ห้ามตากผ้าสีขาว เพราะเมื่อมีเครื่องบินของทหารผ่านมาแล้วเห็นผ้าสีขาวจะทราบทันทีว่าเป็นชุมชนมีคนอาศัยอยู่จะทิ้งระเบิดลงมาทันที

สงครามโลกครั้งที่ 2 มีระยะเวลาในการเกิดสงครามเป็นเวลา 5 ปี สภาพการค้าขายไม่ได้ ชาวบ้านต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ หรือต้องพรางตัว โดยมีทหารคุ้มครองตลอดเวลา แต่ก็ทำให้รู้สึกถึงการพลัดพรากไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง ชีวิตช่วงนั้นลำบากมาก การทิ้งระเบิดทำให้ชาวบ้านหวาดกลัว

ชายไทยที่มีอายุ 18 ปี จะถูกเกณฑ์ให้เป็นทหารและบางคนจะถูกเกณฑ์ให้ไปเป็นลูกหาบส่งเสบียงและอาวุธให้แก่ทหาร บางคนเสียชีวิตระหว่างการเดินทาง ในระหว่างสงครามนั้นมีคนตายเป็นจำนวนมาก ชีวิตลำบากต้องหนีทัพกลับมาโดยลอยมาตามแม่น้ำ มีทหารไทยมาตั้งค่ายอยู่ตามวัดและโรงเรียนในชุมชน

3) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยคณะผู้วิจัยทำการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้สูงอายุซึ่งขณะนั้นอยู่ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีการบอกเล่าเรื่องราวและแหล่งประวัติศาสตร์ต่าง ๆ บริเวณเวียงหนองล่องซึ่งเป็นเส้นทางเดินทัพของทหารที่ไปรบที่เชียงตุงจากการบอกเล่าของผู้สูงอายุที่บางคนได้เป็นลูกหาบช่วยหาบของให้ทหาร แต่ครั้งในการหาบของจะมีการเกณฑ์ลูกหาบไปช่วยหาบจำนวน 60-70 คน โดยเริ่มหาบตั้งแม่สายไป ผ่านพม่า ไปจนถึงเชียงตุง ใช้เวลาประมาณเดือนกว่า และมีเครื่องบินทำการทิ้งระเบิดที่สะพาน เพื่อเป็นการตัดเส้นทางเดินทัพและเสบียงอาหาร ได้แก่ “สะพานน้ำแม่คำกับสะพานน้ำแม่จัน” ซึ่งสะพานน้ำแม่คำอยู่ที่อำเภอแม่สาย ส่วนสะพานน้ำแม่จันอยู่ที่ตำบลจันจว้า อำเภอแม่จัน แต่ปัจจุบันนี้ได้มีการสร้างสะพานขึ้นมาใหม่ และบริเวณเวียงหนองล่องได้มีประวัติศาสตร์และหลักฐานที่หลงเหลืออยู่ จำนวน 3 แหล่ง คือ (1) คูคลองที่ใช้ในการหลบภัย (2) ต้นไม้ที่มีไว้บอกสัญญาณเมื่อเครื่องบินรบมา และ(3) สถานที่ต่าง ๆ ที่กองทัพทหารใช้เป็นที่ตั้งค่าย

3. สรุปข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคม

ผู้สูงอายุที่เคยมีประสบการณ์ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นข้อมูลที่ตรงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในยุคสมัยนั้น ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนที่ท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงหนองล่อง นอกจากนี้คนรุ่นใหม่ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ผู้นำชุมชน นักเรียน คณะครู ตลอดจนตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่ง โดยยุทธศาสตร์ที่จะสามารถนำข้อมูลในด้านประวัติศาสตร์ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นี้ไปใช้ในการนำเสนอข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาเยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์เวียงหนองล่อง ส่งผลให้เกิดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีคุณค่าให้แก่ชุมชนต่อไป

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

4. สรุปประเด็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย

4.1 ภูมิปัญญาชาวบ้านที่รวบรวมได้จากการรวบรวมข้อมูล พบว่า

1) ชาวบ้านจะขุดดินเป็นโพรงหรือขุดหลุมเพื่อหลบภัยเรียกว่า “กระต๊อบ” บางบ้านนำกิ่งไม้มาปิดปากหลุมแล้วทับด้วยดินเพื่อความแน่นหนาแข็งแรง บางบ้านนำต้นกล้วยมาพาดไว้บนปากหลุมเมื่อมีการยิงกันหรือทิ้งระเบิดถูกต้นกล้วยจำนวนมากชาวบ้านเชื่อว่าจะช่วยลดความรุนแรงของระเบิดได้

2) ในอดีตชาวบ้านทำการขุดคูเมืองไว้ล้อมรอบหมู่บ้านเพื่อไม่ให้ช้างหรือสัตว์ต่าง ๆ เข้ามาทำร้าย หรือขโมยกินพืชพันธุ์ธัญญาหารภายในหมู่บ้าน ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวบ้านสามารถใช้เป็นที่หลบภัย

3) ภูมิปัญญาของคนในอดีตใช้กลบวางไว้บนหลังคาโรงสีข้าวแล้วจุดไฟเผาให้ลูกไหม้เพื่อให้เกิดควันสีดำปกคลุมทั่วท้องฟ้า ทำลายทัศนวิสัยในการมองเห็นของเครื่องบินทหารอังกฤษ

4) กระหลี่ก ไม้สำหรับใช้เคาะเรียกวัว ควาย ในการดำเนินชีวิตทั่วไป นำมาปรับใช้กับการแจ้งเตือนภัยเมื่อมีเครื่องบิน ๆ ผ่าน

4.2 การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1) การจัดเตรียมหม้อข้าว หม้อแกง น้ำพริก เติบียงต่าง ๆ เข้าไปในหลุมหลบภัยด้วยเพื่อไม่ให้คนในบ้านอดอาหาร

2) ให้ใส่เสื้อผ้าสีเข้ม ๆ เช่น สีดำ สีน้ำเงิน สีเขียว งดเว้นการสวมใส่เสื้อผ้าสีขาว หรือสีอ่อน ๆ เพราะจะทำให้เครื่องบินทหารที่บินต่ำมองเห็นได้อย่างชัดเจน

3) การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของผู้ที่ไปเป็นลูกหาบ ต้องหาบเกลือเป็นกระสอบผ่านเส้นทางแม่น้ำสาย – เชียงตุง เมื่อเดินทางผ่านแม่น้ำต้องแอบนำกระสอบเกลือไปแช่น้ำเพื่อให้เกลือละลาย เนื่องจากร่างกายรับไม่ไหว และบางรายต้องถึงแก่ชีวิต

4.3 ความสามัคคีภายในชุมชนทำให้ลดการสูญเสียโดยการ

1) จัดเวรยามเป็นชายฉกรรจ์เพื่อดูแลความปลอดภัยกลางหมู่บ้าน และคอยสังเกตการณ์อยู่บนต้นไม้ตามจุดต่าง ๆ เมื่อมีเครื่องบินบินลาดตระเวนก็จะส่งสัญญาณโดยใช้ไม้ตีกระหลี่กกระลี่ให้เกิดเสียงดังเตือนภัยจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งให้ทั่วบริเวณหมู่บ้าน เมื่อชาวบ้านได้ยินเสียงเตือนดังกล่าวก็นำไปหลบในหลุมหลบภัยทันที

2) กำหนดกฎร่วมกันภายในชุมชนไม่ให้พุดคุยกัน ห้ามออกจากบ้านในยามวิกาล ห้ามตากผ้าสีขาว เพราะเมื่อมีเครื่องบินของทหารผ่านมาแล้วเห็นจะกลายเป็นจุดทิ้งระเบิดเพราะจะทราบทันทีว่าเป็นชุมชนมีคนอาศัยอยู่

4.4 ความเสียสละ ชายไทยที่อายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ต้องถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร หรือไปเป็นลูกหาบขนเสบียงให้แก่ทหาร การเสียสละนี้เพื่อให้คนในครอบครัวที่อยู่ข้างหลังอยู่ได้อย่างปกติสุข ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิง คนชรา หรือเด็กก็ตาม

4.5 การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว การเล่าประสบการณ์ในอดีตของผู้สูงอายุทำให้คนรุ่นหลังได้รับทราบถึงความรู้สึกนึกคิด และภูมิปัญญาที่ท่านได้ถ่ายทอดให้ฟังถือเป็นบทเรียนที่มีคุณค่า ช่วยกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลของการศึกษาวิจัยทำให้สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนา ส่งเสริม และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของชุมชนเวียงหนองล่อง ดังต่อไปนี้

1. กระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ได้ข้อมูลจากการบอกเล่าประสบการณ์ และสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ควรอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไปด้วยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

2. ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนได้แก่ ประชาชน เยาวชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทช่วยกันส่งเสริมและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อยกระดับในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของชุมชน

3. ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดทำงบประมาณเพื่อสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

4. การดำเนินการพัฒนาปรับปรุงทัศนียภาพโดยรอบชุมชนเวียงหนองล่อง โดยเฉพาะแหล่งคูคลอง ต้นไม้ใหญ่ที่ใช้สังเกตการณ์และเป็นจุดสังเกตการณ์เตือนภัย

5. การบริหารจัดการและผลักดันให้เกิดการรวบรวมหลักฐาน นิทรรศการเส้นทางเดินทัพ เรื่องราวการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ภาพถ่าย และวีดิทัศน์ เพื่อจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงหนองล่อง เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลและสืบสานเรื่องราวในอดีตที่นับวันจะเลือนหายไปให้กลับมานำเสนอต่อคนรุ่นใหม่ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตลอดจนผู้ที่สนใจในการศึกษาหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชนเวียงหนองล่อง ทำให้ทราบว่าเส้นทางเดินทัพและร่องรอยของเรื่องราวในสงครามโลกยังต่อเนื่อง โดยยังมีแหล่งประวัติศาสตร์และคนในท้องถิ่นที่เป็นผู้อยู่ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในครั้งนั้น จากข้อมูลที่ศึกษาในอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่าในการทิ้งระเบิดที่ข้าว (สะพาน) น้ำคำ และข้าวแม่สาย สร้างความเสียหายเป็นอย่างยิ่ง เส้นทางคมนาคมที่สำคัญถูกตัดขาดโดยสิ้นเชิงส่งผลให้ชาวบ้านบริเวณนั้นได้รับความเดือดร้อน และเกิดความสูญเสีย มีผลกระทบต่อสภาพจิตใจ และสภาพความเป็นอยู่ นอกจากนี้เส้นทางเดินทัพยังเชื่อมโยงไปยังเมืองท่าขี้เหล็ก ประเทศพม่า เข้าไปยังเมืองเชียงตุง และอีกด้านหนึ่งเข้าไปยังเมืองยอง หากได้ทำการสืบค้น บันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเส้นทางดังกล่าวจะสามารถเชื่อมโยงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในกลุ่มประเทศอาเซียนได้อีกทางหนึ่งด้วย

บรรณานุกรม

- จริยญา ฦพิกุล และวาร์ช มัธยมบุรุษ. (2550). การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย.
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2541). หลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่2. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ขอนแก่น. ขอนแก่น
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล .(2551). การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนพานัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล.
- พจนา สอนศรี. (2546). เอกสารการสอนชุดวิชาหน่วยที่ 8 - 15 การจัดการนันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: นนทบุรี
- ยิ่งยง เทาประเสริฐ. (2542). ภูมิปัญญาล้านนาในมิติวัฒนธรรม(การประมวลองค์ความรู้ท้องถิ่นของภาคเหนือ.
- รณิดา ปิงเมือง และคณะ. (2547). การศึกษาและการจัดการความรู้ด้านชีวิวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มน้ำกก-ลุ่มน้ำโขง ส่วนที่ 1 กรณีศึกษา : จังหวัดเชียงราย. มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย.
- โรงเรียนจันจว้าวิทยาคม. (2554). ค้นจันจว้า. เชียงราย
- วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ (2547). ผลที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. รายงานผลการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้: เชียงใหม่
- สมคิด ศรีสัจ. (2552). ผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับจากสงครามโลกครั้งที่ 2.
- สมชาย สนั่นเมือง. (2540). ชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท่องเที่ยว. จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 17 ฉบับที่ 2.
- สมพุทธ ธุระเจน. (2540). อุทยานธรรมชาติท่องเที่ยว. ทีพี พรินท์. กรุงเทพมหานคร.
- ออนไลน์ : <http://tourism.go.th>
- ออนไลน์ : www.seehistory.socita.com สืบค้น ณ วันที่ 10 ตุลาคม 2556

ภาคผนวกที่ 1
ข้อมูลรายชื่อผู้สูงอายุในตำบลจันทจ้าวและตำบลจันทจ้าวใต้

ข้อมูลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลจันจว้าใต้ ณ.สำนักงานเทศบาลตำบลจันจว้า วันที่ 1 พ.ย. 56
ตารางที่ 1 ข้อมูลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลจันจว้าใต้

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
1	นางเกียง	ป็อกชะตา	80	221/1	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
2	นางบุญตัน	ทายนนา	81	14	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
3	นางนา	อภิวษ์	81	94	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
4	นายสิงห์คำ	ทรายเหนือ	82	63	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
5	นายสอน	คำใส	83	67	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
6	นางฉวี	เกษรหอม	83	221/1	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
7	นางยม	จินดาธรรม	84	51	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
8	นายดีบ	อภิวษ์	84	94	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
9	นางบัวแก้ว	เชื้อเจ็ดตน	84	189	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
10	นายก่อ	จินดาธรรม	87	30/1	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
11	นางเหมย	ไทยเหนือ	87	217	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
12	นายตัน	จินดาธรรม	88	289/2	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
13	นายแก้ว	จินดาธรรม	95	54	1	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
14	นายแก้ว	อนุชัย	80	51	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
15	นางเรือนแก้ว	วรรณเจริญ	80	53	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
16	นางคำ	จินดาธรรม	80	134	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
17	นายขาว	ต๊ะต๋องใจ	80	171	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
18	นางคำ	จินดาธรรม	80	232	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
19	นายตา	ปันทะยศ	80	238	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
20	นางจันตา	ฟูเฟื่อง	80	271	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
21	น.ส.จำเรียง	แต่ตระกูล	81	48	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
22	นายเที่ยง	วรรณเจริญ	81	53	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
23	นางเรือนแก้ว	จินดาธรรม	81	135	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
24	นางนาง	จินดาธรรม	81	327	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
25	นางสุกัณฑา	อนุชัย	83	24	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
26	นายจันทร์แก้ว	จินดาธรรม	83	95	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
27	นางชีว	ไซคำ	84	91	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
28	นางจอมแปง	ชมพู	84	371	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
29	นางตุ่น	จินดาธรรม	85	45	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
30	นางเกียงคำ	ดาร์รัตน์	85	10118	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
31	นางสม	จินดาธรรม	85	127	2	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
32	นางปิ่น	วงศ์แก่นจันทร์	85	178	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
33	นางตีบ	จินดาธรรม	86	20	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
34	นางสุณา	ทองดี	87	144	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
35	นางเปง	ชมพู่	88	163	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
36	นายตา	ลือเลิศ	88	174	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
37	นางทา	นาทะสัน	89	54	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
38	นางต่อม	จินดาธรรม	89	138	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
39	นายอินทร์	จินดาธรรม	89	138	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
40	นายคำ	จินดาธรรม	91	3	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
41	นางศรีวรรณ	พรหมลือ	91	43	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
42	นางสา	เชื้อเจ็ดตน	94	58	2	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
43	นางฟอง	คำมะกาศ	80	72	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
44	นายดี	ปัญญาใหญ่	80	76	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
45	นางศรี	สุเตนัน	80	93	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
46	นายปิ่น	ไชยวันดี	80	164	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
47	นายยวง	ตุ่นแก้ว	80	181	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
48	นางขันคำ	ต๊ะต่องใจ	80	213	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
49	นายปิ่น	บุญเลา	81	21	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
50	นางเงา	ต๊ะต่องใจ	82	52	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
51	นายตา	กาจุม	82	61/1	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
52	นายสม	จับใจนาย	82	62	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
53	นางบัวไซ	ภีระบรรณ	82	79	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
54	นางอุณ	ภีระบรรณ	82	82	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
55	นายแก้ว	จันะโกฏี	82	98	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
56	นางแสงยอด	จับใจนาย	82	132	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
57	นางผา	รินนายรักษ์	82	144	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
58	นางคำสา	ตุ่นแก้ว	83	36	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
59	นายศรี	กาจุม	83	66	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
60	นายเชิง	คำภีระ	83	101	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
61	นางอุบ	ปัญญาใหญ่	83	210	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
62	นางคำมูล	ต๊ะต่องใจ	84	115	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
63	นางผัด	อบพนม	84	129	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
64	นางสม	ไชยมงคล	86	45	3	ต.จันทจั่วใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
65	นางเขียว	รินนายรักษ์	86	104	3	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
66	นายตีบ	ปันทะ	86	217	3	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
67	นายแก้ว	นันทะชัย	87	275	3	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
68	นายสาท	แก้วกุล	87	277	3	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
69	นางตาล	เคใจกาศ	89	250	3	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
70	นางสมนา	ชะขอม	92	156	3	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
71	นายนวล	ชื่นดี	80	18	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
72	นางคำ	พินยอง	80	126	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
73	นายชื่น	หมุคำ	80	127	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
74	นายชาลี	วงศ์ษา	80	223	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
75	นายมอย	สุธรรม	80	306	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
76	นายคำ	ทาระใจ	80	309	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
77	นางฟองคำ	เตชะชื่น	81	136	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
78	นางคำนาง	วงศ์ษา	82	223	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
79	นายปิ่น	กันแก้ว	82	239	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
80	นางทองใบ	โกแสนตอ	83	8/1	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
81	นางเกตุ	กันแก้ว	83	42	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
82	นายสว่าง	เลิศหล้า	83	108	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
83	นายแก้ว	ไชยรินทร์	83	262	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
84	นายจันทร์แก้ว	ทรงพล	83	303	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
85	นางนอท	กันแก้ว	84	120	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
86	นางน้อย	กันแก้ว	84	239	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
87	นางยอน	ไชยรินทร์	84	262	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
88	นางไล	กันแก้ว	85	129	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
89	นางเขียว	บุญมาภาศ	85	156	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
90	นางดวง	กันแก้ว	85	200	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
91	นายมอย	กันติรัตน์	85	228	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
92	นายแก้ว	แปงทอน	87	31/1	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
93	นางโส	โกแสนตอ	87	164	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
94	นางชูศรี	เรืองศรี	88	356	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
95	นายหมวก	กันแก้ว	89	129	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
96	นายบุญมา	เตชะชื่น	92	136	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
97	นายเกษม	เรืองศรี	92	356	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
98	นางมุล	ถาแม่ว่าง	96	12	4	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
99	นางสา	โกแสนตอ	80	3	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
100	นางจันทร์ดี	กันแก้ว	80	8	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
101	นางยวง	โกแสนตอ	80	49	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
102	น.ส.อุ่น	ดวงดอกมุล	80	62	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
103	นายแก้ว	วียาพรวัว	80	70	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
104	นายอ้าย	สุยะไชย	80	179	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
105	นางสุข	กันแก้ว	82	12/1	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
106	นายเวอะ	โกแสนตอ	82	49	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
107	นางตาล	วียาพรวัว	82	70	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
108	นายปิ่นแก้ว	ดวงดอกมุล	83	177	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
109	นายค่อน	กันแก้ว	84	8	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
110	นางลุน	อิน้อมธรรม	85	172	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
111	นางสี	ดวงดอกมุล	85	180	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
112	นายนิล	โกแสนตอ	86	3	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
113	นายจุ่ม	กันแก้ว	86	12/1	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
114	นายสม	ดวงดอกมุล	86	139	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
115	นายคำ	กันแก้ว	88	19	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
116	นางคำ	ไกรษร	90	5/1	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
117	นางเขียว	ใจอากะ	90	53	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
118	นายตีบ	อุ่นญาติ	93	92	5	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
119	นางขันคำ	ต๊ะตองใจ	80	67/1	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
120	นายดวงตา	ทาร์ตน์ใจ	80	71	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
121	นายสาร	คักกันหา	80	113	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
122	นางบัว	สาระตา	81	34	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
123	นางบัวลา	สุภาภาศ	81	37	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
124	ค.ต.ทองอยู่	หน่อสุวรรณ	81	44	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
125	นางคำป็น	ทาร์ตน์ใจ	81	47/1	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
126	นางสมนา	มหาวรรณ	81	64	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
127	นางตุ๊ด	แสนตีบ	81	175	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
128	นายเกื้อ	ป็นนวน	82	73	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
129	นางพลอย	จันทร์ภาศ	82	126	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
130	นางไหล	บุญมาภาศ	82	140	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
131	นางจันทร์เป็ง	ชัยนรินทร์	83	8	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
132	นางบัวผัด	เยาว์ธานี	83	41	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
133	นางแก้ว	ศักดิ์กัณหา	83	81	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
134	นางแก้ว	ศักดิ์กัณหา	83	85	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
135	นางจันทร์	ติะตองใจ	83	109	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
136	นายทอน	ไชยรินทร์	84	70	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
137	นางเรือน	กันแก้ว	84	124	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
138	นางแสง	ติะตองใจ	86	77	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
139	นางผาย	น้อยหมอ	87	96	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
140	นางคำ	กันแก้ว	88	17	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
141	นางตำ	จันทร์แก้ว	88	58	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
142	นายปั่น	กันแก้ว	89	93	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
143	นายปั่น	บุญมาภาส	89	108	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
144	นางบุญปั่น	ลังกาภาส	90	61	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
145	นางดวง	กันตา	90	133/1	6	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
146	นายแดง	วันดี	80	5/1	7	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
147	นางแสง	อินติะ	80	34	7	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
148	นางเป็ง	ปันปิน	81	3/1	7	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
149	นายคำ	ศรีวิชัย	81	45	7	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
150	นายสอน	จับใจนาย	97	27	7	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
151	นายอุตทา	จับใจนาย	80	51	8	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
152	นายสิงห์แก้ว	อุดคำ	81	9	8	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
153	นางยา	ชะขอม	82	9	8	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
154	นางมอน	จับใจนาย	82	115	8	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
155	พระเพชร	ติะตองใจ	85	52	8	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
156	นายจาย	จับใจนาย	85	73	8	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
157	นายทองคำ	จับใจนาย	91	129	8	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
158	นายจาย	จับใจนาย	109	128	8	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
159	นายทองคำ	จับใจนาย	80	18	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
160	นางบัวหอม	จับใจนาย	80	18	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
161	นางผัด	ฉางข้าวคำ	80	89	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
162	นายสม	ร้องขันแก้ว	80	150	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
163	นางเงา	ตุ่นหนัว	81	73	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
164	นายธานี	วงศ์ตันกาศ	82	40	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
165	นางกัลยา	ปัญญาภาส	82	42	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
166	นางเปา	ชุ่มมงคล	82	64	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
167	นางเต่า	นาทะสัน	82	86	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
168	นางสี	ทายะนา	82	98	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
169	นางคำ	ชัยน	82	118	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
170	นางต่อม	พรหมจารี	82	149	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
171	นายผั่น	จิรัตน์	83	27	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
172	นางกาบ	จับใจนาย	83	39	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
173	นายสุก	สุทธิแสน	83	90	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
174	นางเมือง	ตีบโทะ	84	11	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
175	พระเพชร	จิตตสังวโร	84	65	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
176	นายหล้า	จับใจนาย	85	21	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
177	นายเมืองแก้ว	จับใจนาย	90	16	9	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
178	นางอร	บุญเลา	81	5	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
179	นางจันทร์	สมุดกาศ	81	55	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
180	นายพันธ์	ศักดิ์แสน	84	2	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
181	นายแก้ว	ธิน้อมธรรม	84	10/1	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
182	นางคำตา	ปัญญาดวง	84	21	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
183	นางแก้ว	อุตทา	85	15/1	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
184	นายถา	แสนเจริญ	85	18	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
185	นายยีน	สมุดกาศ	85	55	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
186	นายแก้ว	แอ่นกาศ	85	171	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
187	นายดี	บุญเลา	86	5	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
188	นางเขียว	เวียพั่ว	86	37	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
189	นางดี	ธิน้อมธรรม	87	10/1	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
190	นางสม	สิงห์กาศ	91	22	10	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
191	นายยีน	กันแก้ว	81	36	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
192	นางจันทร์	โคนทรงแสน	82	9	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
193	นายคำ	กันแก้ว	82	22	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
194	นางสุขกันแก้ว	พิคม	82	25	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
195	นายดี	กันแก้ว	82	76	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
196	นางมา	กันแก้ว	83	22	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
197	นางรส	สุวรรณภาค	84	49	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
198	นางสน	ทรวงชัย	89	110	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
199	นางสองเมือง	วิญญา	90	83	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
200	นางคำ	สวนภาค	100	8	11	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
201	นางแสง	ต๊ะต้อใจ	80	5	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
202	นายหลวย	ต๊ะต้อใจ	80	45	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
203	นางลา	ใจลังกา	80	53	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
204	นางแสงอื่น	ต๊ะต้อใจ	81	4	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
205	นายเงิน	จี้จุมปัน	81	51	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
206	นายอ้าย	ใจลังกา	81	53	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
207	นางตุ้ม	จ๊ับใจนาย	82	20	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
208	นางสรวย	จี้ต๊ิบ	82	46	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
209	นางบัวจุม	กรรมธรรม	84	130	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
210	นางคำมูล	ต๊ะต้อใจ	85	22/1	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
211	นายทา	ต๊ะต้อใจ	86	22	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
212	นางไทย	จี้ต๊ิบ	87	47	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
213	นางจัน	เรียบบวง	89	9	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
214	นายยอด	จี้จุมปัญ	90	7	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
215	นางคำ	จ๊ับใจนาย	93	16	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
216	นายถา	หมื่นสมบัติใหม่	94	11	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
217	นางนวล	เนตริยอง	100	32	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย
218	นางป่า	เนตริยอง	103	10	12	ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ข้อมูลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลจันจว้า ณ สำนักงานเทศบาลตำบลจันจว้า วันที่ 1 พ.ย. 56
ตารางที่ 2 ข้อมูลผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลจันจว้า

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
1	นางจันทร์	แก้วรากมุก	80	90	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
2	นางถา	ภีระบัน	80	117	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
3	นางจัน	ภีระบัน	80	128	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
4	นางปิมปา	ปิ่นใจ	80	139	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
5	นางปิ่น	น้อยหมอ	82	76	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
6	นายมูล	น้อยหมอ	83	5	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
7	นายปิ่นแก้ว	จับใจนาย	83	131	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
8	นายบุญยืน	ปิ่นใจ	83	139	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
9	นายบุญชุม	น้อยหมอ	84	76	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
10	นายปิ่น	น้อยหมอ	84	146	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
11	นางฟอง	ภีระงาม	85	56	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
12	นางกาบ	ปิ่นใจ	85	103	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
13	นางกาบ	ภีระบัน	85	129	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
14	นางเครือ	ภีระบรรพ์	86	1	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
15	นางชนแก้ว	รินนายรักษ์	86	151	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
16	นายแก้ว	ปิ่นทรายแก้ว	87	121	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
17	นางปิ่น	น้อยหมอ	88	127	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
18	นายสี	จับใจนาย	89	134	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
19	นายสิงห์	มันเหมาะ	89	163	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
20	นางคำมา	ภีระบัน	96	106	1	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
21	นายทองอิน	ชมพู่	84	101	2	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
22	นางแปง	ภีระบรรณ	86	26	2	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
23	นางผง	น้อยหมอ	115	48	2	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
24	นางรุณ	การะคำ	80	33	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
25	นายก่อคำ	ยามงคล	82	82/1	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
26	นายปัญญา	คำรังษี	82	90	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
27	นายคำตัน	ชัยวงศ์	83	29	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
28	นางวัลดี	ยาวิชัย	84	98	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
29	นายศิริ	ขุนทอง	86	12	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
30	นางจันดี	เตมีศักดิ์	87	8	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
31	นางมูล	ปิ่นเขื่อนขัต	87	93	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
32	นางสุข	ใจมะณา	87	106	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
33	น.ส.คำ	ทาศักดิ์	87	110	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
34	นางสี	ยามงคล	89	82/1	3	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
35	นางนิล	แก้วรากมูข	80	15	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
36	นายบุญเป็ง	จันทาพูน	80	24/1	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
37	นายจันทร์	ปันทรายมูล	80	136	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
38	นายนวล	เครื่องสีมา	80	156/1	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
39	นางจันทร์	ใจมา	80	193/1	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
40	นายอิน	แก้วรากมูข	80	234	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
41	นางเอ้ย	สุตะวงค์	81	46	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
42	นายคง	นามไชยยา	81	62/1	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
43	นางจันแก้ว	ปิ่นเชื่อนซัด	81	91/2	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
44	นางจันทร์หอม	ยานะ	81	95	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
45	นางตีบ	กาจุม	81	134	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
46	นายอินปัน	สารากิจ	81	213	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
47	นางบุญมา	แก้วรากมูข	81	234	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
48	นางตีบ	สุตะวงค์	81	260	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
49	นางจันทร์	นามไชยยา	82	62/1	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
50	นายตา	แสนเชื้อ	82	94	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
51	นายจาย	แก้วรากมูข	82	127	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
52	นางฟอง	คำมีสว่าง	82	207	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
53	นายคำ	สุตะวงค์	82	221	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
54	นายหวัน	ราวีชัย	84	82	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
55	นางมูล	ราวีชัย	84	152	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
56	นางตุ่น	แก้วรากมูข	85	56	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
57	นายคำ	แก้วรากมูข	85	99	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
58	นางเอ้ย	แก้วรากมูข	86	42	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
59	นายจันทร์	แก้วรากมูข	86	78	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
60	นางคำปัน	แก้วรากมูข	86	78	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
61	นางสุพรรณ	ศรียศ	86	144	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
62	นางบัวไย	แก้วรากมูข	86	161	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
63	นางตา	สุตะวงค์	86	190	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
64	นางเสาร์	ราวีชัย	87	125	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
65	นายจาย	จันทาพูน	88	133	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
66	นางปิ่น	รากะรินทร์	89	175	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
67	นางก่อง	ภีระบรรณ	90	9	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
68	นายสุดใจ	ภีระบรรณ	90	26	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
69	นายจาย	แก้วรากมูข	92	131	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
70	นางจันทา	ปิ่นเชื่อนขัติ	93	87	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
71	นางบัวจันทร์	ปิ่นทรายมูล	97	108	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
72	นางทา	ทาก่า	103	128/1	4	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
73	นายตีบ	ปิ่นทรายมูล	80	23	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
74	นางเขียว	ร้องหมอดี	80	38	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
75	นายอ้าย	สุตะวงศ์	80	68	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
76	นายสม	กันทาเดช	80	78	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
77	นางจันทา	แก้วรากมูข	80	85	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
78	นายต้น	รากะรินทร์	81	35/1	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
79	นางนาง	ปิ่นทรายมูล	81	111	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
80	นางจันทร์	ราวีชัย	81	248	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
81	นายยีน	ปิ่นทรายมูล	82	4	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
82	นางออน	สุตะวงศ์	83	138	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
83	นายขาว	ปิ่นทรายมูล	84	111	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
84	นางคำปิ่น	ปิตศักดิ์	84	122	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
85	นางเกียง	ปิ่นทรายมูล	84	129/1	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
86	นางตา	สุตะวงศ์	85	26	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
87	นายจัน	บงกันคำ	85	45	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
88	นางบุญ	ราวีชัย	85	213	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
89	นางทุมมา	สุตะวงศ์	87	14	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
90	นางนาง	สุเต็น	87	16	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
91	นางเอือนแก้ว	แก้วรากมูข	87	102	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
92	นายปิ่น	สุตะวงศ์	87	138	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
93	นายแก้ว	ไวยะแจ่ม	88	83/1	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
94	พระสมบุรณ์	เตมีศักดิ์	90	137	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
95	นางบุญปิ่น	จันทาพูน	92	181	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
96	นายตาล	คิดข้างบน	93	9	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
97	นางอุบ	แก้วรากมูข	93	58/1	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
98	นายเปี้ย	คิดข้างบน	93	106	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
99	นายสม	ดงปาลี	94	133	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
100	นางลอย	ปิ่นทรายมูล	95	136	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
101	นางปา	กันทะดวง	98	88/1	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
102	นายคำ	ปิ่นทรายมูล	99	136	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
103	นายมูล	รากะรินทร์	100	74	5	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
104	นางคำ	จันทาพูน	80	38	6	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
105	นางผง	จันทาพูน	80	49	6	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
106	นางจันทร์สม	ธัญชัย	82	102	6	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
107	นายบุญส่ง	จันทาพูน	83	49	6	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
108	นางสุนันตา	จันทาพูน	84	89/1	6	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
109	นางส้วน	นิ่มอิม	86	104	6	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
110	นางก่อง	กันทะดง	89	13	6	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
111	นางไข	ด้วงพรม	80	12	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
112	นายเงิน	กาใจ	80	140	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
113	นางบัวแก้ว	ชุ่มมงคล	81	51	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
114	นางแก้ว	ร้องบุญลือ	83	69	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
115	นางทา	ชุ่มมงคล	83	77	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
116	นายสอน	ทายะนา	84	35	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
117	นายอิน	สุวรรณจักร	84	52	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
118	นางปวน	ชุ่มมงคล	84	131	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
119	นางดี	มะลิตง	85	38	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
120	นายบุรณ์	ชุ่มมงคล	91	9849	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
121	นายมา	ขันแก้ว	97	81/1	7	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
122	นายต้น	ร้องหาญแก้ว	80	25	8	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
123	นางกาบ	ร้องบุญลือ	82	81	8	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
124	นายเป็ง	แก้วรากมูข	83	14	8	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
125	นายกิน	ปิ่นทรายมูล	80	145	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
126	นางอินแก้ว	ปิ่นทรายมูล	81	135	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
127	นางออน	มูลแจ่ม	81	135	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
128	นายเป็ง	สุขใจมูข	82	12	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
129	นายชุม	มูลแจ่ม	82	55	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
130	นางฟอง	มหาพรหม	82	70	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล		อายุ	ที่อยู่		
				เลขที่	หมู่ที่	ตำบล
131	นางฟอง	คุริมา	83	40	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
132	นางคำแปง	จันทาพูน	83	62/1	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
133	นายสวຍ	วิริยะ	84	3	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
134	นางแก้ว	เครื่องสีมา	84	36	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
135	นายเลิศ	มูลแจ่ม	84	93/1	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
136	นางป่า	สุตะวงศ์	85	12	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
137	นายสุ่ม	จันทาพูน	86	6	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
138	นางเอี้ย	ริยะ	87	3	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
139	นางแยง	รากะรินทร์	87	11	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
140	นางปิ่น	ริยะ	90	1	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
141	นางทา	ขัตตพูน	91	64	9	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
142	นางฟอง	วงศ์คำ	80	15	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
143	นางคำ	ศรีจันทร์	80	30/1	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
144	นางแก้วภา	พลศักดิ์	80	67	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
145	นางสม	จันทะเวียง	80	90	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
146	นางสุข	พรมณี	80	92	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
147	นางอิน	เต็มศักดิ์	80	106	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
148	นางเอี้ย	กาวิชัย	80	109	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
149	พระครูสันติ สมณคุณ	(บุญชร สุทธิ)	81	132	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
150	นางศรี	สุภาชี	82	66	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
151	นายคำ	เต็มศักดิ์	82	137	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
152	นายใจ	วังอินตะ	85	109	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
153	นางกฤษ	หน่อแก้ว	87	129	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
154	นางมอย	หมื่นโพธิ์	90	77	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
155	นางทองสุข	บุญเลียม	80	54	10	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
156	นางตา	เต็มศักดิ์	80	74	11	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
157	นางคำมา	วิเทศาศ	80	88	11	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
158	นางอุ่น	วิเทศาศ	81	94	11	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
159	นางอุ่น	วิเทศาศ	82	62	11	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
160	นางอุทธา	เดชศรียะ	85	63/1	11	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
161	นางปา	วงศ์กา	87	73	11	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
162	นางแก้ว	น้อยหมอ	94	56	11	ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ภาคผนวกที่ 2

ข้อมูลรายชื่อทหารผ่านศึกสมัยสงครามเชียงตุงปี พ.ศ. 2484-2487

ข้อมูลทหารผ่านศึกสมัยสงครามเชียงตุง ณ.สำนักงานสงเคราะห์ทหารผ่านศึกเขตเชียงราย วันที่ 1 พ.ย. 56

ตารางที่ 3 ข้อมูลทหารผ่านศึกสมัยสงครามเชียงตุง

รายชื่อทหารผ่านศึกสมัยสงครามเชียงตุงปี พ.ศ. 2484-2487			
1.อำเภอพาน			
ลำดับ	ยศ-ชื่อ-สกุลทหารผ่านศึก	อายุ (ปี)	ที่อยู่
1	พลฯ ขาว ปวงแก้ว	93	7 หมู่ 5 ตำบลสันมะเค็ด
2	พลฯ ตุ่น ใจปัน	93	59 หมู่ 1 ตำบลสันมะเค็ด
3	พลฯ อ้าย กันทะชะ	90	76 หมู่ 10 ตำบลสันมะเค็ด
4	พลฯ ทอง วังหมื่น	92	175 หมู่ 1 ตำบลสันมะเค็ด
5	พลฯ สุข จันทร์ศรี	95	26 หมู่ 6 ตำบลสันติสุข
6	พลฯ มี ปินคำ	89	110 หมู่ 8 ตำบลสันติสุข
7	พลฯ หม่อง อีสระไพศาล	90	32 หมู่ 7 ตำบลเจริญเมือง
8	พลฯ วัน ยศนันท์	89	161 หมู่ 4 ตำบลสันติสุข
9	พลฯ แก้ว กันทา	88	170 หมู่ 14 ตำบลเจริญเมือง
10	พลฯ คำ หล้ามั่ง	89	27 หมู่ 1 ตำบลเจริญเมือง
11	พลฯ แก้ว หอมเดช	98	65 หมู่ 9 ตำบลป่าหุ่ง
12	พลฯ เป้ง ท้าวกันทา	92	199 หมู่ 1 ตำบลม่วงคำ
13	พลฯ ยา ศรียอด	95	70 หมู่ 1 ตำบลทรายขาว
14	พลฯ ปาน สิงห์อุป	88	149 หมู่ 4 บ้านร่องลึก ตำบลสันกลาง
15	พลฯ ศรีมูล โคเกา	98	136 หมู่ 6 ตำบลแม่เย็น
16	พลฯ สุวรรณ พุ่มพวง	95	67 หมู่ 9 ตำบลเมืองพาน
17	พลฯ คำ แลสันกลาง	89	107 หมู่ 8 ตำบลเมืองพาน
2.อำเภอเมืองเชียงราย			
1	พลฯบุญธรรม ปลื้มสติ	91	235/7 ซ2 บ.ฮ้องลี ต.รอบเวียง
2	ส.อ.บุญตัน แซ่ซิม	90	25 ม.2 บ.ฮ้องลี ต.รอบเวียง
3	พลฯเลียงฮง แซ่ซิม	91	64 ม.10 ต.บ้านดู่
4	พลฯ ยี่คิม แซ่ฮึ้ง	89	60 ม.11 ต.บ้านดู่

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	ยศ-ชื่อ-สกุลทหารผ่านศึก	อายุ (ปี)	ที่อยู่
5	พลฯ คำ ยีนาง	89	95 ม.3 ต.บ้านดู่
6	พลฯ สาย พินิจ	89	32 ม.3 ต.บ้านดู่
7	พลฯ คำ มโนยศ	89	82 ม.2 ต.นางแล
8	ส.ต.สิงขร ดินเต็มทรัพย์	90	135 ม.2 ต.นางแล
9	ส.ท.ไสว เพชรหนู	96	80/4 ม.6 ต.นางแล
10	พลฯ ควาย ปงศักดิ์	90	82 หมู่1 ต.สันทราย
11	พลฯ ตีบ วงมา	97	135 ม.22 ต.บัวสลี
12	ส.อ.ต๋อย สุนทรฐิติ	91	148 ม.6 ต.ริมกก
13	พลฯ จันทร์คำ ยาเกื้อ	101	83 ม.15 ต.ห้วยสัก
14	พลฯ ตัน จันตะมะ	93	168 ม.6 ต.ริมกก
15	พลฯ เกิน แซ่กู่	91	548 ม.4 บ.ใหม่ต.ริมกก
16	พลฯ ดวง สุริยนต์	90	20 ม.13 ต.ป่าอ้อดอนชัย
17	พลฯ กมล อุดมธรรม	94	143 ถ.ธนาลัย ต.เวียง
3.อำเภอแม่จัน			
1	พลฯสมนึก วงศ์นิม	92	7 ม.2 ต.แม่คำ ต.แม่คำ
2	ส.ต.ไสว จันทรทอง	91	142 ม.2 บ.แม่คำหลวง ต.แม่คำ
3	พลฯช้วย ไสยแพทย์	94	125 ม.4 ต.แม่จัน
4	ร.ท.สะอาด อิมสะอาด	110	79 ม.2 ต.แม่จัน
5	พลฯเต้า วั่งคำหมื่น	92	37 ม.10 ต.แม่จัน
6	พลฯคำมี ทองบำเรอ	90	186 ม.1 ต.แม่จัน
7	พลฯแข แสงเหมือนเพ็ชร	94	93 ม.18 ต.ป่าซาง
8	พลฯทน บุญแปง	92	104 ต.ท่าข้าวเปลือก
9	พลฯเขียว จักรแก้ว	90	104/2 ม.10 ต.ท่าข้าวเปลือก
10	พลฯอิน ขอดแก้ว	89	106 ต.ท่าข้าวเปลือก
11	ส.ต.จันทรดี สังห์แก้ว	94	107 ต.ท่าข้าวเปลือก
12	พลฯปาน ช่างเรือน	96	38 ม.10 ต.ป่าตึง

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ลำดับ	ยศ-ชื่อ-สกุลทหารผ่านศึก	อายุ (ปี)	ที่อยู่
13	ส.ต.ทองคำ ใจสุข	92	112 ม.10 ต.ป่าตึง
4.อำเภอเชียงแสน			
1	ร.ต.ทองชัย ศิลปิน	92	197 ม.2 ต.เวียง
2	พลฯสุข ชมชื่น	90	29 ม.3 ต.เวียง
3	พลฯทองดี พยุยงค์	88	66 ม.3 ต.เวียง
4	พลฯเมือง ภิระบรรณ	97	11/1 ม.10 ต.บ้านแซว
5	ส.ต.มานพ มาลารุ่งเรือง	94	ม.4 ต.ศรีทรายมูล

ภาคผนวกที่ 3
กระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนจันทน์จ้าววิทยาคม

ภาพที่ 35 นักเรียนศึกษาวิทัศน์

ภาพที่ 36 นักเรียนศึกษาวิทัศน์

ภาพที่ 37 นักเรียนตอบแบบสอบถาม

ภาพที่ 38 นักเรียนเสนอแนะความคิดเห็น

ภาพที่ 39 นักเรียนลงพื้นที่ชุมชนเก็บข้อมูล

ภาพที่ 40 ตัวอย่างการนำเสนอของนักเรียน

ภาพที่ 41 ตัวอย่างการนำเสนอของนักเรียน

ภาพที่ 42 ตัวอย่างการนำเสนอของนักเรียน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มที่ 1 สมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย

- 1.นางสาวโยธกา อิน้อมธรรม
- 2.นางสาวอารยา ตุ่นหนิ้ว
- 3.นางสาวสุจิตรา ชื่นดี
- 4.นางสาวพรณี พรมปัญญา
- 5.นางสาวพัชรพร ทันทาศ

ข้อมูลสัมภาษณ์

1. ชื่อนายตีบ อุ่นญาติ อายุ 94 ปี

ที่อยู่ 92 ม.5 บ้านหนองปิง ต.จันทน์ใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย 57270

ภาพที่ 43 นายตีบ อุ่นญาติ

การขุดคูเมืองเป็นการขุดเพื่อไม่ให้ช้างหรือสัตว์ต่างๆเข้ามาทำร้าย หรือขโมยอาหารจึงมีการขุดคูเมืองล้อมรอบหมู่บ้านหรือเมืองไว้

ซึ่งมีการปล่อยระเบิดที่เมืองกลาง ตรงใจกลางของหมู่บ้านมีคนบาดเจ็บมากมาย มีการนำดินมาทำเป็นโพลงเพื่อทำเป็นที่หลบซ่อน และแบ่งเวรยามขึ้นอยู่บนต้นไม้แล้วมีการผลัดเปลี่ยนเวรยามกัน โดยส่งสัญญาณที่เรียกว่ากะโหลกกระสิ เมื่อได้ยินเสียงเตือนภัย ผู้คนก็จะพากันหลบหลุมหลบภัย ทหารอังกฤษ มีระยะเวลาในการเกิดสงครามเป็นเวลา 5 ปี

การค้าขายก็ไม่ดีต้องหลบๆซ่อนๆหรือพรางตัวไป ภูมิปัญญาของคน ในอดีตใช้กลบไว้บนหลังคาโรงสีข้าวแล้วจุดไฟเผาให้ลูกไหม้แล้วเกิดควันสีดำปกคลุมท้องฟ้าเป็นสีดำสนิท เพื่อให้การขับซีเริคอปเตอร์ของทหารอังกฤษลำบากมองไม่เห็นทาง และมีทหารญี่ปุ่นมาช่วย ในการทำสงครามกับอังกฤษ

2.ชื่อนางดี กันแก้ว อายุ 75 ปี

ที่อยู่ 138 ม.4 บ้าน กิ้วพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 44 นางดี กันแก้ว

ในสมัยที่อายุได้ 7 ขวบมีการสร้างกระต๊อบหรือหลุมหลบภัยไว้ชุดทำหลุมหลบภัยทางเล็กประมาณ 1 เมตร เป็นทางเข้าแล้วใช้บันไดไต่ลงไปหลุมหลบภัย แล้วมีสัญญาณเตือนภัยโดยการตีกะโหลก มีกฎไม่ให้พูดคุยกัน แล้วห้ามออกบ้านไปไหนห้ามตากผ้าสีขาว เพราะมีเวลาเครื่องบินของทหารผ่านมาแล้วเห็นผ้าสีขาวจะทิ้งระเบิดลงมาตรงผ้าสีขาว แต่การเกิด สงครามครั้งนี้เป็นเพียงแค่ทางผ่านของการเกิดสงครามและในอดีตมีทหารมาตั้งที่วัดกิ้วพร้าว และโรงเรียนบ้านกิ้วพร้าวโดยตั้งป้อมไว้ดูเวรยามทหารตั้งกองทัพนี้นี้เป็นเวลา 1 ปีกว่าๆที่มาตั้งฐานทัพอยู่ที่วัดกิ้วพร้าวและโรงเรียนบ้านกิ้วพร้าว

3.นายสม กันแก้ว อายุ 79 ปี

บ้านเลขที่ 138 ม.4 บ้านกิ้วพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 45 นายสม กันแก้ว

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ในสมัยนั้นเวลาเกิดสงครามครอบครัวของคุณตาจะสร้างหลุมหลบภัยไว้โดยใช้บันไดไต่ลงไปในหลุม และจะมีสัญญาณเตือนภัยโดยการตีกละโหลกของทหารแต่การเกิดสงครามครั้งนั้นเป็นแค่ทางผ่านของการเกิดสงครามจึงทำให้สงครามยุติลงอย่างสงบ

4.ชื่อพระครูประสิทธิ์ บุญญาคม อายุ 68 ปี
ที่อยู่ วัด กิ้วพรวัว

ภาพที่ 46 พระครูประสิทธิ์ บุญญาคม

หลุมหลบภัยสร้างไว้ใต้ถุนบ้านหรือรอบๆบ้าน โดยการขุดหลุมลงไปแล้วเตรียมต้ำน้ำพริก ข้าวสารอาหารแห้งไว้ตลอด เมื่อภัยมาหรือเกิดสงคราม ขว่เหล็กที่บ้านแม่คำ แม่จัน เกิดการทิ้งระเบิด ขว่เหล็กที่บ้าน แม่คำ ทุกบ้านเลยต้องขุดหลุมหลบภัยไว้ แล้วนำท่อนกล้วยมาพาดไว้บนหลุม เพื่อเตรียมเป็นที่หลบภัยเวลาที่เกิดสงครามมีการยิงปืนใหญ่หรือระเบิดเมื่อถูกต้นกล้วยแล้วมันจะไม่ระเบิด

5.ชื่อนายบุญมา เตชะชื่น อายุ 92 ปี
บ้านเลขที่ 136 ม.4 บ้านกิ้วพรวัว ต. จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 47 นายบุญมา เตชะชื่น

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ตอนเวลาเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ครอบครัวของคุณตาจะช่วยกันขุดหลุมเป็นที่หลบภัยจากข้าศึก เวลาเครื่องบินมาจะมียามส่งสัญญาณเรียกให้ลงหลุม

6.ชื่อนายตำบลู้อ วัลญา อายุ 65 ปี
บ้านเลขที่ 43 ม.11 บ้านป่าถ่อน ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

ภาพที่ 48 นายตำบลู้อ วัลญา

เดิมคุณตาเป็นคนก๊วพร้าว แต่เมื่อเกิดศึกสงครามคุณตาและครอบครัวจะอยู่ใต้สะพานเหล็ก ขั้วเหล็กแม่น้ำจันบ้านก๊วพร้าว และมีทหารคุ้มครอง หลังจากนั้นคุณตาและครอบครัวก็ได้หนีสงครามมาอยู่บ้านป่าถ่อนจนถึงปัจจุบัน

7.ชื่อนายกาบแก้ว ต๊ะต้อใจ อายุ 76 ปี
บ้านเลขที่ 73 ม.4 บ้านก๊วพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

ภาพที่ 49 นายกาบแก้ว ต๊ะต้อใจ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ตอนเกิดสงครามคุณตาและครอบครัวจะช่วยกันขุดหลุมโดยดูว่าถ้าครอบครัวมีคนหลายคนก็ขุดหลุมกว้าง ขุดไว้หน้าบ้านใครบ้านมัน แล้วนำไม้มาปิดปากหลุมไว้ แล้วนำดินมาถมอีกชั้นเพื่อความหนาแน่น

8.ชื่อนางบัวถา ต๊ะต่องใจ อายุ 74 ปี
บ้านเลขที่ 73 ม.4 บ้านกิ้วพรวัว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

ภาพที่ 50 นางบัวถา ต๊ะต่องใจ

ตอนเวลาเกิดสงครามคุณยายและครอบครัวจะขุดหลุมไว้ใต้ถุนบ้าน แล้วนำไม้มาบังปากหลุม แล้วนำดินมาถมทับอีกชั้นจากนั้นก็ขุดหลุมเป็นช่องเล็กๆ เข้าไปเวลาเกิดสงครามจะมียามส่งสัญญาณเรียกให้ลงหลุม

9.ชื่อนายบุญละ กันแก้ว อายุ 78 ปี
บ้านเลขที่ 91 ม.4 บ้านกิ้วพรวัว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

ภาพที่ 51 นายบุญละ กันแก้ว

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

เวลาเกิดสงครามจะมียามส่งสัญญาณเรียกเวลาเกิดสงครามโดยทหารจะเปลี่ยนเวรกัน ตอนเวลาเครื่องบินมาคุณตาจะลงไปอยู่ใต้หลุม แล้วรอจนเครื่องบินบินไปจึงขึ้นมา

10.ชื่อ นางเกต กันแก้ว อายุ 83 ปี
บ้านเลขที่ 42 ม.4 บ้านกิวพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

ภาพที่ 52 นางเกต กันแก้ว

ตอนเวลาเกิดสงครามคุณยายและครอบครัวจะไปรวมตัวกับชาวบ้านที่โรงเรียนบ้านกิวพร้าวโดยจะมีทหารคุ้มครองตลอดเวลา

11.ชื่อ นางอิน ไพศาล อายุ 65 ปี
บ้านเลขที่ 249 ม.4 บ้านกิวพร้าว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

ภาพที่ 53 นางอิน ไพศาล

คุณยายได้ฟังพ่อแม่คุณยายเล่าว่าเมื่อตอนเกิดสงคราม ครอบครัวของคุณยายจะขุดหลุมไว้ที่หน้าบ้าน โดยเอาใบมะพร้าวมาปิดปากหลุมให้มีดเพื่อหลบ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

12.ชื่อนางเกียงคำ แก้วคำ อายุ 66 ปี
บ้านเลขที่ 249 ม.4 บ้านกิ้วพรวัว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

ภาพที่ 54 นางเกียงคำ แก้วคำ

คุณยายได้ฟังเรื่องเล่าจากพ่อแม่ของคุณยายว่าเมื่อตอนเกิดสงครามครอบครัวของคุณยายจะ
ซุกหลุมไว้ใต้ถุนบ้านโดยนำไม้มาบังปากหลุมไว้ เพื่อป้องกันข้าศึกไม่ให้เห็น

13.ชื่อนายแก้ว ไชยรินทร์ อายุ 84 ปี
บ้านเลขที่ 262 ม.4 บ้านกิ้วพรวัว ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ. เชียงราย

ภาพที่ 55 นายแก้ว ไชยรินทร์

ตอนเกิดสงครามจะหลบเข้าหลุมบ้านใครบ้านมัน โดยมีสัญญาณเรียก จากยามกลางหมู่บ้านวัน
ละ 8 คน ก่อนถึงหัวเหล็ก 4 คน และกลางหมู่บ้าน 4 คน เวลาเครื่องบินมาจะส่งเสียงบอกชาวบ้าน

กลุ่มที่ 2 สมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย

- 1.นายวิริทธิ์พล วุฒิเสถียร
- 2.นางสาวจามรี แก่นแก้ว
- 3.นางสาวจิรานันท์ อิน้อมธรรม
- 4.นางสาวจุฑามาส หน่อแก้ว
- 5.นางสาวเบญจวรรณ ใจอาวุธ

ข้อมูลสัมภาษณ์

1.ชื่อนางศรี ยามงคล อายุ 90 ปี

บ้านเลขที่ 82 หมู่ 3 บ้านแม่คำน้ำลาด ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 56 นางศรี ยามงคล

ไปหลบระเบิดอยู่ฝั่งน้ำราก อยู่ห่างจากบ้าน 300 เมตร ข้ามนาไป 3 ปัน มีเครื่องบิน(เรือบิน) มาปล่อยลูกระเบิด มีการไล่เจ็ก

2.ชื่อนายอ้าย ลาวนัน อายุ 78 ปี

บ้านเลขที่ 160 หมู่ 3 บ้านแม่คำน้ำลาด ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 57 นายอ้าย ลาวนัน

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

มีเครื่องบินมาทิ้งระเบิดที่ซัวแม่สาย หลบอยู่ในหลุมเอาไม้มาทับเอาหญ้ามาวางบนปากหลุม
ตอนนั้นพ่ออ้อยอายุ 10 ขวบ

3.ชื่อนางสุข ใจมะณา อายุ 88 ปี

บ้านเลขที่ 106 หมู่ 3 บ้านแม่คำน้ำลาด ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 58 นางสุข ใจมะณา

คนไทยถูกเกณฑ์ไปส่งข้าวส่งอาหารส่งเสบียงให้ทหาร พ่อกับแม่ของแม่อ้อยสุขตายในสงคราม
ทั้ง 2 คน ไปอยู่ในน้ำเหมืองลึกเพื่อหลบภัย ทหารฆ่าคนไทย ตอนนั้นแม่อ้อยสุขอายุ 15 ปี มีเครื่องบิน
มาปล่อยระเบิด ชุดหลุมเอากากกล้วยวางบนปากหลุม หลบอยู่ในหลุม 2-3 เดือน แม่อ้อยสุขบอกว่า
ลำบากมาก

4.ชื่อนางทา ทาศักดิ์ อายุ 75 ปี

บ้านเลขที่ 104 หมู่ 3 บ้านแม่คำน้ำลาด ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 59 นางทา ทาศักดิ์

สงครามเริ่มต้นที่พม่า เข้ามาทางแม่สาย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

5. ชื่อนางคำ ดวงแจ่ม อายุ 78 ปี
บ้านเลขที่ 9 หมู่ 3 บ้านแม่คำน้ำลาด ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 60 นางคำ ดวงแจ่ม
สงครามเริ่มต้นที่พม่า เข้ามาทางแม่สาย

6. ชื่อนางฟอง วงศ์คำ อายุ 78 ปี
บ้านเลขที่ 30/1 หมู่ 10 บ้านสันนาหนองบัว ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 61 นางฟอง วงศ์คำ
ตอนนั้นแม่อุ้ยฟองอายุ 12 ปี ยังเป็นนักเรียนอยู่ที่ จังหวัดลำพูน แล้วพอกับแม่ของแม่อุ้ยฟอง
ได้อพยพพากันมาอยู่ที่บ้านสันนาหนองบัว ตอนนั้นเดินทางด้วยรถไฟ

7. ซื่อนางนันท หน่อแก้ว อายุ 78 ปี

บ้านเลขที่ 14 หมู่ 10 บ้านสันนาหนองบัว ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 62 นางนันท หน่อแก้ว

แม่อุยนั้นเล่าว่าตอนนั้นแม่อุยนั้นยังเด็กมาก จำอะไรไม่ค่อยได้ จำได้ว่า พอมีเครื่องบินบินผ่านมา จะมียามที่เฝ้าอยู่บนต้นไม้ ตีกระหลก (กะโหลก) ทุกคนต้องรีบพากันหลบที่หลุมหลบภัย

8. ซื่อนายสิงห์แก้ว หน่อแก้ว อายุ 66 ปี

บ้านเลขที่ 47 หมู่ 10 บ้านสันนาหนองบัว ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 63 นายสิงห์แก้ว หน่อแก้ว

อยู่ได้ฟังจากพ่อมาอีกที เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดขึ้น ถ้าอยู่จำไม่ผิดสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็ได้หลบหลุมของแต่ละบ้าน แล้วก็เอาหญ้า ใบไม้ มาปิดบังหลุม จะมียามอยู่บนต้นไม้คอยสังเกตการณ์ และเมื่อมีเครื่องบินบินผ่านยามจะเคาะสัญญาณเพื่อให้ชาวบ้านทุกคนได้รู้ว่ามีสงครามเกิดขึ้น ชายที่มีอายุ 17-18 ปีจะถูกเกณฑ์ให้เป็นทหารและบางคนจะถูกเกณฑ์ให้ไปส่งเสบียงอาหารให้แก่ทหาร บางคนไม่ได้กลับมาอีกเลยซึ่งใช้เวลานาน 1 ปี จนกว่าสงครามจะสงบถึงจะได้กลับมาใช้ชีวิตปกติอีกครั้ง

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

9. ชื่อนางเอี้ย กาวิชัย อายุ 82 ปี
บ้านเลขที่ 132 หมู่ 10 บ้านสันนาหนองบัว ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 64 นางเอี้ย กาวิชัย

ช่วงนั้นอยู่อยู่ อ.แม่สาย เมื่อมีเครื่องบินบินมาถึง อัยก็รีบไปหลบในหลุมได้ยินเสียงระเบิดดังมาก ถ้าอีกฝั่งเห็นหลังคาสีขาวก็จะเอาระเบิดปล่อยลงทันทีต้องเอาใบมะพร้าวหรือใบต่างๆ มาปิดหลังคา เวลาตอนเช้าก็ออกมาทำกับข้าวแล้วก็กลับเข้าไปในหลุมทุกๆ ครั้ง สถานการณ์จะเป็นเช่นนี้ประมาณไม่ถึงปีซึ่งฝ่ายเราไม่ได้เข้ารบกับฝ่ายเขา

กลุ่มที่ 3 สมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย

- 1.นายแสงเพชร เปาวัลย์
- 2.นางสาวนันทิพร เชื้อเมืองพาน
- 3.นางสาวพรรณเพ็ญ ร้องคำ
- 4.นางสาวสร้อยผกา อยู่ตาล
- 5.นางสาวสุธัญญา จินดาธรรม

ข้อมูลสัมภาษณ์

1. ชื่อนายบุญส่ง จันทาพูน อายุ 84 ปี
บ้านเลขที่ 49 ม. 6 ต.จันทา อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 65 นายบุญส่ง จันทาพูน

พ่ออุ้ยบุญส่งท่านได้เล่าให้ฟังว่า เมื่อตอนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ท่านยังเป็นเด็กอยู่ อายุประมาณ 13-14 ปี ท่านจำไม่ค่อยได้ รู้แค่ที่บ้านจะต้องขุดหลุมหลบภัยไว้

เครื่องบินอังกฤษจะผ่านมาทุกวันจะมียามทำร้านบนต้นไม้ถ้าเครื่องบินมาเขาจะตีกระโหลกหรือไม้ไผ่เพื่อให้เสียงดังเพื่อเตือนผู้คนในหมู่บ้าน

2. ชื่อนางปา ชุ่มมงคล อายุ 86 ปี
บ้านเลขที่ 35 ม.7ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 66 นางปา ชุ่มมงคล

แม่อุ้ยปาท่านได้เล่าให้ฟังว่าสมัยก่อนได้มีการสร้างหลุมหลบภัยไว้ จะขุดในบริเวณที่มีพื้นที่ที่ว่าง โดยจะขุดในลักษณะที่ลึกพอ นั่งแล้วจะมีความสูงจนท่วมหัว ยาวประมาณ 1 วา ข้างบนหลุมจะมีไม้ไผ่แล้วนำดินใส่ สามารถเข้าไปได้ประมาณ 3-4 คน เมื่อได้ยินเสียงเครื่องบินมาก็รีบวิ่งเข้าไปหลบในหลุมและรอฟังเสียงเครื่องบิน เมื่อเสียงเงียบก็ออกมาจากหลุมหลบภัย

3. ชื่อนางกาบ ร้องหาญแก้ว อายุ 84 ปี
บ้านเลขที่ 14 ม.8 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 67 นางกาบ ร้องหาญแก้ว

แม่อุ้ยกาบได้เล่าว่า สมัยที่ยังจำความได้ ทุกๆบ้านจะต้องขุดหลุมไว้ในบ้านของตนเอง เพื่อใช้เป็นที่พักหลบภัยจากทหาร และเมื่อได้ยินเสียงเครื่องบินมาก็ต้องรีบวิ่งเข้าหลุมหลบภัย

4. ชื่อนายบุญ ชุ่มมงคล อายุ 100ปี 7เดือน
บ้านเลขที่81/1 ม.7ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 68 นายบุญ ชุ่มมงคล

พออยู่บุญท่านได้เล่าให้ฟังว่า เมื่อตอนเกิดสงครามโลกครั้งที่2 ท่านเคยเป็นทหารและเหลือเป็นคนสุดท้ายในขณะนี้ ท่านบอกว่า ท่านออกศึกเมื่ออายุได้ ประมาณ 22-23ปี

ตอนสู้รบมีคนตายเป็นจำนวนมาก สมองโหลบ้าง ไปทางไหนก็มีแต่คนตาย เหม็นไปหมด ท่านได้ไปถึงเมืองโก และได้หนีหัวหนากลับมายังบ้าน ตอนท่านกลับมาร่างกายผอมมาก ต้องลอยมาตามแม่น้ำเขาต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงบ้านเมือง และได้ก่อพระธาตุ ที่ประตู เมืองเชียงแสน ใครสร้างพระธาตุเสร็จก่อนจะชนะ ตอนนั้นพม่าได้ใช้อิฐทำพระธาตุ จึงทำให้เสร็จช้า เมืองเชียงแสนจึงชนะ

กลุ่มที่ 4 สมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย

- 1.นายสิทธิ์พล กันธิยะภาค
- 2.นายบัลลังก์ มูลแจ่ม
- 3.นายณัฐชา ก้างอนตา
- 4.นายเสกสรร ทะนันชัย
- 5.นายธนพัฒน์ วงศ์สีพรหม

ข้อมูลสัมภาษณ์

1. ชื่อนางนวล สุวรรณเมฆ อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 70/1
บ้านแม่คำฝั้หมื่น ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 69 นางนวล สุวรรณเมฆ

ได้ฟังมาจาก พ่ออ้อยใจ สุวรรณเมฆ ว่าตอนเกิดเหตุการณ์ครั้งนั้น พ่ออ้อยใจได้ชุดหลุมเพื่อเอาไว้หลบซ่อน จากลูกระเบิดจากเครื่องบินที่ปล่อยลงมา โดยได้นำหม้อข้าว หม้อแกงอะไรไปด้วย น่าจะเอาไปทำอาหารอะไรกินกันที่หลุม

2. ชื่อนางลต ชัยแสงม อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 172
บ้านแม่คำฝั่มหมื่น ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 70 นางลต ชัยแสงม

แม่อุ้ยลต ได้ให้สัมภาษณ์ว่าสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 พ่อของแม่อุ้ยลตได้สร้างหลุมหลบภัยไว้หลังบ้าน ก่อนที่ตัวเองจะไปร่วมทำสงครามที่สายแดน ไทย-พม่า ไปเป็นเวลาประมาณ เกือบหนึ่งเดือน เมื่อมีเครื่องบินของทหารญี่ปุ่นบินผ่านมา ก็จะมีคนตีฆ้องเป็นสัญญาณเตือน และพ่อก็จะบอกให้ทุกคนรีบลงหลุมที่พ่อขุดเตรียมไว้

3. ชื่อ พระครูสุทธิสังวร (เจ้าอาวาสวัดแม่คำฝั่มหมื่น) อายุ 84 พรรษา
อยู่ที่วัดตั้งแต่ พ.ศ.2501-ปัจจุบัน

ภาพที่ 71 พระครูสุทธิสังวร

ตอนเกิดเหตุการณ์ครั้งนั้น จะมีการตีฆ้องให้สัญญาณว่ามีเครื่องบินมา เด็กเล็ก คนแก่ ผู้หญิงจะหลบลงหลุมที่ หัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นผู้ชายขุดรอไว้ ในยามมีการเกิดสงครามขึ้นโดยจะมีเครื่องบินมาปล่อยระเบิด

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

4. ซื่อนางบัวนาค ปงกันคำ อายุ 74 ปี อยู่บ้านเลขที่ 148
บ้านแม่คำฝั่มหมื่น ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 72 นางบัวนาค ปงกันคำ

เหตุการณ์ครั้งนั้นได้มีเครื่องบินมาปล่อยระเบิด แม่อุ้ยบัวนาคได้ติดตาม พ่ออุ้ยใจ สุวรรณเมฆ ไปหลบที่หลุม เสียงระเบิดดังมาก

พ่ออุ้ยใจ ได้ขนอาวุธไปให้ทหารที่สู้รบอยู่ ที่เชียงตุง พม่า ขนไปส่งเรื่อยๆประมาณ 3-4เดือน จะกลับมาที เพราะต้องเดินไป

5. ซื่อนายสุข สุธิแสน อายุ 84 ปี อยู่บ้านเลขที่ 90
บ้านแม่คำฝั่มหมื่น ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 73 นายสุข สุธิแสน

ตอนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ตอนนั้นยังเป็นเด็กนักเรียน อยู่ที่บ้านนาฝ้า ต.ยม อ.ปัว จ.น่าน เมื่อก่อนมีเครื่องบินมาปล่อยระเบิดที่แม่สายชายแดนระหว่างไทย-พม่า โดยเครื่องบินเอาระเบิดมา ปล่อยที่แม่น้ำสายจนสะพานพังหมด และเมื่อก่อนหลบอยู่ในหลุมหลบภัย โดนเอาใบกล้วยและใบมะพร้าวมาปิดหลุมไว้

โดยประเทศสหรัฐอเมริกา เอาระเบิดมาปล่อยโดนมีการยกทัพบาทั้งคนและเครื่องบิน จะเอาระเบิดไปปล่อยที่ เมืองนางาซากิ ประเทศญี่ปุ่น

6. ซื่อนางบัวนาค สุธิแสน อายุ 76 ปี อยู่บ้านเลขที่ 90
บ้านแม่คำฝ้างหมื่น ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 74 นางบัวนาค สุธิแสน

ตอนแม่อุ้ยบัวนาค อายุประมาณ 4-5 ขวบ ได้มีเครื่องบินมาปล่อยระเบิด โดยจะมีเสียงซ้องเตือนให้หลบหลุม คนใหญ่เขาวิ่งหนี แม่อุ้ยบัวนาคก็วิ่งตามเขาไป หลบซุกกว้างมาก เครื่องบินมาที่จะมาประมาณ 50-60 ลำ

ในช่วงที่มีสงครามมีการนำข้าวเหนียวมาทำเป็นก้อนแล้วเอาไปตากไว้ให้แห้งเพื่อนำไปทาน ในช่วงที่เกิดสงคราม และเวลาที่จะรับประทานต้องนำข้าวไปแช่น้ำให้นิ่มก่อนที่จะรับประทาน

โดยมีทหารของญี่ปุ่นมาราดตะเวนและมาเลือกนอนกับสาวไทยโดยขัดขืนไม่ได้ โดยแม่อ่อนที่อาศัยอยู่ บ้านแม่คำฝ้างหมื่นในตอนนั้น เคยได้เสียกับนายพลทหารของทางญี่ปุ่นและได้มีถ่านมะมันคงจนสงครามสิ้นสุดลง

กลุ่มที่ 5 สมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย

1. นายสันติจิต จินตนา
2. นางสาวปภาณันท์ ศิริสอาด
3. นางสาวพิมพ์ชนก ก้างอนตา
4. นางสาวศิริรัตน์ สร้อยเสพ
5. นางสาววลินภรณ์ ขาวลิ้นแสน

ข้อมูลสัมภาษณ์

1. ชื่อนายสม จันทาพูน

เมื่อตอนที่พ่ออยู่ สม จันทาพูน มีอายุประมาณ 17-18 ปี ได้มีทหารม้ามาพักค่ายที่วัดป่าแดด วัดหนองร่อง และในเวียง อำเภอเชียงแสน ตอนที่เครื่องบินรบขับผ่านมาพ่ออยู่ได้ไปหลบที่หลุมหลบภัยที่บ้านหลังบ้าน แล้วมีเครื่องบินรบประมาณ 5-6 ลำ บินไปทางที่แม่สายเพื่อไปทำลายสะพาน แต่ตอนเครื่องบินกลับมาเหลือเพียงแค่ 2-3 ลำ

2. ชื่อนางคำแปลง จันทาพูน

ภาพที่ 75 นางคำแปลง จันทาพูน

สงครามโลกครั้งที่สอง แม่อยู่ คำแปลง จันทาพูน ได้ยินเสียงเครื่องบินรบมา แต่เครื่องบินนั้นบินสูงจึงไม่ค่อยเห็น แต่ที่บ้านจะมีการชุดหลุมหลบภัยซึ่งแต่ก่อนเรียกกันว่า ขะตุก โดยสมัยนั้นมีแต่เสียที่ใช้ชุดหลุมหลบภัย แต่ก่อนไม่มีจอบ หลุมหนึ่งอยู่ได้ประมาณ 10-13 คน ระหว่างที่ทหารได้เดินทางวัดหนองร่อง ไปยังวัดป่าแดดซึ่งได้ผ่านที่หน้าบ้านของแม่อยู่ ป็นคำ จันทาพูน แม่อยู่ได้แอบมองดูทหารที่กำลังเดินผ่านบ้านแม่อยู่

3. ชื่อนายบุญเป็ง จันทาพูล อายุ 80 ปี

บ้านเลขที่ 24/1 ม.4 บ้านห้วยน้ำราก ต.จันทวี อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 76 นายบุญเป็ง จันทาพูล

เมื่อก่อนมีทหารม้าของไทย มาอาศัยอยู่บริเวณที่วัดป่าแดด ส่วนทหารพม่าไม่ค่อยมาอยู่ บริเวณแถวนั้นจะไปรบทางตะวันตก (แม่สาย) เมื่อก่อนพ่อกับแม่อยู่ได้ขุนหลุมไว้หลุมเล็กๆ เพราะครอบครัวของอ้ายมีคนไม่มาก แล้วก็เอาไม้ที่แข็งแรงมาวางไว้บนบางหลุมแล้วเอาใบไม้มาปิดอีกทีตาม ด้วยดิน

4. ชื่อนายบุญเถิง ราวิชัย อายุ 79 ปี

บ้านเลขที่ 119 ม. 5 บ้านห้วยน้ำราก ต. จันทวี อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 77 นายบุญเถิง ราวิชัย

พ่อของอ้ายเถิง บอกว่า เมื่อก่อนทหารได้ให้ชาวบ้านหาบ(ส่ง)ของกินหาบป็นไปส่งให้กับทหาร ที่แม่สาย ตอนอ้ายเป็นเด็กถ้าเห็นเครื่องบินผ่านมากก็จะไปหลบที่หลุมหลบภัยของบ้านตัวเอง

กลุ่มที่ 6 สมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย

- 1 นาย สุริยา ทายะนา
- 2 นางสาว ละอองดาว ชำของยุทธ
- 3 นาย พัฒนรัฐ สอนสุกอง
- 4 นาย วุฒินันท์ ชาวลิแสน
- 5 นาย ญัฐกมล เยาว์ธานี

ข้อมูลสัมภาษณ์

1. ชื่อนายสุภาพ ปิงเมือง อายุ 62 ปี

บ้านเลขที่ 67/2 หมู่ 6 ซอย 8 (บ้านหนองครก)ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 78 นายสุภาพ ปิงเมือง

สมัยนั้นทหารญี่ปุ่นทำสงครามมีการตั้งทัพใหญ่ที่พะเยาแล้วได้เคลื่อนทัพมาตั้งทัбы่อยที่ เชียงรายและมาจนถึงบ้านหนองครกตอนที่ทหารญี่ปุ่นได้มาถึงประเทศไทย พวกชาวบ้านคนไทยได้ ช่วยกันแบกหาม ลูกปืน ให้ทหารญี่ปุ่นทหารชาวไทยได้มาเสริมกับทหารญี่ปุ่น สมัยก่อนนั้นส่วนมาก ทหารญี่ปุ่นจะใช้ในการเดินทางเท้ามากกว่าที่ใช้ในการรบก็มีแต่จะไม่ทันสมัย

2. ชื่อนายพรม บุญใส อายุ 75 ปี

บ้านเลขที่ 274 หมู่ 2 (บ้านป่าสักหลวง) ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 79 นายพรม บุญใส

ตอนอายุ 12 ปี เรียนอยู่ที่ลำพูน บ้านสันป่าสัก มีหมู่ทหารแบกอวุธผ่านโรงเรียน มีการชุดหลุมหลบภัย มีก้านมะพร้าวปักปิดบนหลุม ชาวบ้านต่างลงไปอยู่ในหลุมเพื่อหลบภัย

3. ชื่อนางเกียงคำ จันแดง อายุ 62 ปี

บ้านเลขที่ 188/1 (บ้านป่าสักหลวง) หมู่ 2 ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 80 นางเกียงคำ จันแดง

พ่อ-แม่ เล่าให้อัยฟังว่า ในสมัยนั้น เห็นทหารแบกอวุธต่างๆในการที่จะมาทำสงคราม ผ่านมาทางบ้านป่าสักตอนต้น(บ้านป่าสักหลวงในปัจจุบัน) หมู่ชาวบ้านก็เกิดการหวาดกลัว จึงหาที่หลบภัย การชุดหลุมกว้างๆแล้วนำลูกหลานลงไปหลบอยู่ในหลุมนั้น แล้วมีการนำกิ่งไม้หรือฟางมาปิดบนหลุม เพื่อไม่ให้ทหารเหล่านั้นเห็น

4. ชื่อนายดวง จินดาธรรม อายุ 61 ปี

บ้านเลขที่ 210 (บ้านป่าสักหลวง) หมู่ 2 ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 81 นายดวง จินดาธรรม

ในสมัยนั้นลุงยังเป็นเด็ก อายุได้ 8 ปี พ่อได้เล่าให้ฟังว่า ตอนที่พ่อของลุงอายุได้ 35 ปี พ่อของลุงได้เห็นพวกทหารซีเล็คอปเตอร์ผ่านมา แล้วได้ให้สัญญาณกับชาวบ้านโดยการตีกะโหลก เพราะเป็นสัญญาณบอกให้ชาวบ้านว่าให้หาที่หลบภัยด่วน เพราะตอนนี้มีทหารอยู่กลุ่มหนึ่งบุกรุกพื้นที่เข้ามาเพื่อจะมาทำสงคราม แล้วชาวบ้านบางส่วนก็ปีนขึ้นไปอยู่บนต้นไม้บ้าง ซุดหลุมอยู่บ้าง

5. ชื่อนางเกียง ปือกชะดา อายุ 87 ปี

บ้านเลขที่ 221/2 (บ้านป่าสักหลวง) ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 82 นางเกียง ปือกชะดา

เมื่อตอนอายุ 15 ปี มีทหารญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศเพื่อเดินทางมาหยุดทัพที่บ้านป่าสักหลวงชาวบ้านก็มีน้ำใจไมตรีต่อทหารญี่ปุ่นเอาข้าวเอาน้ำมาให้ จากนั้นทหารญี่ปุ่นก็ช่วยชาวบ้านสร้างหลุมหลบภัยเป็นการตอบแทน เพื่อให้ชาวบ้านลงไปอยู่ในหลุมเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น เพราะมันเป็นที่พักพิงที่ดีที่สุด

6. ซื่อนางเชียว บุญใส อายุ 79 ปี

บ้านเลขที่ 274 หมู่ 2 (บ้านป่าสักหลวง) ต.จันทวีใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 83 นางเชียว บุญใส

ตอนนั้นอ้ายอายุได้ 10 ปี พ่ออ้ายได้พาอ้ายอยู่ในช่วงเหตุการณ์การทำสงคราม พ่ออ้ายได้พาอ้ายลง
ไปอยู่ในหลุมหลบภัยแล้วอ้ายก็เห็นว่าพวกชาวบ้านอยู่ในนั้นเป็นจำนวนมาก และหลุมหลบภัยนั้นมี
ขนาดใหญ่ สามารถบรรจุคนในนั้นได้หลายร้อยคน และเมื่อเหตุการณ์สงบลงในที่สุดชาวบ้านก็ทยอย
กันออกมา

กลุ่มที่ 7 สมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย

1. นายปัฐวัฒน์ ภิระบรรณ
2. นายปัฐวิทย์ ภิระบรรณ
3. นางสาวอังคณา ท่าดีสม
4. นางสาวน้ำฝน ก้างออนตา
5. นางสาวสุภาพร ก้างออนตา

ข้อมูลสัมภาษณ์

1. ชื่อนายปิ่น บุญเลา อายุ 82 ปี
บ้านเลขที่ 21 ม.3 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 84 นายปิ่น บุญเลา

มีทหารมายึดครองมีการบุกกรที่โรงเรียน เด็กนักเรียนต้องอาศัยที่วัดมีการบุกเบิก มีเครื่องบินประมาณ 100-200 ลำ ตอนที่เครื่องบินมาจะมีคนส่งสัญญาณและมีการเปลี่ยนเวรยามในการเฝ้าสงครามระหว่าง ญี่ปุ่น-อังกฤษ และมีทหารอยู่ตาม โรงเรียน วัด สถานที่ต่างๆ

2. ชื่อนางไข ไทรวินดี อายุ 76 ปี
บ้านเลขที่ 26 ม.2 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 85 นางไข ไทรวินดี

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สมัยนั้นมีชาวบ้านคนอยู่บนต้นไม้เพื่อเฝ้าเวรยาม และผลัดเปลี่ยนเวรยามกันคนละ 5-6 ชั่วโมง เด็กๆ และคนแก่ก็จะพากันไปอยู่ในหลุมหลบภัยและจะเกณฑ์ผู้ชายที่แข็งแรงไปช่วยกันขนลูกกระสุน และเสบียงอาหารโดยใช้เกวียนตามวัวเอาไปส่งที่พม่า และหยุดพักเป็นที่ๆ โดยมีทหารควบคุมตลอดทาง

3. ซื่อนางสอน ปิงยอง อายุ 69 ปี

บ้านเลขที่ 137 ม.3 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 86 นางสอน ปิงยอง

สมัยนั้นผู้หญิงก็จะทำหน้าที่พาเด็กๆ ไปอยู่ที่ปลอดภัย เช่น หลุมหลบภัย โรงเรียน วัด เครื่องบินก็จะบินวนเวียนและก็ปล่อยระเบิดลงมา และปล่อยระเบิดที่มีลักษณะคล้ายแก๊สน้ำตาในปัจจุบันทำให้ชาวบ้านแสบตา เวียนหัว ปวดหัว

4. ซื่อนางอิน ชมพู อายุ 68 ปี

บ้านเลขที่ 101 ม.2 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 87 นางอิน ชมพู

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองล่อง
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สงคราม ญี่ปุ่น-พม่า รบกันจนรามาถึงไทยของเราจึงทำให้มีประชากรล้มหายและเสียชีวิตจากสงครามครั้งนี้มากมาย และมีการระเบิดสะพานระหว่างแม่สาย ทำให้ผู้คนไม่สามารถข้ามมายังฝั่งตรงข้ามได้อีกเลย

5. ชื่อนางแก้ว ภริยาบรรณ อายุ 82 ปี
บ้านเลขที่ 93ม.1 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 88 นายแก้ว ภริยาบรรณ

ระบบคอมมิวนิสต์ ต้องการขยายพื้นที่โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นฝ่ายพันธมิตรกับ ลาว เขมร เวียดนาม พม่า และจีนช่วงนั้นนักล่าอาณานิคม ผู้นำมีการพูดตลกขบขันว่า “ยุคสงคราม” เมื่อพ.ศ 2488 ประเทศมหาอำนาจทั้ง 2 ฝ่าย คือ สหรัฐอเมริกา กับ ฝรั่งเศส ได้ตกลงการยุติสงครามกันด้วยดี

6. ชื่อนางแปง ภริยาบรรณ อายุ 68 ปี
บ้านเลขที่ 26 ม. 1 ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย

ภาพที่ 89 นางแปง ภริยาบรรณ

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียงหนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

มีการเตรียมอาหารในกระบอกไม้ไผ่โดยน้ำพริกตาแดงและน้ำพริกปลาร้าและพร้อมเตรียม
หนีสงครามครอบครัวต่างๆพากันหลบภัยโดยซุกหลุมหลบภัยพากันเอาชีวิตรอด เวลาแม่บ้านไปจ่าย
ตลาดเอาผ้าชุบน้ำมาปิดจมูกเพื่อไม่ให้ได้กลิ่นของระเบิดที่คล้ายแก๊สน้ำตาในปัจจุบัน เพื่อไม่ให้สุดดม
กลิ่น ถ้าได้สุดดมเข้าไปแล้วจะมีอาการ เวียนหัวและปวดหัวเพราะอากาศเป็นพิษ

ภาคผนวกที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

สรุปข้อมูลสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเทศบาลจันทวี

ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเทศบาลจันทวีจำนวน 13 คน เป็นชาย 9 คน หญิง 4 คน

อายุระหว่าง 81 – 85 ปี	จำนวน 7 คน
อายุระหว่าง 86 – 90 ปี	จำนวน 3 คน
อายุระหว่าง 91 – 95 ปี	จำนวน 2 คน
อายุระหว่าง 96 – 100 ปี	จำนวน 1 คน

ข้อมูลที่ตั้งคำถาม

ประวัติส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งช่วยให้ทราบประวัติและอายุ รวมถึงข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุที่สัมภาษณ์

เหตุการณ์ประวัติศาสตร์และเรื่องราวข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิจัย ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลจากความทรงจำของผู้สูงอายุอยู่ในเหตุการณ์นั้น

ถอดเทปสรุปบทสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในเทศบาลจันจว้า

ภาพที่ 90 นายตา ลือเลิศ

ผู้ให้ข้อมูล	นายตา ลือเลิศ (อายุ 89 ปี เกิด ปี พ.ศ.2468)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	12 มกราคม พ.ศ. 2557
สถานที่	บ้านเลขที่ 174 หมู่ 2 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ชื่อนายตา ลือเลิศ อายุ 89 เกิดวันที่ 1 มกราคม เกิดที่ตำบลสันทราย จังหวัดเชียงใหม่อายุได้ 3 เดือน แม่ก็พามาอยู่ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เมื่อสมัยเกิดสงครามอายุได้ประมาณ 17-18 ปี ได้ถูกเกณฑ์ไปหาบของกับทหารแต่พ่อไม่ให้ไปจึงจ้างคนอื่นไปหาบแทน ค่าจ้างไปหาบแทนประมาณ 20-30 แลก แต่ก่อนนั้นใช้เงินแลก เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 อาศัยอยู่ที่ตำบลแม่จัน หน้าตลาดป่าสัก ใช้ยามขึ้นไปอยู่บนต้นส้มชา เมื่อเครื่องบินผ่านมายามจะตีกะหลักเป็นสัญญาณแล้วให้ชาวบ้านวิ่งเข้า หลุมหลบภัยแต่ปัจจุบันต้นไม้ถูกโค่นลงไปหมดแล้วเนื่องจากทางการได้ต้องใช้เส้นทางในการทำถนน ตัดผ่าน สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อเครื่องบิน บินผ่านยามตีกะหลักก็รับวิ่งลงหลุมหลบภัยที่ขุดไว้ที่บ้านของตัวเอง ทุกๆบ้านจะมีหลุมหลบภัยอยู่แล้วคนในบ้านจะช่วยกันขุดหลุมหลบไว้ในบ้านของตัวเองยาวประมาณ 3 คอกแล้วเอาไม้เข้าวางทับข้างบนแล้วก็ถมดินเป็นทางยาวเวลาลงก็ลงทางที่ขุดไว้แล้วก็คลานๆไปตามทางที่ขุดไว้เมื่อเครื่องบินจะยิงก็จะยิงไม่โดนคน มีเครื่องบินมาวนหน้าตลาดมองเห็นไม่ใช่ทหารก็ไม่ยิงแต่ไปทิ้งระเบิดที่สะพานแม่คำ แต่ส่วนมากที่มาพักก็เป็นทหารไทย ส่วนหลุมหลบภัยชาวบ้านก็ถมกันไปหมดแล้ว

ภาพที่ 91 นายเปง ชมพู

ผู้ให้ข้อมูล นายเปง ชมพู (อายุ 91 ปี เกิด ปี พ.ศ. 2466)
 ผู้สัมภาษณ์ นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
 วันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2557
 สถานที่ บ้านเลขที่ 163 หมู่ 2 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สมัยสงครามอายุ 21 ปี ได้ไปเป็นลูกหาบส่งของกินให้ทหารโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นคนเลือกได้ ได้รับมอบหมายให้หาบเกลือแต่เกลือมันหนักเลยเอาไปจุ่มน้ำก่อนแล้วค่อยหาบไปให้มันเบา การเกณฑ์ลูกหาบก็ไปทั้งหมดจังหวัด แต่จะไปเป็นรอบ เช่น รอบละ 4 หมู่บ้าน ประมาณ 60-70 คนต่อครั้ง ในการไปเกณฑ์ในตัวจังหวัดก็ส่งเรื่องมาให้อำเภอ อำเภอก็มาให้หมู่บ้านคัดเลือกตัวไป โดยเริ่มหาบตั้งแม่สายไป ผ่านพม่า ไปจนถึงเชียงตุง สมัยนั้นเป็นเขตของอังกฤษ และมีคนตายและป่วยระหว่างทางถ้าไม่ไหวก็หนีกลับมาทัน แต่ถ้าเจอทหารกองหลังก็จะไล่กลับไปอยู่กองหน้าอีก สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 อาศัยอยู่บ้านแม่คำ ร่องกือ ตอนหาบของไปใช้เวลาเป็นเดือนกว่าจะได้กลับมาเมื่อส่งของแล้วก็ยังไม่ได้กลับเมื่อพ้นกำหนดถึงจะได้กลับมา ไม่ได้เงินแถมเสียของเอาวัวเอาเกวียนไปไว้บางตัวก็ตายตอนกลับมาที่ใกล้สงครามจะจบแล้วแต่ก็ไม่ได้ส่งให้กลับมาแต่หลบหนีมาเพราะมันนานเกินไป ตอนหลบหนีมาก็หลบหนีมาตอนกลางคืนเพราะถ้าทหารมาเจอก็จะจับกลับไปอีก ตอนนั้นมันเป็นฤดูปลูกข้าว ข้าวกำลังเขียวจึงอาศัยต้นข้าวเป็นที่กำบังตัวเองหลบหนีมาเพื่อน ๆ ที่ไปด้วยกันก็เสียชีวิตไปหมดแล้ว ตอนระเบิดมาลงสะพานแม่คำก็หลบลงในหลุมหลบภัยระเบิดลงบนสะพานและป่าอ้อย 2 ลูก เมื่อสมัยอยู่ในป่าตอนไปหาบของกินตอนกลางคืน ไม่สุขสบาย น้ำตามล้าห้วยก็กินไม่ได้เพราะต้นน้ำมีทหารตายกันเกลื่อน ตอนไปสงครามทหารก็มาพักตามวัดต่างๆ ทหารญี่ปุ่นจะเป็นแนวหน้า สงครามคราวนั้นมีการตั้งเวณยาม โดยที่มีไม้กระบอกเรียกว่า “กะหลีก” เมื่อเครื่องบินต่างประเทศผ่านมาก็ตีกะหลีกให้คนหลบลงหลุมหลบภัย

ภาพที่ 92 นายตัน อายนา

ผู้ให้ข้อมูล	นายตัน อายนา (อายุ 81 ปี)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	12 มกราคม พ.ศ. 2557
สถานที่	

จำได้แค่ว่าสมัยนั้นทหารอยู่วัด ตอนสมัยสงครามโลกเคยหลบเข้าหลุมหลบภัย สมัยสงครามโลกยังอายุน้อยอยู่จำอะไรไม่ค่อยได้

ภาพที่ 93 นายแก้ว จินดาธรรม

ผู้ให้ข้อมูล
ผู้สัมภาษณ์
วันที่
สถานที่

นายแก้ว จินดาธรรม (อายุ 96 ปี เกิด ปี พ.ศ. 2461)
นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
12 มกราคม พ.ศ. 2557

ปัจจุบันอายุ 96 ปี ได้ไปเป็นลูกหาบได้มอบหมายให้หาบข้าวสาร ไปเชียงใหม่ แต่เป็นข้าวคั่ว กินแต่ข้าวคั่วที่ทหารเอาให้คั่วเพื่อเป็นเสบียงระหว่างทางเพราะจุดไฟไม่ได้ข้าศึกฝ่ายตรงข้ามจะเห็นได้ ไปเป็นลูกหาบและอยู่ร่วมกับทหารเกือบเดือน ตอนกลับมาที่เมืองเลน เพื่อนที่ไปด้วยกันก็ เสียชีวิตไปหมดแล้ว

ภาพที่ 94 นายตีบ อภิวงค์

ผู้ให้ข้อมูล	นายตีบ อภิวงค์ (อายุ 85 ปี เกิด ปี พ.ศ. 2472)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	12 มกราคม พ.ศ. 2557
สถานที่	บ้านเลขที่ 94 หมู่ 1 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

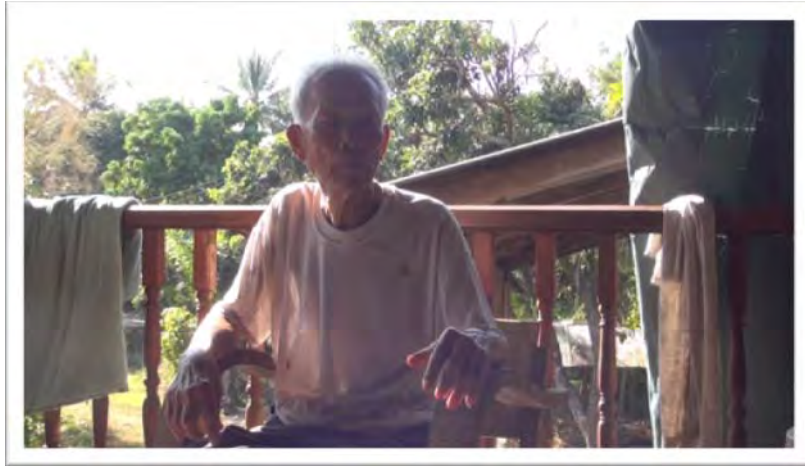
สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังอายุน้อยอยู่ยังศึกษาอยู่ในโรงเรียนป่าสัก สมัยก่อนเรียนเป็นโรงเรียนวัด สมัยสงครามโลกยังมีทหารมาพักอาศัยที่โรงเรียนที่เรียนอยู่ ทหารคนไหนที่ดีก็ดี ทหารคนไหนที่นิสัยไม่ดีก็ขโมย วัว ควาย ของชาวบ้านไปพวกโก่ นก ก็มาขอซื้อไปถ้าไม่ขายให้ก็มาจับเอาไป อย่างนั้นเลย ตอนสงครามโลกก็มีหลุมหลบภัยที่บ้านแต่จะมีลักษณะคล้ายร่องน้ำ ถ้าระเบิดลงมาก็จะหาหลบแถว คู คลอง ร่องน้ำ ได้สะพาน เป็นต้น ส่วน กะหลีก จะแขวนไว้ตามต้นไม้ กลางคืนก็ดับไฟ สมัยก่อนเอาไม้มาจุดแล้วเอาน้ำมันยางมาทาเพื่อจุดไฟแล้วเอาปีกไม้ไว้ถ้าไม่ใช้ก็ดับ

ภาพที่ 95 นายอินทร์ จินดาธรรม

ผู้ให้ข้อมูล	นายอินทร์ จินดาธรรม (อายุ 89 ปี เกิด ปี พ.ศ. 2468)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	12 มกราคม พ.ศ. 2557
สถานที่	บ้านเลขที่ 138 หมู่ 2 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ตอนสงครามโลกครั้งที่ 2 อาศัยอยู่ที่วัดป่าสัก ตอนนั้นอายุประมาณ 10 กว่าปลายๆแต่ยังไม่ถูกเกณฑ์ไป ตอนนั้นพวกทหารมาอยู่วัดแต่ไม่มาอยู่จริงบ้างก็มาแวะพักเฉยๆแต่เยอะ แต่ไม่ได้ถูกเกณฑ์ไปหาบของเขาจะเอาหมู 2 ไป แต่เราอยู่หมู 1 ก็เลยไม่ได้ถูกเกณฑ์ไปหาบของเพราะผู้ใหญ่บ้านไม่ให้ไปให้อยู่บ้าน พอเสร็จจากสงครามประมาณปีหนึ่งก็ไปดูที่เขาใช้ในการเดินทัพกันเป็นภูเขาสูงเข้าไปเรื่อยๆจนถึงแม่น้ำสาย ที่เขาตายกันส่วนมากจะเป็นทหารฮ่อแต่ตอนสงครามก็มีทหารมาพักเฉยๆและมีการชุดหลุมหลบภัยไว้เมื่อเครื่องบิน บินผ่านก็หลบเข้าไปในหลุม

ภาพที่ 96 นายปั่น บุญเลา

ผู้ให้ข้อมูล	นายปั่น บุญเลา (อายุ 81 เกิด ปี พ.ศ. 2476)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	12 มกราคม พ.ศ. 2557
สถานที่	บ้านเลขที่ 21 หมู่ 3 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สมัยนั้นมีเครื่องบินมาปล่อยระเบิดที่สะพานน้ำคำ สมัยนั้นยังเด็ก ไปแอบมองดูตามพุ่มไม้ จะมีเครื่องบิน บินวนๆ มาตอนเย็นๆ วนไปวนมาก็กลับไปประมาณ 20 นาที มันก็ออกมาแถวดอนนางนอน เชียงแสน แล้วมันก็จะปล่อยควันขึ้นมา แล้วก็ปล่อยระเบิดลงสะพานน้ำคำ จะมีประมาณ 3 ลำ แต่จะปล่อยทีละคัน ได้ยินคนเฒ่าคนแก่เขาเล่าว่าทหารมันจะตัดทางข้ามผ่านแม่น้ำ สมัยนั้นยังเป็นเด็กอยู่ แต่พ่อได้ไปหาบของให้ทหารอยู่เอาไวไป 1 ตัว สมัยนั้นตอนเป็นเด็กอยู่บ้านบ่อแก้ว ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 มีทหารมาพักอาศัยอยู่ประมาณ 6 เดือน

ภาพที่ 97 นายสว่าง เลิศหล้า

ผู้ให้ข้อมูล	นายสว่าง เลิศหล้า (อายุ 83 ปี เกิด ปี พ.ศ. 2474)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	12 มกราคม พ.ศ. 2557
สถานที่	บ้านเลขที่ 108 หมู่ 4 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดประมาณปี 2488-2490 อายุยังประมาณ 13-14 ปี ไม่ได้อยู่ที่แม่จัน แต่อาศัยอยู่ที่หนองบัว แต่ก็มีทหารมาพักตอนขาใกล้ที่วัดหนองบัวเหมือนกันจะทยอยกันมาตอนขาใกล้อยู่เป็นกองพันประมาณ 2 ปี ที่เมืองพานจะมีเยอะ จะพักตามโรงเรียนก็มี ตามป่าไม้และวัดไชยมงคลก็มี คนแถวๆ นี้ก็จะมีขนกระสุนอะไรพวกนี้เยอะแต่ทางหนองบัวก็จะขนส่งมาทางนี้เป็นทอดๆ ไป ต้นไม้แต่ก่อนก็มีหลังอำเภอ เขาก็จะมีกะหล่ำพอดี้ก็ดังไปถึงป่าส้านเพราะไม่มีรถเสียงก็จะดังฟังชัด โรงเรียนก็ไม่ได้เรียนเพราะใกล้กับถนนต้องย้ายไปเรียนอีกโรงเรียนหนึ่งเพราะเขาชอบทิ้งระเบิดลงกลางถนน เวลากลางคืนสมัยสงครามชาวบ้านจะชอบเปิดราวและทหารก็ชอบมาเต้นราวที่พานจะเป็นทหารมาจากปราจีนซึ่งต่างกับทหารที่แม่จันที่มาจากเพชรบูรณ์มีหญิงสาวหลายคนที่ได้แฟนเป็นทหารปราจีนพอสงครามเลิกก็ไปกับทหารหมด

ภาพที่ 98 นางยอน ไชยรินทร์

ผู้ให้ข้อมูล	นางยอน ไชยรินทร์ (อายุ 85 ปี เกิด ปี พ.ศ. 2472)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	23 ตุลาคม พ.ศ. 2556
สถานที่	บ้านเลขที่ 262 หมู่ 4 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สมัยสงครามโลกก็มีหลุมหลบภัยพอมีเครื่องบินผ่านมาก็วิ่งลงหลุมหลบภัยแต่ปัจจุบันไม่มีหลุมหลบภัยแล้ว แต่เวลาเครื่องบินมาก็จะมียามตีกะหลักเพื่อเป็นสัญญาณก็จะวิ่งลงหลุมโดยทำการขุดเป็นหลุม หลุมหนึ่งจะมีขนาดใหญ่เข้าได้เป็นครอบของของใครของมันส่วนมากจะมีเกือบทุกหลังเมื่อจะจุดโคมไฟแต่ตอนสงครามโลกแทบไม่ได้จุดเลยกลัวทหารเห็นแล้วมายิง ทหารจะพักตามวัดตอนขากลับแล้ว ตอนเขาปล่อยระเบิดที่แม่สายก็เห็นเป็นดวงไฟอยู่เลย พวกหลักฐานพวกทหารก็ไม่เหลืออะไรไว้ จะมีผู้หญิงที่เอาสามีเป็นทหารก็มี

ภาพที่ 99 นางฟองคำ เตชะชิน

ผู้ให้ข้อมูล	นางฟองคำ เตชะชิน (อายุ 81 ปี เกิด ปี พ.ศ. 2476)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	23 ตุลาคม พ.ศ. 2556
สถานที่	บ้านเลขที่ 136 หมู่ 4 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

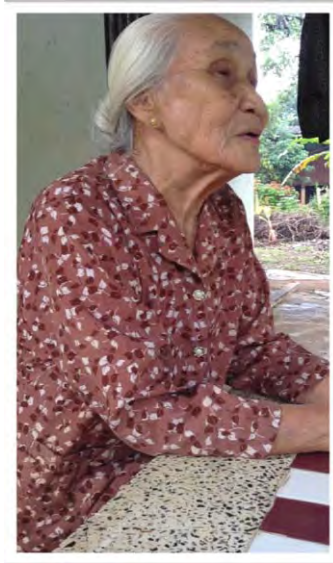
สงครามโลกครั้งที่ 2 ตอนนั้นยังเป็นนักเรียนจะมีเครื่องบิน บินมาบ่อยอยู่ ถ้าเครื่องบินมาก็หมอบไว้ก่อน บ้านช่องก็เอาไปไม้ปิดหลังคาไว้กลัวทหารเห็น ที่บ้านก็ชุดหลุมหลบภัยไว้แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว บ้านแต่ละหลังก็จะมีของใครของมัน ตอนทหารพักก็ยังไปโรงเรียนอยู่เพราะอยู่ส่วนของใครของมัน

ภาพที่ 100 นายบุญมา เตชะชื่น

ผู้ให้ข้อมูล	นายบุญมา เตชะชื่น (อายุ 92 ปี เกิด ปี พ.ศ. 2465)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	23 ตุลาคม พ.ศ. 2556
สถานที่	บ้านเลขที่ 136 หมู่ 4 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ทหารไปรบมาแล้วก็กลับมาพักที่จันจว้า แต่ทหารก็เกณฑ์เอาชาวบ้านแฉะไปเป็นลูกหาบ โดยเอาวัว เอาควายไปด้วย เกณฑ์เอาแค่ผู้ชายให้ตามทหารไป ใช้เวลาไม่ถึงปีให้ไปหาบส่งของ ชาวบ้านก็กลับแต่ทหารยังไม่กลับ ตอนทหารกลับมาพักที่วัดจะมีแทบทุกวัด สมัยนั้นยังหนุ่มและได้บวชเรียนอยู่ที่วัดกิ้วพร้าวก็มีทหารมาพักที่วัดกิ้วพร้าวประมาณ 200 คน ทหารยังมาเอาภรรยาที่แฉะบ้านอยู่เลยแต่ตอนนี้ไม่เหลือแล้วเสียชีวิตไปหมดแล้ว ทหารมาพักเกือบปีก็ไปมีมาเที่ยวหาชาวบ้านบ้าง ที่บ้านกิ้วพร้าวจะมียามอยู่ที่ต้นกก แล้วก็ตีกละหลักเวลาเครื่องบินผ่านไปเป็นสัญญาณหลบภัย เวลาจะหลบลงหลุมหลบภัยแต่ละบ้านที่วัดก็มีเวลาเครื่องบินผ่านไปก็ออกมาแต่ปัจจุบันที่วัดไม่มีแล้วเพราะผมเอาไปทำกุฏิ ตีกละหลักเสียงจะดัง หมู่บ้านเดียวจะเปลี่ยนเวรกันในการเป็นยามเฝ้าเพื่อตีกละหลักเป็นการส่งสัญญาณ ตอนที่เครื่องบินไปถึงระเบิดที่สะพานแม่คำทำให้สะพานแม่คำพัง แต่ก็ไม่มีใครเจ็บ

ภาพที่ 101 นางนาง จินดาธรรม

ผู้ให้ข้อมูล	นางนาง จินดาธรรม (อายุ 81 เกิด ปี พ.ศ. 2476)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	23 ตุลาคม พ.ศ. 2556
สถานที่	บ้านเลขที่ 327 หมู่ 2 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

เมื่อก่อนตอนสงครามโลกอยู่ที่บ้านป่าสักแถวๆวัดป่าสักแล้วก็ย้ายไปอยู่ห้วยทรายขาว อำเภอพาน ได้สามปีอยู่เมืองพานได้ 5-6 ปีก็กลับมาจันจว้า ตอนสงครามโลกก็อยู่ที่ป่าสัก ที่บ้านก็ซดหลุมหลบภัยไว้ ตอนนั้นอายุ 12-13 ปี ไม่ค่อยรู้เรื่อง เห็นทหารมาอยู่ตามวัด ก็มีทหารมาเที่ยวหา แต่สมัยก่อนพ่อแม่ไม่ให้ใกล้ชิดทหารกลัวทหารมาเที่ยวหา แต่พี่ได้ไปเชียงตุง เอาล้อ เอาวัว ลากของไปส่ง เอาไปก็ไม่ได้กลับ ล้อก็พังเสียหาย วัวก็หนีกลับมา ปัจจุบันพี่ชายอายุ 96 แต่ตอนนี้ทำอะไรไม่ค่อยได้ หลงๆลืมๆ ตอนสงครามโลกก็มีทหารมาเอาภรรยาแถวจันจว้าก็มีเหมือนกัน สมัยแต่ก่อนก็มีเครื่องบินมาบ่อยแต่ผ่านมาเฉยๆ แต่ไม่ทิ้งระเบิดจะทิ้งแถวเชียงราย แม่สาย ถ้าได้ยินเสียงเครื่องบินมาก็หลบเครื่องบินที่บินต่ำก็รีบหลบอาศัยฟังเสียงเครื่องบินด้วย ตอนกลางคืนก็ไม่ได้จุดไฟแต่จะใช้น้ำมันในการจุดไฟเพื่อเป็นเชื้อเพลิงแทนแต่ตอนสงครามโลกจะไม่ได้จุดเพราะกลัวทหารที่บินมาเห็นแล้วคิดว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามจะยิงเอา

ภาพที่ 102 นางต้อม จินดาธรรม

ผู้ให้ข้อมูล	นางต้อม จินดาธรรม (อายุ 89 ปี เกิด ปี พ.ศ. 2468)
ผู้สัมภาษณ์	นายนิคม ธรรมปัญญา และนางประภาพร พนมไพร
วันที่	23 ตุลาคม พ.ศ. 2556
สถานที่	บ้านเลขที่ 138 หมู่ 2 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 อยู่บ้านป่าสักข้างๆวัดแล้วก็ย้ายมาอยู่ที่อยู่ปัจจุบัน สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังอายุ 8-9 ปี ยังเป็นเด็กอยู่แต่มีพี่ชายที่เคยไปหาบของสงครามโลก แต่ตัวเองอยู่บ้าน แต่ตอนนี้พี่ชายเสียชีวิตไปหมดแล้ว เวลาเครื่องบินมาก็วิ่งลงหลุมที่ขุดไว้เอาไม้ทับข้างบนแล้วกลบดินไว้ เคยมีคนเผ่าคนแก่เล่าให้ฟังว่าคนที่ไปเวลาดั้นน้ำให้เอาใบตองรองน้ำแต่ต้นน้ำก็มีทหารตายเกลื่อนกลาด

ภาคผนวกที่ 5

กระบวนการจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์น้อย

การจัดตั้งมัคคุเทศก์น้อย เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่5 โรงเรียนจันทบุรีวิทยาคม จำนวน 30 คน ได้เข้าร่วมการอบรมมัคคุเทศก์น้อย โดยมีมัคคุเทศก์น้อยจะได้รับการถ่ายทอดความเป็นมาของสงครามโลกครั้งที่2 เรื่องราวที่ถ่ายทอดจากผู้สูงอายุในชุมชนโดยผ่านสื่อวีดิทัศน์ที่ทางคณะผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น และแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่2 ที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อให้มัคคุเทศก์น้อยสามารถถ่ายทอดเรื่องราว และสถานที่แหล่งประวัติศาสตร์ในชุมชน ให้แก่นักท่องเที่ยวต่อไป

โดยมีกำหนดการของมัคคุเทศก์น้อยที่จะถ่ายทอดเรื่องราวและแหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่2 ในชุมชน

1. เริ่มจากการเยี่ยมชมห้องประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่2 ณ.ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช โรงเรียนจันทบุรีวิทยาคม โดยในห้องประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่2 มีสื่อวีดิทัศน์ข้อมูลสงครามโลกครั้งที่2 ที่เกิดขึ้นบริเวณเวียงหนองล่อง พร้อมนิทรรศการเรื่องราวผู้สูงอายุที่อยู่เหตุการณ์และแผนที่แหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่2 ในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่2 ในชุมชนเวียงหนองล่อง

2. เยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ บริเวณคูคลองที่ใช้เป็นที่หลบภัย เมื่อระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อชาวบ้านเห็นเครื่องบินทิ้งระเบิดบินผ่านท้องฟ้าเข้ามาในพื้นที่ในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะรีบพาลูกหลานเข้ามาหลบภัยในหลุมหลบภัยที่แต่ละบ้านขุดไว้ หรือแม้กระทั่งคูคลองต่างๆ เพราะในคูคลองนั้นจะมีต้นไม้และพุ่มไม้ต่างๆ ปกคลุมบดบังไม่ให้เครื่องบินรบมองเห็นได้ ซึ่งคูคลองเหล่านั้นจะพบอยู่บริเวณ “หมู่บ้านกิวพร้าว” ปัจจุบันหลุมหลบภัยที่แต่ละบ้านขุดไว้ได้ถูกทับถมไปหมดแล้ว คงเหลือแต่คูคลองที่ใช้หลบภัย

3. เยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ บริเวณต้นไม้ที่ใช้ในการแขวนกระโหลก เพื่อให้สัญญาณเมื่อมีเครื่องบินรบมา โดยต้นไม้ต้นนี้ทำที่ปักไว้บนต้นไม้ด้วยเพื่อให้คนเฝ้าเวรยามอยู่ด้านบนต้นไม้คอยให้สัญญาณเมื่อเห็นเครื่องบินรบ และมีการแบ่งเวรยามเฝ้าวันละ 4 คน ซึ่งต้นไม้ต้นนี้ก็อยู่บริเวณหมู่บ้านกิวพร้าว

4. เยี่ยมชมแหล่งประวัติศาสตร์ บริเวณวัดและโรงเรียน ที่ทหารใช้เป็นฐานที่ตั้งกองกำลังสนับสนุนในการส่งกำลังพลไปรบที่เชียง ได้แก่วัดกิวพร้าว วัดป่าสักหลวง วัดพระธาตุดอยกู่แก้ว วัดหนองปิง และโรงเรียนบ้านกิวพร้าว

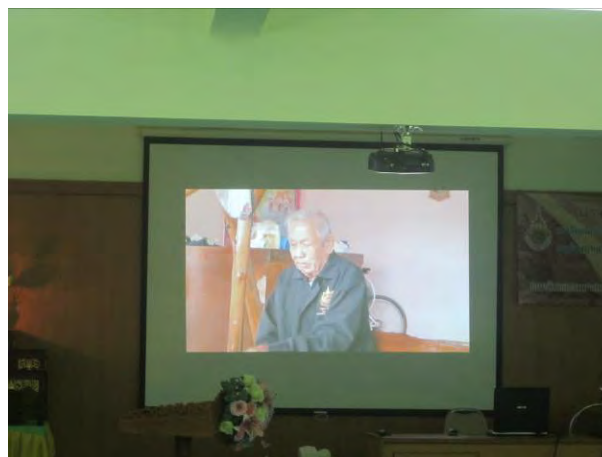
ภาคผนวกที่ 6

กระบวนการประชาคม

การจัดเวทีประชาคม ณ.ห้องประชุม โรงเรียนจันทน์จ้าววิทยาคม โดยมีผู้เข้าประชาคมได้แก่
ตัวแทนชุมชนในตำบลจันทน์จ้าว ตำบลจันทน์จ้าวใต้ และนักเรียนโรงเรียนจันทน์จ้าววิทยาคม

ภาพที่ 103 การเปิดเวทีประชาคม

ภาพที่ 104 ผู้เข้าร่วมประชาคมชมวีดิทัศน์ข้อมูลสงครามโลกครั้งที่ 2 ในชุมชน

ภาพที่ 105 การบรรยายสรุปแผนที่แหล่งประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เวียงหนองหล่ม
การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียง หนองหล่ม
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 106 ผู้ร่วมประชาคมเสนอแนะความคิดเห็น

ภาพที่ 107 กลุ่มมัคคุเทศก์น้อยเสนอแนะความคิดเห็น

ภาพที่ 108 ครูโรงเรียนจันทน์จ้าววิทยาคมเสนอแนะความคิดเห็น

ภาพที่ 109 มัคคุเทศก์น้อยพาเยี่ยมชมห้องนิทรรศการสงครามโลกครั้งที่ 2
ณ.ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช

ภาพที่ 110 ผู้เข้าประชุมเยี่ยมชมห้องนิทรรศการสงครามโลกครั้งที่ 2

ภาคผนวกที่ 7

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติหัวหน้าโครงการ

ชื่อ นายนิคม ธรรมปัญญา

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์แผนกวิชาไฟฟ้า คณะวิศวกรรมศาสตร์

หน่วยงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

โทร. 0-5372-3979 ต่อ 4151

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี คอ.บ. (วิศวกรรมไฟฟ้า) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเชียงราย

ปริญญาโท ค.อ.ม (วิศวกรรมไฟฟ้า) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2546 – ปัจจุบัน อาจารย์แผนกวิชาไฟฟ้า มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

ประสบการณ์และผลงานวิชาการด้านการวิจัย

ชื่องานวิจัย : การศึกษาสำรวจต้นทุนศักยภาพและทิศทางการพัฒนาของจังหวัดเชียงราย

ชื่องานวิจัย : เครื่องพิมพ์แบบข้าวแต๋น

ชื่องานวิจัย : การพัฒนาชุดควบคุมการปลูกพืชในสารละลายไฮโดรโปลิกส์

ชื่องานวิจัย : การเพิ่มประสิทธิผลของดอกเบญจมาศโดยใช้แสงประดิษฐ์

ประวัติผู้ร่วมโครงการ

ชื่อ-นางประภาพร พนมไพร

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

หน่วยงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

โทรศัพท์ 0-5372-3979

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี บธ.บ.การตลาด ศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี
จังหวัดปทุมธานี

ปริญญาโท บธ.ม.การตลาด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒกรุงเทพมหานคร

ผลงานวิจัย

1. ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารระดับชาติและนานาชาติ

1.1 ทักษะคตินักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย

1.2 ทักษะคตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อการต้อนรับของชาวเชียงราย

1.3 การจัดการปัญหาภาวะโลกร้อนที่ชุมชนมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล

ทรายขาว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

2. ผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

2.1 การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ด้วยลอจิสติกส์ใน

จังหวัดเชียงราย

2.2 การสืบค้นและการถ่ายทอดตำนานเรื่องราวของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงชาติ

พันธุ์ และวัฒนธรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย

การสืบค้นและจัดการมรดกทางประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนเวียง หนองหล่ม

อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

2.3 การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชาการนำเข้าและการส่งออกของ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย

2.4 การจัดการปัญหาภาวะโลกร้อนโดยชุมชนมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

2.5 ทักษะ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดเชียงราย

2.6 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ชาวไทยภูเขา : กรณีศึกษาหมู่บ้านรวมมิตร จังหวัดเชียงราย

2.7 แนวทางการพัฒนาปัจจัยทางการตลาดผลิตภัณฑ์สิ่งทอพื้นบ้าน จังหวัดเชียงราย

2.8 แนวทางด้านการตลาดเชิงสร้างสรรค์ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายกลุ่ม อาชีพผู้ผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วยในจังหวัดเชียงราย

2.9 สำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบลในเขต จังหวัดเชียงราย

2.10 พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรแปรรูปจังหวัดเชียงราย